

A KÖNYV

1955. AUGUSZTUS

V. ÉVFOLYAM

8. SZÁM

Gyermekolvasók a XIX. kerületi (kispesti) Szabó Ervin Könyvtár kertjében

TARTALOM

	Oldal
PÁRCZER FERENC: A könyv falun	337
SALLAI ISTVÁN: A járási könyvtárak továbbfejlesztésének útja.	341
WESSELY FERENC: Egy járási könyvesbolt munkája	344
TORDAYNÉ PÁTER ERZSÉBET: Milyen mezőgazdasági könyvekre van szükség falun	346
DR. TÓTH BÉLA: Az életkori sajátosságok figyelembevétele a gyermekolvasóknál	349
SEBESTYÉN GÉZA: A könyvtári munka. A raktár ellenőrzése...	352
LENGYEL LAJOS: A könyvgyártásról	355
GERA MIHÁLY: Olvasók a könyvtáros szemével	358
B. SZILÁGYI JÁNOS: Kell-e a könyvhöz előszó?	359
Pillanatképek a múltból	362
LUKÁCS ERNÓNÉ: A természettudományos és technikai ismeret-terjesztés	363
LÉKAY OTTÓ: Mihail Solohov	365
B. KOROKNAY ÉVA: Magyar könyvkötészet a mohácsi vészig ..	368
KATONA JENŐ: A könyv a nagyvilágban	372
Gondok és eredmények:	
Gyermekkönyvtáraink munkájából:	
I. Mesedélutánok a Zala megyei Könyvtárban (Háromfai Sándor)	374
II. Meseórák egy járási könyvtárban (Bárdos Ferenc)	375
III. A szalkszigeti úttörőtáborban (Benárd János)	376
IV. Gyermekkönyvtárunk berendezéséről (Holló Ferencné)	377
Egy népkönyvtáros a versirodalomról (L. O.)	378
Egy mezőgazdász olvasó a községi könyvtárról (Ordas Iván)	379
Egy bányaiipari tanulmánytörténet könyvtárban (Kováts Dániel)...	380
Új szakmai kiadványok (Durzsa Sándor)	381
Eseménynaptár (Vajda Pál)	383
Könyvismertetések és irodalmi cikkek jegyzéke (Bán Gézáné)	383

A címlap ZINNER ERZSÉBET (Magyar Foto) felvétele

E SZÁMUNK MUNKATÁRSAI:

Párczer Ferenc, az Allami Könyvterjesztő Vállalat osztályvezetője. — Sallai István, az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztályának vezetője. — Wessely Ferenc, az Allami Könyvterjesztő Vállalat munkatársa. — Tordayné Páter Erzsébet, az Országos Mezőgazdasági Könyvtár munkatársa. — Dr. Tóth Béla, a Vendel utcai Tanítónőképző tanára. — Sebestyén Géza, a Műszaki Egyetem Könyvtárának osztályvezetője. — Lengyel Lajos, a Szikra Nyomda igazgatója. — Gera Mihály, a Ludas Matyi belső munkatársa. — B. Szilágyi János, az Országgyűlési Könyvtár munkatársa. — Lukács Ernőné, a Művelt Nép

Könyvkiadó igazgatója. — B. Koroknay Éva művészettörténész. — Háromfai Sándor tanár, Zalaegerszeg. — Bárdos Ferenc, a bajai Járási Könyvtár munkatársa. — Benárd János, a sztalinvárosi Járási Könyvtár munkatársa. — Holló Ferencné, a Kálvária téri Szabó Ervin Könyvtár vezetője. — Ordas Iván, a perkátoi gépállomás laboratóriumvezető, mezőgazdász. — Kováts Dániel, a percesei 104. számú MTH intézet könyvtárosa. — Durzsa Sándor, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa. — Katona Jenő, A KÖNYV főszerkesztője. — Lékay Ottó, A KÖNYV belső munkatársa.

A KÖNYV

Példányszám: 5310

A Népművelési Minisztérium lapja. — Szerkeszti: a Szerkesztőbizottság — Főszerkesztő: Katona Jenő Felelős szerkesztő: Zolnay Vilmos — Felelős kiadó: Lapkiadó Vállalat igazgatója — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin körút 9–11. Telefon: 221-285, 221-293 — Terjesztik: Budapesten a Főposta Hírlapterjesztő Üzeme, vidéken a helyi hírlapterjesztéssel foglalkozó postahivatalok. Előfizetés: a Posta Központi Hírlap Iroda vállalatánál, Budapest, V., József nádor tér 1., távb.: 180-850. Negyedévi előfizetési díj: 9,— Ft. Csekkzámlaszám: 61038.

A KÖNYV FALUN

»Két korszakalkotó főfeladat áll előttünk. Az egyik: apparátusunk átalakítása... Másik feladatunk: a kulturális munka a parasztság között. S ennek a parasztság közötti kulturális munkának gazdasági célja éppen az, hogy a parasztságot szövetkezetbe tömörítsük... Ahhoz azonban, hogy mindenkit szövetkezetbe tömörítsünk, a kultúra oly magas fokára kell felemelkednie a parasztságnak (éppen a parasztságnak, mint óriási tömegnek), hogy ez a mindenkit átfogó szövetkezetbe-tömörítés egész kultúrforradalmat igényel.«*

Úgy hiszem, hogy pártunk Központi Vezetősége 1955. június 8-iki, a mezőgazdasági termelés fejlesztéséről és a mezőgazdaság szocialista átalakításáról szóló határozata után a könyvkiadás, a könyvtárak és a könyvterjesztés dolgozóinak egyre sürgetőbb kötelessége felülvizsgálni egész falusi munkájukat. Véleményem szerint eredményeink, hibáink megvizsgálását és feladataink kijelölését semmiképpen sem szabad szükkörűen, csak a szakkönyvek olvasása, felhasználása területén keresni. Kulturális agitációkban a nagy országos feladatok támogatásában nem csak direkt, közvetlen agitációs eszközökkel kell élnünk. Így például nem elégedhetünk meg azzal, hogy az időszerű feladatokhoz könyveket, népszerűsítő broszúrákat, bibliográfiákat adunk ki, ankétokat, kiállításokat rendezünk a tárgykörből, mindez még nem elegendő. Igazolásképpen hadd mondjak el egy példát:

Nemrég megjelent, — dícséretreméltó gyorsasággal — az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani osztálya kiadásában** egy igen hasznos útmutató és bibliográfia, mely a határozat pontjain sorra haladva, közli az ahhoz vágó legfontosabb könyveket és tanácsokat ad e könyvek népszerűsítéséhez. Na már most, — eltekintve attól, hogy igen fontos tárgykörökből (pl. kukoricatermesztés) alig van valamire való korszerű könyvünk — felvetődik a kérdés, hogyan fogják eze-

ket a falusi könyvtárak az olvasók kezébe adni, mikor ezek a művek túlnyomórészt nincsenek meg a falusi könyvtárakban (de még a járási könyvtárak jórésztében sem). A Könyvtárellátó kimutatásai szerint a határozat óta eltelt két hónap alatt döntő változás ezen a téren nem tapasztalható. Igaz, hogy a könyvek, — az elfogyott művek és a sokszor különböző fiókokban kallódó ingyenes broszúrák kivételével — a vidéki könyvesboltokban kaphatók, de a könyvterjesztés hálózata korántsem fogja át a falvak túlnyomó részét, és a földművelésszövetkezeti boltok, melyek minden faluban megtalálhatók, — kevés kivételtől eltekintve — egyáltalán nem, vagy csak formálisan foglalkoznak könyvterjesztéssel.

Mindezeket csupán annak igazolására kívántam elmondani, hogy a párthatározat végrehajtásánál alapvetőbb kérdésekről van szó, hogy nem lehet csak bibliográfiákkal — csak agitációval stb. — (de még néhány könyv sürgős beszerzésével sem!) a ránkáruló feladatok kis részét sem elvégezni, a mezőgazdasági szakkönyvek népszerűsítésének, kézbeadásának gondján kívül az egész falusi kultúr munka ránkéső részével alaposabban, minden oldalról kell foglalkoznunk.

A Könyv szerkesztősége igen helyesen járt el, mikor e probléma egyes részletkérdéseivel az utóbbi időben sorozatosan foglalkozott. Itt megkísérlem a problémákat egy csokorba összefogni, — ko-

* V. I. Lenin Művei, 33. kötet, Szikra, 1953. 474—475.

** Módszertani útmutató 10. A könyvtárak feladatai a mezőgazdaság szocialista megszervezése és a termelés további fellendítése érdekében. Bp., 1955. 18 p. Soksz.

rántsem törekedve teljességre. — Remélem, hogy vita indul meg a kérdésről, és majd a különböző szakterületek dolgozói kifejtik — e cikknél bizonyára sokkal megalapozottabb — véleményüket. — Igyekszem azonban saját munkaterületemről, — a könyvek terjesztéséről —, viszonylag teljesebb képet adni.

I.

MIT TETT KÖNYVKIADÁSUNK annak érdekében, hogy a magyar parasztság földnélküli, igavonó szegényparasztaból ne csak fölszabadított, hanem kulturált paraszttá is váljon? Gondoljunk csak arra, hogy Horthyék, — és korábban a ferencjózsefi korszak — hivatalos könyvkiadása a magyar parasztságot biblián és kalendáriumon kívül, legfeljebb sohavégetneméror füzetes ponyvára bocsátta! Heltai Gáspártól Támcsicsig és Móriczig nagyszerű sora volt a népkönyvkiadási kezdeményeknek, de ezeket mindig megfojtotta az uralkodó rendszer, s az anyagi és szellemi nyomorúság. Ha a múlttal vetjük össze a jelent, azt kell mondanunk, hogy sokat tettünk a felszabadulás óta. A felszabadult magyar könyvkiadás Gorkij és Solohov, Mikszáth és Móricz, Petőfi és József Attila, Szabó Pál és Veres Péter — és ki győzné a sort folytatni! — műveit többszáz ezer példányban adta ki, és ezek a könyvek hatalmas példányszámban jutottak el a parasztsághoz is. Nagyszerű olcsó szépirodalmi könyvsorozataink vannak, az Olcsó Könyvtár több ezer faluba jut el. — Szakkönyvkiadásunkban hosszú ideig túltengtek a magasfokú agrártudományi művek, a nálunk ismeretlen állat- és növényfajták leírását taglaló könyvek, sok panasz volt a nehéz nyelvezetre is, — ezek a hibák azonban túlnyomórészt a múltéi. Míg 1952-ben a mezőgazdasági szakkönyvkiadás össz-volumenéből csak 5 százalék volt népszerű kiadvány és ez 1953-ban csak 19 százalékra emelkedett, ma a Mezőgazdasági Kiadó össztermeléséből 42 százalék a népszerű könyv, 22 százalék a középfokú, 31 százalék egyetemi tankönyv és 5 százalék egyéb felsőfokú agrotechnikai kiadvány. Sorra jelentek meg régen nélkülözött, hasznos kézikönyvek (Mezőgazdasági zsebkönyv, Agronómusok kézikönyve stb.).

Mégis van néhány komoly kiadási hiba, amely akadályozza a könyvtárak és könyvterjesztők falusi munkáját. Könyvkiadóink úgy látszik nem vesznek tudomásul néhány közismert tényt. Így például azt, hogy bár lényegileg felszámoltuk az analfabétizmust —, a mi évszázados kulturális elnyomásból csak most felszabadult parasztságunk túlnyomó része

nehézebben olvas, mint a városi ember. Vonatkozik ez elsősorban a könyvek szedésénél használt betűtípusra, de a könyv kiállítására, szemet-lelket pihentető illusztrációkra, stb. is. Az Olcsó Könyvtár mákszemnyi »petit kompressz« betűtől még a leggyakorlottabb városi könyvmoly is kifárad, hát még a gyakorlatlanabb falusi olvasó. Tehát: *nagyobb* (legalább borgisz, de lehetőleg garmond) *betűtípusú, szépen illusztrált, levegősen tipografizált könyveket a falura*. És mindezt olcsón, szép kötésben! Álljon itt példaképpül, a szovjet példák mellett, a baráti Lengyelország *Czytelnik* könyvkiadója, melynek legfőbb sorozata a »Biblioteka Zlota«. Ebben az »arany könyvtár«-ban 6 Zlotis áron (kb. 8 forint) ötvenezres példányszámban *ilyen* kiállításban jelennek meg a legkiválóbb hazai és külföldi, klasszikus és élő szerzők művei. A sorozatot kizárólag a falu részére adják ki és utolsó darabig elfogy. (Könyvkiadók vigyázat! Utánozni szabad!)

Másodsorban tudomásul kell venni azt a tényt, hogy a felnőtt falusi lakosság igen nagy százaléka a népkönyvtárakban túlnyomórészt ifjúsági könyveket, meséskönyveket kölcsönöz, a könyvesboltokban ezt vásárolja. A magyar paraszt nagyon szereti a mesét, a mesemondásnak a faluban tradíciója van, de a kulturális elmaradottságnak is szerepe van ebben. A klasszikusok közül szerintem ugyanilyen okból a legnépszerűbb Jókai és Mikszáth. Nem feladat, hogy ezt a kérdést mélyebben elemezzem, de *feltétlenül szükséges, hogy a falu részére gondos válogatással olyan irodalmi értékek, érdekes meseszövevű műveket adjunk ki, melyek nyelvezete világos, szép, egyszerű izes magyar beszéd, legyen az fordítás, vagy eredeti műt. A kereskedelmi szakemberek szerint feltétlenül szükség van — különösen textiliáknál — speciális iparcikkekre a falu számára. És textilgyáraink hatalmas mennyiségben gyártanak ilyen cikkeket. Úgy hiszem arisztokratizmus lenne nem figyelembe venni, hogy a magyar parasztság túlnyomó részének ma még ahhoz, hogy megszerezze az irodalom és tudomány kincseit, speciális formában kiadott, speciálisan kiválogatott, szerkesztett könyvekre is szüksége van.*

II.

FALUSI KÖNYVTÁRAINK hatalmas fejlődéséről e lap hasábjain sokat olvashattunk. Felesleges elismertelnem az adatokat a könyvtárak, az olvasott könyvek számának nagyszerű emelkedéséről, ismerteitni nagy eredményeinket és kisebb-nagyobb hibáinkat. — Csak egy szempontból kívánom megvizsgálni a kérdést:

hogyan fejlesztik állományukat a falusi könyvtárak?

Ismeretes, hogy a népkönyvtári hálózat állományának kiegészítése új könyvekkel túlnyomó részben a Könyvtárellátón keresztül történik. A termelőszövetkezeti, gépállomási, állami gazdasági könyvtárak az egyes könyvesboltoktól közvetlenül vásárolnak, de nem hinném, hogy ezek könyvellátása általában jobb lenne a népkönyvtáraknál, ahol a szerzeményezés az állami költségvetésből van biztosítva. Tehát nem festek túl sötét képet, ha a Könyvtárellátó rendelkezésre álló adatait ismertetem.

A Könyvtárellátó, szerződés alapján, 19 megyei könyvtár, 87 járási könyvtár, 121 önálló falusi könyvtár részére küldi az újonnan megjelenő könyveket. Mint ismeretes, a megyei és járási könyvtárak látják el letéti anyagként új könyvekkel a falusi könyvtárak túlnyomó részét. Ily módon a Könyvtárellátó a fenti könyvtárakon kívül még 3670 falusi könyvtár könyvellátását intézi és ismeri. Az alábbiakban ismertetett anyagokhoz tudni kell még azt is, hogy a megyei, járási és önállóan szerzeményező falusi könyvtárak a rendelkezésükre álló pénzügyi keretük 60—80 százalékát használják fel a Könyvtárellátónál új könyvek beszerzésére, 20—40 százalékban még helyi könyvesboltokból, antikváriumokból stb. szerzik be a könyveket. *A letéti könyvtárak rendelkezésére álló teljes költségvetési hitelkeretet a Könyvtárellátónál használják fel.*

Mit mutatnak a számok? 3670 kisebb falusi könyvtár, a népkönyvtárak túlnyomó része, évi kerete összesen könyvtáranként 344.— Ft. Ez kb. 20 új könyvnek felel meg! Az önállóan szerzeményező 121 községi könyvtár viszonylag jobb helyzetben van, évi kerete 4000.— Ft. A könyvtárosok szerint ez is nagyon kevés, de ha elég lenne, akkor is a falusi könyvtárak alig 4 százalékánál biztosít megfelelő könyvellátást. A járási könyvtáraknak helyi kölcsönzésre évi 15.000.— Ft kerete van, ami egyáltalán nem elég, emlékezzünk a legutóbbi könyvtáros konferencia hozzászólásaira.

Itt volnának még a tsz, gépállomási, erdőgazdasági és állami gazdasági könyvtárak. Központilag csupán 70 nagyobb állami gazdaságot, gépállomást lát el az ÁKV könyvekkel, ezeknek évi kerete kb. 4000.— Ft. Ezeknek a könyvtáraknak rendszeres ellátását a MEDOSZ biztosította. A tsz könyvtárakról általában igen keveset tudunk, egy-egy vidéki állami könyvesboltban néha vásárolnak néhány könyvet a nagyobb termelőszövetkezetek. Tudomásunk van azonban arról, hogy nagyon sok termelőszövetkezetben van

A Guruló Könyvesbolt a Somogy megyei Visz községben

kis könyvtár, de eléggé gazda nélkül, és alkalomszerű beszerzéssel.

Látjuk tehát, hogy a falusi könyvtárak túlnyomó része évenként maximálisan 20—25 új könyvhöz jut. A Könyvtárellátó 1955. első negyedévében e könyvtárak részére 23.000 könyvet szállított, tehát könyvtáronként kb. 6 könyvet. A rendelkezésükre álló alacsony összegre hivatkozva általában a legolcsóbb kiadványokat szerzik be, elsősorban azokat, melyeknél biztosak abban, hogy nagyon sok olvasó fogja keresni (Jókai, Mikszáth, Petőfi). A műfaji megosztás a következő volt:

75 százalék szépirodalmi és ifjúsági, 15 százalék ismeretterjesztő és szakkönyv, 7—8 százalék politikai, 2—3 százalék egyéb.

Szépirodalmi és ifjúsági kiadványoknál elsősorban az olcsóbb kiadványokat vásárolják (Olcsó Könyvtár, Kispajtsók mesekönyve stb.) pl.

Verne: Dél csillaga 865 példány, Gárdonyi: Egri csillagok 672 példány, Kipling: Riki-tiki-tévi 586 példány, de Jókai: És mégis mozog a föld (à 40.50 Ft) csak 114 példány.

Ismeretterjesztő és szakkönyvekből több, mint 3000 könyvtár részére legfeljebb 150—200 példányt vásárolnak, egyesekekből lényegesen kevesebbet, pl.:

Hajós: Védekezés a baromfibetegségek ellen 215 példány, Virág: Veteményeskert 173 példány, Ráth-Végh: Két évezred babonái 188 példány.

A politikai kiadványok arányszáma rendkívül alacsony, de e téren az utóbbi időben némi javulás tapasztalható.

A felsorolt adatok csak a letéti és községi könyvtárak részére vásárolt példányszámot tüntetik fel, a megyei és járási könyvtárak helyi kölcsönzésére beszerzett példányait nem. Ez utóbbiaknál az arány némileg jobb.

A számok magukért beszélnek. A falusi könyvtárak részére rendelkezésre álló anyagi keretek aránytalanul alacsonyak a lakók számához képest. Igaz ugyan, hogy éppen a legutóbbi időben a falusi lakosság körében könyvgyűjtési kampányt indítottak, nem valószínű azonban, hogy ez megfelelő eredménnyel járna, hiszen senkitől sem kívánhatjuk, hogy a jó könyveit adja át a könyvtárnak. Valószínű, hogy azok a művek érkeznék be túlnyomórészt, amelyeknek kölcsönzése kétes, vagy a járási és megyei könyvtár raktárában tetemes példányszámban megvannak. A falu lakosságát érdekli legszükségesebb kiadványokat sem képesek a falusi könyvtárak beszerezni, a mezőgazdasági szakkönyvek pedig lényegében e könyvtárakból hiányoznak. A járási könyvtárak az új mezőgazdasági könyvekből elsősorban a méhészeti, nyúltenyésztési stb. könyveket vásárolják, a nagyüzemi szocialista mezőgazdaságról szóló könyveket, fontos szakkönyveket alig. Jellemző példa, hogy az idei Ünnepi Könyvhétre megjelent *Tischler: A gabonabetakarítás gépesítése* című könyvet a tanácsi könyvtárak összesen csak 64 példányban szereztek be. Eből 23 példányt a megyei, járási és városi könyvtárak a helyi kölcsönzésük számára vásároltak, a 3600 letéti könyvtárba alig 35 példány jutott és mindössze csak 6 példány került a 121 önállóan szerzeményező községi könyvtárba.

Mi a teendő? Nehéz erre válaszolni és nem is hiszem, hogy biztos orvosságot tudok e bajokra mondani. Véleményem szerint, amíg a falusi könyvtárak megfe-

lelő könyvellátását nem biztosítjuk, addig nehezen lehet a könyvtári munka gyökeres megjavításáról beszélni. Feltétlenül biztosítani kell az új, fontos, és hasznos könyvek beszerzését; úgy a népművelési hálózat, mint a tsz, gépállomási, állami gazdasági könyvtáraknál. Felvetődik az a kérdés is, szükséges-e, hogy a falun kedvező esetben három vagy négy könyvtár is működjék? Nem lenne-e helyes e könyvtárakat egy közös népkönyvtárba olvasztani, ezeket anyagát átvizsgálni, selejtezni, megállapítani, hogy milyen legfontosabb könyvek hiányoznak és a jövőben a különböző szervek, akik eddig azért elég sok pénzt költöttek szétosztan a könyvbeszerzésre (minisztériumok, szakszervezetek), most egy közös alapba fizetnék be a rendelkezésre álló összegeket. Úgy hiszem, sokkal több könyv beszerzésére nyílna lehetőség. Ezeknek az újtípusú közös falusi könyvtáraknak főfeladatuk az egyénileg dolgozó parasztság ellátásán kívül a tsz-ek, gépállomások, állami gazdaságok dolgozó körében végzett munka lenne. Ami a helyi eszközöket illeti, véleményem szerint azok is eléggé kihatálatlanok, a községi tanácsok feladatává kellene tenni, legalább részben az anyagi eszközök előteremtését, előkészítve ezzel azt a magasabb fejlődési fokot, amikor — a Szovjetunióhoz hasonlóan — a falusi könyvtárak valóságos gazdája lesz a helyi tanács. (Éppen A KÖNYV legutóbbi számában olvastuk, hogy a közsefjlesztési alapból egyes tanácsok komoly összegeket fordítanak a könyvtárak bútorzat, polcokkal való ellátására.)

Párczer Ferenc

(A cikk befejező részét következő számban közöljük.)

SZOVJET KÖLTŐK TALÁLKOZÓI A KÖNYVTÁROSOKKAL ÉS KÖNYVKIADÓKKAL. A szovjet költők a Moszkvai Írószövetség kezdeményezésére több alkalommal találkozókn vitatták meg a verseskönyvek terjesztésének problémáit. A találkozások résztvevői arra a kérdésre, szeretik-e az olvasók a költészetet, egyhangú igennel válaszoltak. A verseskönyvek terjesztésében azonban komoly hibák vannak, melynek fő oka, hogy a könyvtárosok és könyvterjesztők egy része közösen foglalkozik a verseskönyvekkel, nem ismeri a költőket és alkotásaikat, de a kiadók sem fordítanak elegendő gondot a verseskönyvek mellé, szép kiállítására. A megbeszéléseken azt javasolták, hogy a könyvkereskedelem munkájának megkönnyítése céljából adjanak ki bibliográfiailag útmutatót a szovjet költők műveiről. Azt is ajánlották, hogy — a nagy Majakovszkij példájára — maguk a költők is működjenek közre verseskönyvek terjesztésében, meghatározott időben tartsanak ügyeletet a könyvtárakban, könyvesboltokban és üzemekben, s a fiatal költők vegyenek részt a könyvvásárokon is. Pedagógiai vonalon is javítani kell a versesművek népszerűségét. Mint követendő példát hozták fel, hogy az egyik isko-

lában az irodalomvizgán a tanár mindegyik tanulóval elszavaltatta legkedvesebb versét. (Literaturnaja Gazeta.)

□

SHAKESPEARE ÖSSZES DRÁMAIT új, négykötetes, bibliofil kiadásban jelenteti meg ez év decemberében az Új Magyar Könyvkiadó. A reprezentatív kiállítású, bibliopapíron készülő új kiadásban a klasszikus fordításokon, Petőfi, Vörösmarty, Arany, Babits és Kosztolányi fordításain kívül 11 drámát mal legkiválóbb magyar műfordítóink újonnan ültettek át magyar nyelvre. A fordításokat filológusok vetették egybe az eredeti angol szöveggel. A várható nagyarányú érdeklődésre való tekintettel az Állami Könyvterjesztő Vállalat előfizetésben hozza forgalomba Shakespeare összes drámáit, a könyvkereskedésekben csak az esetleg fennmaradó példányok kaphatók majd. Az előfizetés feltételeiről és részletfizetési lehetőségeiről az állami könyvesboltok nyújtanak részletes tájékoztatást. A 360, illetve 380 forintos vételár öt havl részletben fizethető. Előfizetéseket elfogadnak az összes állami könyvesboltok, antikváriumok és üzemi könyvbizományosok. (A. K. V.)

A járási könyvtárak továbbfejlesztésének útja

1.

Aki élesebben figyeli közművelődési könyvtáraink ügyét, rögtön észre veszi, hogy ma a járási könyvtárak kérdése került előtérbe. Már az 1954. év végén a Népművelési Minisztériumban tartott országos értekezlet, de a II. Országos Könyvtáros Konferencia is ezek továbbfejlesztését könyvtárügyünk egyik legfontosabb feladatának jelölte meg.

Miért kerültek most éppen a járási könyvtárak az érdeklődés középpontjába?

Az utóbbi évek erőfeszítései, amelyek következtében vidéki állami hálózatunk kiépült, elsősorban a megyei könyvtárak megszilárdulását eredményezték. Munkaszervezetük eléggé kialakult, korszerű könyvtárakká fejlődtek, és legtöbbször elég erős ahhoz is, hogy jól elvegye a területén lévő könyvtárak módszertani irányítását is. Erre az irányításra ma a falusi könyvtárak ezrei várnak, hiszen a szocializmus építésének soronkövetkező feladatai: a falu szocialista fejlesztése, a mezőgazdasági termelés fokozása könyvtáraink közül éppen a falusi könyvtáraktól kívánja meg a legnagyobb, a legaktívabb agitációs és propagandamunkát, dolgozó parasztságunk nagy tömegeinek a könyvtárakba való bevonását, mezőgazdasági szakkönyvekkel történő ellátását, politikai nevelését. Falusi könyvtáraink jórésze még mindig nem jutott túl olvasóinak passzív kiszolgálásán. A megyei könyvtárak minden erőfeszítése kárba vész, ha a közbeeső kapocs a falusi könyvtárakat közvetlenül irányító járási könyvtár gyenge.

Bátran kimondhatjuk tehát, hogy falusi könyvtáraink munkájában jelentős javulást, további erőteljes kibontakozást mindaddig nem várhatunk, míg járási könyvtárainkat tovább nem fejlesztjük. Népkönyvtárügyünknek ma ez a kulcskérdése. Igazságtalan és félrevezető volna azonban, ha nem mutatnánk rá, hogy az utolsó másfél esztendő jelentős fejlődést hozott járási könyvtáraink területén is. Egyetemet és főiskolát végzetek beállítása, a minimumvizsgák rendszere nagy mértékben megjavították a járási könyvtárak személyzetét. Noha legtöbb járási könyvtárunk csak néhány éves múlttal tekint vissza, elég sok kitünően működik. (Pl. Bácsalmás, Kiskunhalas, Hatvan, Siófok.) A legtöbbjébe nyugodtan léphet be az olvasó, tisztaság, rend fogadja. Meg kell azonban állapítanunk azt is, hogy járási könyvtáraink egy részében végzett munka nem áll arányban a dolgozók létszámával; egyes járási könyvtárak for-

galma alatta van a hasonló népességű népkönyvtárak forgalmának. A járási könyvtárak egy részében alacsony a könyvtári munka színvonala. Gyenge a gyarapító munka, a katalógusok nem felelnek meg az igényeknek. Például a szakkatalógusok készítése nem az ETO szakszámái, hanem csak a raktári jelzetek alapján történik, mint pl. az egyébként kitünően működő és gondosan kezelt katalógussal rendelkező kalocsai Járási Könyvtárban. Ha ez a részletezés ma még megfelelő is, néhány év múlva már kevésnek fog bizonyulni s a későbbi átszervezés lényegesen nagyobb munkát jelent majd.

2.

A legsúlyosabb hiba azonban — és ez sajnos a járási könyvtáraink jórészt érinti — a hálózati, módszertani munkájukban mutatkozik. Ez az a terület, ahol a legkisebb a fejlődés, sőt a könyvtárak jelentékeny része egyhelyben topog. Bizonyos befeléfordulás mutatkozik, ami észrevehető egyes megyei könyvtárainknál is, de a járási könyvtáraknál erősen szembetűnő: a hangsúly a hálózati módszertani tevékenységről erősen a helyi tevékenység irányában tolódott el. Ahol járási könyvtáraink kitünő eredményeket értek el, ez is inkább a könyvtárhelyiségek vonzó, kellemes berendezésében, csinoságában és a helyi tevékenységben, különösen a nagy könyvforgalomban mutatkozik meg. Sokkal kisebb a fejlődés a járási könyvtárak legfontosabb munkaterületén a falusi könyvtárak rendszeres ellenőrzése, munkájuk megjavítása, könyvekkel való jobb ellátása, tehát a járási könyvtár módszertani, hálózati munkája terén. Ez a főoka annak, hogy a megyei könyvtárak útján a járási könyvtárakhoz juttatott útmutatások vagy egváltalán nem, vagy pedig csak igen hiányosan jutnak el sokezer falusi könyvtárhoz. A legutóbbi időben például a mezőgazdasági irodalom fokozott propagálása érdekében kiadott központi útmutatások nem értek el megfelelő hatást, noha megyei könyvtáraink ezeket komolyan vették és közvetítették is a járási könyvtárakhoz. Az útmutatások azonban a legtöbb helyen elakadtak a járási könyvtárakban.

A járási könyvtáraink eddig nem kapták meg a megyei könyvtáraktól azt a segítséget, amire szükségük lett volna, sőt sokhelyen szinte teljesen függetlenül a megyei könyvtáraktól önmagukban fejlődtek. A megyei könyvtár legfeljebb életre-hívásukban vett részt. Ez az oka annak, hogy például egyik legjobb me-

gyei könyvtárunk, a békéscsabai könyvtár területén lévő járási könyvtárak színvonalára nem áll arányban a megyei könyvtáréval. (Gyula, Mezőkovácsháza.) Viszont a ma még egyik leggyengébben működő kecskeméti Megyei Könyvtár területén igen kitűnő járási könyvtárak működnek (Baja, Kiskunhalas, Kalocsa, Bácsalmás).

A megyei könyvtárak egyes vezetői ma már látják, hogy legfontosabb feladatuk a járási könyvtárak továbbfejlesztése. A miskolci Megyei Könyvtár például egyes munkarészlegeinek vezetőiből alkotott brigáddal felülvizsgálta a járási könyvtárak helyzetét és a járási könyvtárak módszertani szemináriumán irányt mutatott a járási könyvtárak munkájának megjavításához. Természetesen az ilyen vizsgálatok inkább csak a helyzet alaposabb feltárására valók. A rendszeres, alapos segítése a megyei könyvtárak tervszerű módszertani munkájával történhet. (Szabályos időközönként tartott módszertani szemináriumok, pontos, előre megtervezett programmal tartott kiszállások és instruálások.)

A továbbiakban vizsgáljuk meg, mik a legfontosabb teendők a járási könyvtárak továbbfejlesztésére. Most nem beszélünk a nagyobb beruházásokat igénylő kormányzati intézkedésekről — mint például a járási hálózat további kiépítése, a járási könyvtárak könyvvél való bővebb ellátása — hanem azokról, amelyeket a jelenlegi viszonyok között a megyei tanácsok népművelési osztálya, a megyei könyvtár, a járási népművelési csoport, a járási könyvtár dolgozóival együtt hajthat végre.

3.

A hibák gyökerét mindenekelőtt a járási könyvtáraink mai rossz munkaszervezetében kell keresnünk. Ahhoz, hogy a járási könyvtár kettős feladatát, tehát a helyi kölcsönzés munkáját és a járás módszertani irányítását jól elláthassa, *helyes munkaszervezet kialakítása* feltétlenül szükséges. A járási könyvtárak működési szabályzata pontosan felsorolja ugyan a járási könyvtárak funkcióit s a funkciókból folyó feladatokat, a fontosabb munkaköröket, azonban ezek arányos és helyes felosztása a járási könyvtárak dolgozói között legtöbb esetben nem történik meg. Sok járási könyvtárban mindenki mindent végez, s ennek tervszerűtlensége, kapkodás, haszontalan energiapocsékolás az eredménye. A vezető a vezetői munkakörön kívül alig végez más tevékenységet, tehát jön, megy, tárgyal, a hálózat irányítását alig végzi, könyvtári belső munkát egyáltalán nem végez. A hálózat irányítását a szervező könyvtá-

rosra bízta, aki ötletszerűen látogatja a falusi könyvtárakat, hathatós módszertani irányítást nem ad. (Kunszentmiklós, Ozd). Ezek a helyeken a szó igazi értelmében vett könyvtári munkát csak egy személy, a kölcsönző könyvtáros végez, a többi csak adminisztrál. Sajnos az efajta adminisztratív eltorzulás miatt a dolgozók teljesítménye messze alatta van az elvárhatóknak. Ilyen munkaszervezet mellett persze szó sem lehet a feldolgozó munka színvonalas végzéséről, tervszerű módszertani munkáról. Tapasztalataink szerint a belső munka helyes megszervezésének útja a három dolgozóval rendelkező járási könyvtárakban a *külön szervező könyvtárosi munkakör megszüntetése* s hogy a vezető a vezetői tevékenység (tervek, jelentések készítése, gazdasági ügyek, a tanáccsal való kapcsolat fenntartása stb.) s a gyarapítás munkájának ellátása mellett *gyarapítja az egész járás módszertani irányítását.*

Elképzelhetetlen olyan munkaszervezet, ahol két személyt egy harmadik csak igazgat. Munkaidejét így nem tudja teljesen kitölteni s megrontja az egész együttes munkamorálját. Ha a vezető, mint a járási könyvtár legképzettebb dolgozója maga veszi kezébe a járás irányítását, amellet, hogy biztosítja a *munka magasabb színvonalát*, felszabadul egy könyvtáros, aki tökéletesebben végezheti a feldolgozó munkát, a letéti anyag kezelését és cseréjét, sőt nagy forgalom esetén a kölcsönzést is adhat a kölcsönző könyvtárosnak. A kölcsönző könyvtáros pedig minden idejét a kölcsönzésre és a propagandamunkára fordíthatja. Így lehetővé válik a felmólt és az ifjúsági kölcsönzés időbeni elkülönítése, az ifjúsággal való intenzívebb egyéni foglalkozás. Az elmondottak nem alkalmazhatók azonban meroven minden egyes járási könyvtárra. Pl. ott, ahol a járási könyvtárakhoz tartozó falusi könyvtárak száma igen nagy (30—50) és a járási székhely nem nagy lélekszámú falu, a hangsúly méginkább eltolódik a módszertani, hálózati munka irányában, itt tehát a vezetőn kívül még egy könyvtáros foglalkozhatik a hálózati munkával, természetesen részfeladatként.

4.

A másik lényeges kérdése járási könyvtáraink továbbfejlesztésének, az *állami irányítás megerősítése*. Az eddigi gyakorlat helyett, amely szerint a könyvtárak jóformán csak a megyei könyvtárak útján kaptak valamiféle irányítást s a járási tanácsal pusztán csak adminisztratív kapcsolataik voltak, főleg költségvetési és gazdasági ügyek, ki kell fejleszteni a járási tanácsok népművelési csoportjai-

nak irányító tevékenységét. Ennek elősegítése a megyei tanács népművelési osztályának feladata elsősorban.

A járási tanács és a járási könyvtár laza együttműködéséhez egyes járási népművelési csoportok gyenge működése is hozzájárul, de a legtöbb járási könyvtár nem is törekszik arra, hogy kapcsolatát erősítse a járási népművelési csoporttal, mert úgy véli, hogy elég az az irányítás, amit a megyei könyvtártól kap. A megyei könyvtárak módszertani irányító tevékenysége semmiképpen sem jelentkezik úgy, hogy a tanácsok útján történő állami irányítást gyengítse, vagy kikapcsolja. Éppen ennek a külön úton járásnak egyik rossz következménye, hogy könyvtáraink által végzett kulturális és propagandamunka meglehetősen elkülönül a kulturális munka egyéb területeitől. Járási könyvtárainkon is múlik, hogy a falusi könyvtárak nem épültek bele szorosabban az általános népművelési munkába, sok helyen kívülrekedtek a kultúrotthonokon. Egyes népi demokráciákban, különösen Bulgáriában a népművelési munka középpontjában a könyvtár áll, tehát a könyvtár *szinte alapja* a kultúrotthonnak. Ebben az irányban kell nálunk is továbbfejleszteni falusi könyvtárainkat és a kultúrotthonainkat. Ez a körülmény is szükségessé teszi a járási népművelési csoportok vezető tevékenységének megerősítését.

5.

A harmadik, ahol erőteljes változás szükséges, a *hálózati módszertani munka területe*. Itt két külön feladat áll előttünk: Egyrészt a megyei könyvtáraknak ki kell alakítaniuk a járási könyvtárak módszertani irányításának tervszerű munkáját, másrészt meg kell teremteni a feltételeit, hogy a járási könyvtár a területén az eddignél jobb módszertani, instruktív munkát végezzen.

Sokat segíthetnek a járási könyvtárakon az egyes brigádvizsgálatok, mint amelyeket Miskolc tartott, előbbrevizszi a munkát a magasszínvonalú tájértekezletek is, de alapos változást csak az hozhat, ha *minden egyes megyei könyvtár* módszertani részlege szabályos időközönként tartott szemináriumával, a járási könyvtárak munkájának alapos tanulmányozásával, a helyszínen adott részletes útmutatással segíti a járási könyvtárat. Utóbbihoz persze nem elegendők az olyan látogatások, amelyek az

alkalmi feladatok elvégzésén kívül (pl. elavult könyvek bevonásának megbeszélése) sokszor csak a könyvtár felületet megtekintésére szorítkoztak s baráti beszélgetések sorával zárultak. S komoly segítségadáshoz könyvtárakban kint töltött időre, előzetes munkaprogramra s annak lelkiismeretes végrehajtására van szükség. Az ilyen munkát semmiféle kampányszerű felülvizsgálat stb. nem pótolhatja. Magának a megyei könyvtárnak a feladata módszertani, hálózati munkájának erőteljes megjavítása is. A járási könyvtár által folytatott tervszerű, rendes instruáláson kívül feltétlen szükséges volna a nem önálló falusi könyvtárosok folyamatos képzésére, negyedévenként, de legrosszabb esetben félévenként tartott szemináriumokon. A módszertani szemináriumok szervezése a járási népművelési csoportok feladata volna és a népművelés egyéb funkcionáriusaival együtt úgy kellene őket megtartani, hogy általános kultúrpolitikai továbbképzés közösen, a speciális szakmai ismeretek nyújtása pedig külön történjenek. Régen körzeti könyvtáraink rendszeres értekezleteket tartottak falusi könyvtárainknak, sok helyen igen jó eredménnyel (pl. Kaposvár, Békéscsaba). Ma ezek anyagi fedezet híján megszűntek. A Népművelési Minisztérium fontos feladata a falusi népművelési dolgozók továbbképzésének az említett módon való megszervezése, megfelelő hitelek biztosítása. Addig módszertani levelek és fokozottabb tervszerű kiszállások útján kell biztosítani a megyei könyvtártól kapott útmutatásoknak a falusi könyvtárakba jutását. A legszigorúbban ügyelni kell arra, hogy a falusi könyvtárak instruálása ne motorozási alkalom legyen, hanem előre elkészített terv alapján történő, hosszabb ideig tartó tanulmányozás és rendszeres módszertani útmutatás. Egy-egy ilyen útra hívja el a járási könyvtár dolgozóját a megyei könyvtárak módszertani részlegeinek vezetője és ellenőrízze a járási könyvtár hálózati csoportjának tevékenységét.

Végezetül nem szabad megfélemlenünk arról, hogy a megyei könyvtárak a megyeszékhely járásának járási könyvtárai is. Az itt kifejtett hálózati munkának például kell szolgálnia a járási könyvtárak számára. Úgy vélem, s ebben azt hiszem a megyei könyvtárak vezetői is egyetértenek velem, e munka mintaszzerű kifejlesztése még előttünk álló teendő.

Sallai István

Egy járási könyvesbolt munkája

A TIZENNYOLCEZER LAKOSÚ alföldi nagyközség, Püspökladány könyvesboltjának gyér vevőközönsége értelmiségiekből állt, sem üzemi dolgozók, sem parasztek nem látogatták. Ez volt a helyzet múlt év júniusáig, amikor Bíró Istvánné vette át a bolt vezetését. Az olvasóközönséggel foglalkozók számára — könyvtárosoknak és a könyvtverjesztés dolgozóinak egyaránt — nem érdektelen, milyen módszerekkel emelte a bolt forgalmát Bíróné és hogyan változtatta meg vásárló közönségének társadalmi összetételét.

Először az üzemekben kezdte meg szervező munkáját. Már az első hónapban *könyvvásárt* rendezett a Sertéstenyészti és a Fatelítő telepén. A két vásár gyenge eredményének magyarázatát abban találta, hogy a bolt könyvkészlete rossz: az érdeklődők *műszaki és mezőgazdasági* könyveket kértek, de ilyen a boltban alig akadt.

Bíróné a boltba vevőként betérő B. R.-t, a Sertéstenyészti főagronómusát kérte meg: legyen segítségére a mezőgazdasági szakkönyvek megrendelésében. A műszaki könyvek listájának összeállításában férje, a Sertéstenyészti főgépszegédkezett. A kiegészített könyvállományból rendezett második könyvvásár összehasonlítása az elsővel, ugyanabban a két üzemben, a következő eredménnyel járt:

1954 júniusban Sertéstenyésztinél elkelt: 11 könyv 448.— Ft értékben, júliusban Sertéstenyésztinél elkelt: 98 könyv 696.— Ft értékben, júniusban a Fatelítőnél: egyetlen könyvet sem vásároltak, júliusban a Fatelítőnél elkelt: 62 könyv 855.40 Ft értékben.

Ezután mindkét üzem dolgozói a bolt vásárlói lettek s ma is azok.

DOLGOZÓ PARASZTOK még mindig nem jártak a boltba. Bíróné Gy. K.-nak, a Járási Tanács mezőgazdasági osztályvezetőjének segítségét kérte. Tőle megkapta a járás tsz-einek, azok elnökeinek és brigádvezetőinek címjegyzékét, megjelölve, hogy melyik tsz főleg mit termel és melyik brigádvezető milyen termelési ágban dolgozik. A mezőgazdasági osztály segítségével Bíróné ezek mindegyikének körlevelet küldött, részletesen felsorolva azokat a boltban kapható szakkönyveket, amelyeknek a címzettek jó hasznát vehetik munkájukban.

A körlevelekre egymás után érkeztek a megrendelések és sokan személyesen is felkeresték a boltot. Ezt a módszert Bíróné tovább fejlesztette. 1954 júniusá-

ban 68, 1955 áprilisában már 396 körlevelet küldött ki.

A *tsz-ek* tagságának megnyerése érdekében a bolt ezután maguknál a *tsz-ek*-nél rendezett könyvvásárokat és a jól összeválogatott készlet sok új olvasót szerzett a mezőgazdasági szakkönyveknek.

A járás nagyobb *tsz-eiben* és üzemeiben azóta is havonta rendszeresen rendeznek könyvvásárokat, állandóan növekvő eredménnyel, 1955 áprilisában már összesen 36-ot, az előző év áprilisában rendezett 2-vel szemben.

Mint az üzemek dolgozói, úgy a *tsz-ek* tagsága sem vár azóta a vásárokra, hanem rendszeres látogatója és vásárlója a boltnak. Így változott meg a püspökladányi könyvesbolt közönségének összetétele.

AZ EGYÉNILEG DOLGOZÓ PARASZTOK bevonása a vevők táborába úgy történt, hogy Bíróné eljárt a község két olvasókörébe, érdekes részleteket olvasott fel az olcsó, 2—3 forintos mezőgazdasági szakkönyvekből és a sikert az mutatja, hogy ezeknek nagy részét mindjárt ott helyben el is adta. Természetes, hogy az így felkeltett érdeklődés hamarosan a boltba is elvezette az egyénileg dolgozó parasztokat.

B. főagronómus vezette a téli *Ezüstkalászos gazda*-tanfolyamot. Előadásaira magával vitte azokat a szakkönyveket, amelyek az előadott anyaggal kapcsolatosak. Ezek közül például a *Rizstermelés* címűt a tanfolyam minden hallgatója megvásárolta.

Az olvasóörökbe és az *Ezüstkalászos* tanfolyamra csak férfiak jártak. A *parasztasszonyok* megnyerésére Bíróné az MNDSz kisgyűlésein talált módot, úgy, hogy ide ő maga és a többi előadó is. Olcsó, főleg baromfitenyéztéssel és borjúneveléssel foglalkozó szakkönyveket vitt magával és a belőlük felolvasott részletekkel sikerült az asszonyok érdeklődését felkelteni, akik később szintén kezdtek bejárni a boltba.

Az MNDSz mozgalmat indított a baromfikeltetés és anyakocanevelés, valamint a zöldségtermesztés fejlesztésére. A mozgalom összejövetelein az idevágó tárgyú szakkönyvek az utolsó példányig elkeltek.

Püspökladány gyümölcsstermésztésének elmaradottsága ellen szólt fel a Hazafias Népfront egyik ülésén P. S. iskolaigazgató. Javaslatára gyümölcsfásítási mozgalom indult, amelynek egyik főtényezője — a nemes facsmeteken kívül — a jó szakkönyvek ismerete. E könyvekre, Püspökladány példáját követve, a járás

82 választókerületi kisgyűlésén hívták fel a parasztság figyelmét.

A mezőgazdasági szakkönyvek fontosságának tudatosításában hasznosnak bizonyult a Járási Tanács mezőgazdasági osztályának az a gyakorlata, hogy egy-egy képviselője a falvakban a termelési bizottságok értekezletein résztvesz és az elvégzendő munkák megbeszélése alkalmával nem mulasztják el a megfelelő könyvek ajánlását.

A mezőgazdasági szakkönyvek terjesztésében Biróné így kapott széleskörű társadalmi támogatást. Az eredményt a statisztika híven tükrözi:

1954 áprilisában 67 szakkönyvet adtak el a könyvesboltban, 1955 áprilisában már 119-et.

Az iskolákban a pedagógusok rendszeresen tartanak könyvvásárokat, a Szülői Munkaközösség pedig műsoros előadásokat rendez, amelyeknek bevételéből a jól tanuló gyerekeket és a kiváló nevelőket könyvvvel jutalmazták. A szülői munkaközösség az elmúlt évben a fiúiskola 850 tanulójának tankönyv ellátását társadalmi munkában vállalta és hibátlanul bonyolította le. A gyerekek szívesen járnak be a könyvesboltba Birónéhoz, aki délutanonként, ha egyéb dolga nincs, meséket olvas fel nekik.

A politikai művek terjesztését régebben elhanyagolták Püspökladányban. Biróné a Járási Pártbizottság első titkárától, Sz. P.-től kapta a legnagyobb segítséget ennek a hibának a kijavítására. Sz. elvtárs maga is állandó vevő a boltban és ezzel példát mutat a Járási Pártbizottság tagjainak, értekezleteken, oktatás közben és egyéni beszélgetések alkalmával gyakran hivatkozik politikai művekre és számonkéri az elvtársaktól, olvasták-e őket. Ezt a módszert a párttagok is alkalmazzák a fejletlenebb elvtársakkal és a pártönkívüliekkel szemben, s ez a segítség eredményezte azt, hogy az elmúlt év alatt öröndetes javulás tapasztalható a politikai művek terjedésében is.

A járás falvaiban a szövetségi boltok árusítanak ugyan könyveket, de nagy ré-

szük nem foglalkozik kielégítően a könyvterjesztéssel. Birónénak sikerült L. D. elvtárs, a Járási Tanács népművelési osztálya vezetőjének segítségével a járás 9 községe közül 6-ban jutalékos könyvpropagandistát munkába állítania. A már szép eredményeket elért propagandisták pedagógusok, kultúrotthonigazgatók, vagy könyvtárosok, tehát a könyvet szerető és a könyvet ismerő emberek. Azokban a falvakban, ahol könyvpropagandista még nincs, az MNDSz-asszonyok rendeznek könyvvásárokat. Ugyanezt tették az MSzT aktívái a Barátsági Hónap alkalmából minden faluban és akár az MNDSz-tagok, bekapcsolódtak az Ünnepi Könyvhét munkáiba is.

A könyvesbolt vezetője igen jó kapcsolatot tart a járási könyvtár vezetőjével. A könyvterjesztés, az olvasókkal való foglalkozás kérdéseinek megoldásában felhasználják egymás tapasztalatait és támogatják egymás kezdeményezéseit.

A bolt körül pártfunkcionáriusokból, tömegszervezeti vezetőkől, értelmiségiekből és lelkes könyvbarátokból alakult aktívahálózat látható vezető szerve, »intézőbizottsága« a boltbizottság. Elnöke H. I. tanárnő, tagjai a bolt aktivistáinak legjobbjai. Munkáját Sz. P. elvtárs, a Járási Pártbizottság első titkára ellenőrzi.

A boltbizottság tagjai állandóan bejárnak a boltba, átnézik az érkező újdonságokat és ki-ki szakmája szerint segít az utánrendelések összeállításában, hogy egyrészt az igényeknek, másrészt az objektív szükségletnek megfelelő könyvek kerüljenek a községbe. A felesleges könyveket visszárutztatják. Saját munkaterületükön könyvpropagandát fejtenek ki, vásárokat rendeznek és havonta közösen megbeszélik a bolt problémáit, s meghallgatják Birónét a munka és a tervteljesítés állásáról.

A püspökladányi gyengén, rosszul működő könyvesbolt egy év alatt a legjobbak közé került. Biró Istvánné és a bolt másik lelkes, fiatal dolgozója, Zagyva Mária munkáját példaként állíthatjuk nemcsak a könyvesboltok, de a könyvtárak dolgozói elé is.

Wessely Ferenc

MAGYAR KLASSZIKUSOK KIADÁSA JUGOSZLÁVIÁBAN

A noviszádi (újvidéki) »Testvériség, egység« magyar könyvtadóvállalat múlt év végén megjelent könyvjegyzéke az 1954. évben kiadott számos magyar klasszikus író és költő művét sorolja fel. Közülük van Arany »Toldi«-ja, Petőfi Sándor elbeszélő költeménye, Ady Endre »Petőfi nem alkuszik« című tanulmánygyűjteménye, József Attila összes költeménye és műfordításai, Mikszáth Kálmán »Különös házasság«, »Beszélő köntös« és »Lohinai fű« című regényei, Móricz Zsigmond

»Rózsa Sándor« című regénytrilógiája, »Mese a zöld fűvön« és »Pacsrasztó« című regényei, Móra Ferenc ifjúsági művei. Ezenkívül a kiadó-vállalat megjelentette magyar nyelven Marx, Engels és Lenin számos művét is.

A műszaki szakkönyvtárosok részére előírt 4 hónapos könyvtárosi szaktanfolyamra szeptember 1-ig lehet jelentkezni az illetékes minisztérium műszaki könyvtáránál, illetve dokumentációs csoportjánál.

Milyen mezőgazdasági könyvekre van szükség falun?

A Központi Vezetőség júniusi határozata komoly feladatot adott a mezőgazdaságunk minden dolgozójának. Csak úgy oldhatjuk meg ezeket a feladatokat, ha állandóan fejlesztjük, bővítjük szakismereteinket. Csak azok tudják jól megállni a helyüket a termelés eredményesebbé tételének a munkájában, csak azok fogják megtalálni a helyes utat a mezőgazdaság szocialista átszervezése és a nagyüzemi, gépesített mezőgazdaság kiépítése során lépten-nyomon eléjük forduló új helyzetekben, akik komolyan felkészülnek erre a feladatra.

Nagy és felelősségteljes munka vár itt a könyvtárosokra és terjesztőkre. Fáradhatatlanul kell szakismereteik bővítésére serkenteniök a mezőgazdasági dolgozókat és fel kell ébreszteniük fogékony érdeklődésüket az új gondolatok iránt. Mindez azonban még egymagában nem elég. Biztos útbaigazítással is kell szolgálniuk és tudniuk kell, hogy a mezőgazdasági munka milyen ágazatában melyik könyv segíthet az időszerű feladatok megoldásához szükséges tájékozottság megszerzésében.

A könyvtárosnak magának is ismernie kell a könyveket és tudnia kell, melyek között válogathat. Tartsunk tehát szemlét: vannak-e a célnak megfelelő jó könyveink, melyiket ajánlhatjuk nyugodt lelkiismerettel?

»A Könyv« 6. számában G. Hangyál Erzsébet cikke megemlíti a könyvtárosok panaszát, hogy a könyvek többsége túlságosan elméleti, képzett szakembereknek való és nem foglalkoznak gyakorlati módszerekkel, tapasztalatokkal. Valóban helytálló ez a panasz? Igen is és nem is. Annak ugyanis olyan termelési területek, ahol jól állunk szakirodalommal, sőt több kiváló, gyakorlati szemléletű könyvünk is van (például a szarvasmarhatermesztésről). Akadnak azonban egyes igen fontos termelési ágazatok és kérdések — igaz ugyan, hogy nem sok —, ahol bizony nagy hézagok vannak és nincs mit adnunk olvasóink kezébe. Csak példaként: Hiányzanak a korszerű kukorica-, gabonatermesztési könyvek, összefoglaló művek a komplex gépesítésről, a gépesített mezőgazdasági munka megszervezéséről.

Lássuk most azt, ami már van. Külön kell itt hangsúlyoznunk, hogy »már« van, mert a legtöbb ilyen gyakorlati szemléletű és a falusi olvasó igényeinek megfelelő jó könyvünk csak nem régen, 1954 és 1955-ben jelent meg. Talán még sok vidéki könyvtár meg sem szerezhette őket. Szakkönyvtermésünkben lényege-

sen javult a helyzet az előző évekhez viszonyítva. Az 1956. évi könyvkiadás pedig előreláthatólag még jobban alkalmazzuk az időszerű kívánalmakhoz és igyekszik kipótolni a hiányokat.

A júniusi párthatározat a növénytermesztés területén elsősorban a kenyérgabona, a kukorica, a pillangós takarmányok és a burgonya termesztésének a megjavítását teszi kötelességünké.

Mit ajánljunk az olvasóknak a gabona-termesztésről? Itt van talán a legnehezebb dolga a könyvtárosnak, mert külön a gabonatermesztésről egyetlen egy könyvünk sincs, sem elméleti, sem gyakorlati. Az összefoglaló növénytermesztési kézikönyvekből kell kikeresnie a könyvtárosnak, külön a búza, a rozs és a többi gabonaféle termesztéséről szóló fejezeteket. Ilyen könyv azonban kettő is van, mégpedig kitűnő. Az egyik magyar, a másik szovjet szerző műve: *Láng Géza: Növénytermelés és Moszolv: Agrotechnika.* (Jakuskin könyve képzett szakembereknek való.) Ezt a két könyvet mindenkinek ajánlhatjuk. Láng Géza 1954-ben megjelent munkája feldolgozza a Moszolv könyvében ismertett módszereket és eljárásokat is, a mi sajátos talaj- és éghajlati viszonyainknak, és egyéb adottságainknak megfelelően, a tapasztalatok alapján. 1956-ban még egy régóta óhajtott könyv jelenik meg: *Grábner Emil: Növénytermesztés*-ének új, korszerűen átdolgozott kiadása. Ez a munka ugyan nem mondható annak, amit általában népszerű kézikönyvnek neveznek, de már eddig is sok falusi ember olvasgatta és dicsérte, akiknek a régi kiadás egy-egy féltve őrzött példánya valahol véletlenül a kezébe került. Mindenesetre csak olyan olvasónak adjuk, aki nem ijed meg a »vastagabb« könyvektől sem. A gabona betakarításáról jó népszerű munka *Bálint Nagy József Cséplés* című könyve.

A gabonatermesztéssel kapcsolatban más kérdések is gondot okozhatnak a könyvtárosnak, például a talajművelés, trágyázás, vetésforgó stb. A talaj ismeretéről *Terts István: Termőföld*, a talajmunkákról, trágyázásról *Baskai Tóth Bertalan: Földműveléstan* című könyvét bátran adhatjuk minden mezőgazdasági dolgozó kezébe. A vetésforgóról még mindig nincs könyvünk. Westsik Vilmos homoki vetésforgókat tárgyaló műve szakembereknek való. Ebben a kérdésben is meg kell elégednünk Baskai Tóth Bertalan előbb említett könyvének rövid kis fejezetével. A lényeges dolgokról itt

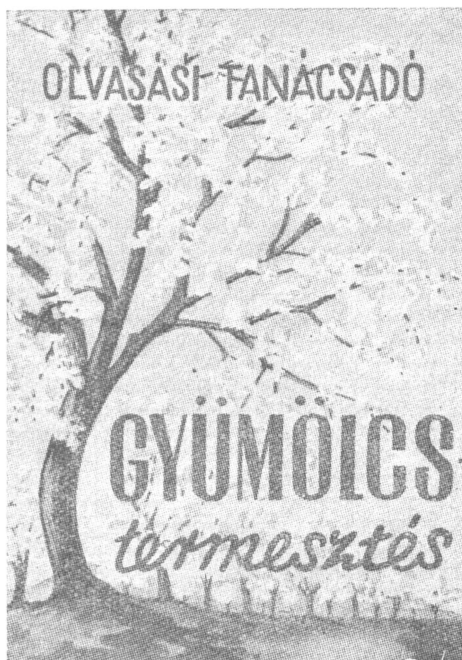
is felvilágosítást kapunk. Jó volna azonban, ha könyvkiadásunk jobban felfigyelne erre a hiányra. Hiszen az elővetemény kérdése sokaknak okoz gondot vagy szerez balsikert és egyik legfontosabb eszközünk a termésművelő módszerek rendszerében. A trágyázásról van még egy jól használható gyakorlati kis könyvünk: *Nizsalovszky—Szondy—Jócsik: Trágyázás. Mútrágyázás.*

Igen jó hasznát vehetjük a Földművelésügyi Minisztérium kísérletügyi és propaganda igazgatósága által nagy példányszámban kiadott brosuráknak is. Ezek a 2—4 íves kis füzetek sok tekintetben hézagpótlóak és gyors segélyként adhatjuk olvasóink kezébe. Valamennyi egészen gyakorlati szemléletű és konkrét tapasztalatokról is beszámolnak. A minisztérium megküldi őket a megyei, járási és függetlenített községi könyvtáraknak. Akik nem kaptak belőle, kérjék a tanácsok mezőgazdasági osztályától vagy forduljanak egyenesen az FM propaganda igazgatóságához.

A kukorica termesztéséről sincs nagy könyvválasztékunk. Itt azonban inkább az elméleti könyvek hiányzanak. Jó gyakorlati munka és bár régebbi kiadás, még ma is korszerű *Berzesnyi—Janosits László: A kukorica termesztése.* (A Mezőgazdasági Kiskönyvtár sorozatban jelent meg 1951-ben.) Ezenkívül csak négy kis brosúránk van, amit ajánlhatunk: *A kukorica négyzetes művelése; A nagy kukorica termésért; Útmutató a fajta-heterózis kukorica vetőmagjának előállítására; TV—6-os kukorica négyzetbevetőgépj átalakítása drótvézérléses rendszerre.* Mind a négy az FM propaganda igazgatóság kiadványa. 1956-ban azonban megjelenik majd egy részletesebb kukoricatermesztési munka is.

Takarmánytermesztési szakirodalmunkban nagyobb hiányok vannak. A pillangós takarmánynövények agrotechnikáját elég bőven megtárgyalja *Láng Géza: Növénytermelés* című könyvének erről szóló fejezte. Használható kis könyv még *Bedők József: Szénakészítés.* Itt is hézagpótló az FM propaganda igazgatóság ingyenes kiadványaként megjelenő füzet, *Bajai Jenő—Takács Lajos: Az évelő pillangósok termesztése és agrotechnikája.*

Burgonyatermesztési könyvünk is kevés van, de ezek jók. Rövid, egészen gyakorlati tanácsadó a *Burgonyatermelési útmutató.* Termelési eredményekről, tapasztalatokról szól a *Két termelészövetkezet harca a nagyobb burgonyatermesztésért* (FM brosúra). Részletesen foglalkozik a termesztés minden kérdésével, gyakorlati irányú, bár már kissé igénye-

Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár kiadványaiból

sebb olvasóknak való: *Burgonyatermesztés.* Irta: *Teichmann V., Rieger B.* stb. és *Dohy János: A burgonyakörtán zsebkönyve.*

Zöldség- és gyümölcstermesztési, szőlőművelési könyveinkre nem lehet panasz a könyvtárosoknak. Egytől egyig könnyen érthető, gyakorlati munkák. A legszélesebb körben felhasználhatók: *Üzemi zöldségtermelés.* Irta: *Angeli L. Bessenyei Z.* stb.; *Virág G.: Veteményeskert; Raymann—Rozsnyai—Tomcsányi: Üzemi gyümölcsstermelés; Gyümölcsstermelés* 1—2. kötet; *Mohácsy: A házikert gyümölcsöse; Szakátsy—Fenyves: A téli alma nagyüzemi termelése; Prohászka: Szőlő és bor.* Ezek a könyvek mind egyszerűen, világosan, könnyen érthetően ismertetik a gyakorlati módszereket és eljárásokat. Elméleti ismereteket csak éppen annyit közölnek, amennyi a legegyszerűbb dolgozó számára is multhatatlanul szükséges.

Gépesítési könyveink, éppen tárgyak és ismeretek miatt — még a legnépszerűbbek is — valamivel nehezebbek. A gépek szerkezete, kezelésük több tárgyi tudást kíván a legegyszerűbb munkát végző dolgozótól is. Ezért is van szükségük még több világosan és érthetően megírt gyakorlati könyvre. A gépálmások dolgozóinak igényeit, szakmai művelődésre irányuló törekvéseit jól ki-

elégítik a következő könyvek: *Órendi—Kovács—Gálk: Traktorosok alapfokú tankönyve*; *Kun I.—Mikecz I.: Műszaki alapismeretek mezőgazdasági gépekhez és traktorokhoz*; *Boltizár P.—Komádi Gy.—Mészáros I.: Mezőgazdasági gépek*; *Zombori—Jákó: Mezőgazdasági traktorok*; *Traktorok és munkagépek tervszerű hibamegelőző karbantartása*; *Mezőgazdasági gépjavítási újítások*; *Dimény I.—Szikszay P.: A gépállomás dolgozóinak zsebkönyve*.

Legkevesebb gondot az állattenyésztési könyvek kiválasztása okoz. Itt van a legtöbb jól megírt, a falusi olvasók igényeit kielégítő új könyvünk a korszerű gyakorlati módszerekről és tapasztalatról. Csak a legjobbakat soroljuk fel: *Bocsor: Szarvasmarhatenyésztés*; *György—Czakó: A tejelés fokozásának módszerei*; *Czakó—György: Borjúnevelési ABC*; *Szász I.: Szarvasmarhahizlálás*; *Csire L.: Sertésenyésztés, Hámori D.: Lótenyésztés*; *I. Horváth: Malacnevelés*; *Bíró Gy.: Gyakorlati takarmányozás*; *Báldy: A baromfi tenyésztése*; *Órosi Pál Z.: Kis méhészkönyv*; *Schandl: Állattenyésztési alapismeretek stb.* Ezenkívül egész sereg 20—30 oldalas kis füzet, amelyekben kiváló állattenyésztési dolgozóink maguk mondják el tapasztalataikat és ismertetik munkamódszereiket. Mindenki találhat tehát kedvérevalót, akár a tehenész vagy borjúnevelő, akár a juhász vagy sertésgondozó munkamódszerére és tapasztalataira, eredményeire kíváncsi.

A termelőszövetkezetek, gépállomások,

állami gazdaságok életéről is vannak rövid, színesen megírt ismertető füzetek. Ilyen például: *Megduplázott milliók*; *Hogyan lett többszörös milliomas termelőszövetkezet a tiszadobi »Táncsics«*; vagy *Az ország élenjáró gépállomása, Egyek*; stb. Ilyen könyvecske még sok van. Ezeket is a Földművelésügyi Minisztérium kísérletügyi és propaganda igazgatóságától kaphatjuk meg.

A mezőgazdasági munka területe olyan nagy, annyiféle ágazata van, hogy lehetetlen még azt a kiválogatott egy-két legjobb könyvet is minden tárgykörből egyetlen cikkben összefoglalni felsoportolni. Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár Olvasói tanácsadói segítségére lehetnek ebből a szempontból is a könyvtárosoknak, mert a könyvek ismertetésében utalást találunk rá, hogy milyen igényű olvasónak ajánlhatjuk.

El kell ismernünk, hogy különösen a legutóbbi esztendő leforgása alatt igen sok jó, gyakorlati irányú könyvünk jelent meg. Van azonban még nagy hiányok is és éppen a legfontosabb kérdésekben. Reméljük, hogy a jövő évi könyvkiadásunk sokat fog ezebből a hiányokból pótolni! Könyvtársainknak nehéz dolguk van, az igaz, de válogatniok van miből. Arra pedig külön, ezzel az alkalommal is felhívjuk a könyvtárosok és terjesztők figyelmét, hogy az Országos Mezőgazdasági Könyvtár (Budapest, I. Attila utca 53.) a legapróbb kérdésekben is mindig készségesen, örömmel ad akár levélben, akár szóban tanácsot és útbaigazítást.

Tordayné Péter Erzsébet

AZ ORSZÁGOS MŰSZAKI KÖNYVTÁR 1955. I. FÉLÉVI MUNKÁJÁRÓL

1955. első felében az Országos Műszaki Könyvtár 55 081 olvasó látogatta. Az olvasók megoszlása a következő volt: mérnökök, technikusok és egyéb műszaki 33,2 százalék, egyetemi hallgatók, 29 százalék, ipari munkás 8,4 százalék. A nőolvasók arányszáma 9,2 százalék. A félév alatt az olvasók 132,419 kötet könyvet, folyóiratot, egyéb nyomtatványt és 1 717 925 szabadalmi leírást olvastak. Az olvasott könyvek 62 százaléka magyar, 4 százaléka orosz, 2 százaléka népi demokratikus, 17 százaléka német, 12 százaléka angol és 3 százaléka egyéb nyelvű könyv volt. A kölcsönzők száma az év első felében 15 313.

A könyvtár az év első felében 5962 kötet könyvet szerzett be, melynek 54,3 százaléka magyar, 13,2 százaléka orosz, 15,4 százaléka német nyelvű, 8,1 százaléka népi demokratikus és 9 százaléka más államokból való. Ugyanebben az időszakban 1637 féle folyóirat érkezett a könyvtárba, melynek 19 százaléka magyar, 11 százaléka orosz, 13 százaléka népi demokratikus, 57 százaléka pedig egyéb államokból eredő. A könyvtárba érkező szabadalmi leírások száma ebben az időszakban 62 272 db. volt.

A könyvtár 11 680 külföldi műszaki folyóirat-cikk rövid tartalmi kivonatát készítette el és adta közre figyelőszolgálatában és műszaki lap-szemléiben. E cikkek 18,8 százaléka szovjet, 11,5 százaléka pedig népi demokratikus folyóiratból eredő volt.

A fordítási osztály a folyó évben 24,804 oldal fordítást készített el. A fordítások 11,2 százaléka orosz nyelvről történt. A fotolaboratórium az első felében 110 578 mikrofelvételt és 57 538 fotokópiát készített. (O. M. K.)

MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVVÁSÁROKAT rendeznek országsszerte az év október 29-e és november 13-a között. Az állami könyvesboltok és a könyvbizományosok könyvvásárokat rendeznek a falvakban, tsz-ekben, állami gazdaságokban és mezőgazdasági technikumokban. A könyvvásárok rendezéséből a szövetkezeti bethálózat is kiveti részét, mintegy 200 könyvvásár megtartását vállalta. A könyvvásárokat számos helyen könyvtárakkal, a megyei, járási és népkönyvtárakban megrendező könyvkiállításokkal kötik egybe. A könyvvásárra az Állami Könyvterjesztő Vállalat külön könyvjegyzéket ad ki. (A. K. V.)

Az életkori sajátosságok figyelembevétele a gyermekolvasóknál

A gyermek első találkozása a könyvvel, az irodalommal a legtöbb esetben évekkal megelőzi az olvasás megtanulását. A családban és az óvodában már számtalan alkalma nyílik a gyermeknek képeskönyvek nézegetésére, meghallgatja a felnőttek által elbeszélte apró történeteket. A gyermekek többsége már akkor felfedezi a kapcsolatot a mesék, az elbeszélések és a könyv, az írott betű között, amikor még egyetlen betű sem ismer. Azok az élményhullámzások, amelyek a mesét hallgató gyermekben eközben lejátszódnak, nem különböznek annak a viszonynak a szempontjából, amely közte és a könyvek, az olvasás között fokozatosan kialakul.

A könyvtáros többnyire csak közvetve, a kölcsönző szülő útján kerül kapcsolatba a 6 évesnél fiatalabbakkal. Ezért ismernie kell »láthatatlan olvasói« igényeit és a nekik szánt »irodalom« pedagógiai szempontjait. Rövid és világos tanulságokat tartalmazó állatmesék, emberi viszonylatokat megvilágító mesék (pl. a gyermek és a szülő kapcsolata), majd pedig azok a népmesék kerüljenek sorra, amelyek a mesehős igazságos és mindig eredményes harcát mutatják be. (Optimista életszemlélet.)

A könyvek művészi külseje és a felnőtt által felolvasott szöveg magyaros, egyszerű és szép stílusa éppen úgy követelmény, már a legfiatalabb korcsoportnál is, mint a tartalmi érthetőség.

Az olvasási készség kialakulásának korszaka

Az iskolába lépéssel új korszak kezdődik el minden gyermek életében. A családi élet szűk kereteiből az iskola tágabb közösségébe kerül a gyermek. Az olvasóvá nevelés szempontjából főként a gondolkodás és a beszéd területén történik figyelemreméltó fejlődés. A gondolkodásban a realiztikus jelleg lép fokozatosan előtérbe, aminek következtében a képzelte a valóságtól kezdi élesen megkülönböztetni, ez a mesehit megrendülésének időszaka. Szókincsének gazdagsága pedig olyan mérvű már (a hat éves korban 3—4000 szó), hogy gondolatait különösebb nehézség nélkül ki tudja fejezni, s a hallott, vagy leírt mondatokat, összefüggő szövegeket képes megérteni, emlékezetében megőrizni. Az irodalmi érdeklődés szempontjából legjelentősebb vívmánya ennek az életszakasznak, hogy a gyermek megtanul olvasni.

A 6—8 éves tanulót túlnyomórészt még a mesék, környezetük életével kapcsolatos rövid elbeszélések, gyermek- és állattörténetek érdeklik. (Benedek, Bianki, Csaplina, Marsak, Tolsztoj, Usinszkij meséi.) A kiválasztott olvasmányok hősei erő, egyszerűség jellemezze. Cselekvéseik rúgói világosan felismerhetőek és maguk a művek feltétlenül művészi értékű alkotások legyenek.

A könyvtárosra ezen a fokon az a feladat hárul, hogy elvégezze a legifjabb olvasótáborra megszervezését, hívja fel a 6—8 éveseknek szánt írói alkotásokra az I. és II. osztály nevelőinek figyelmét. Kérje meg őket, hogy ezeket a könyveket az órákon folyó nevelésben is használják fel, s ily módon a fejlettebb tanulóknak felbredjen a könyvtár olvasótáborába lépés vágya.

Az elmúlt évek irodalmi terméséből felsorolunk néhány olyan művet, amely megfelel e fejlődési szakasz irodalmi igényeinek.

Arany László: *Kóro és a kismadár, A kis kakas gyémánt félkrajcárja*, — Donáth Blanka: *Kati öltözködik*, — Fazekas Anna: *Öreg néne özikéje*, — *Kis gyerekek nagy mesekönyve*, — Kormos: *Az égig érő fa*, — Móra: *Nagyhatalmú sündisznöcska*, — *Az aranyszőrű báránnya*, — Mészöly Miklós: *Hétalvó puttonyocska*, — *Mackó, mókus, malacka*, — Möricz: *Iciri-piciri, Allatmesék*, — Petőfi: *Anyám tyúkjá, Arany Lacinak*, — Tersánszky: *Misi mókus kalandjai*, — *Rút kis kacsa* (8 Andersen mese), — Zelk Zoltán: *Mese a kiscsikőről, akinek még nincs patkója*.

A 8—10 éves gyermek valóságérzékének kifejlődése.

A 8. életév körül a valóság iránti igény véglegesen fölébe kerekedik a mesék és hiedelmek világának. A gyermeket környező világ megismerése minden más törekvést háttérbe szorít.

A mese azért továbbra is kedvelt műfaj marad ebben az életkorban. A mesével szemben való állásfoglalása azonban alapjában megváltozik. Olyan mese kezd érdekelni a gyermeket, amelynek az értelmével is megragadható valóságmagva van. Az egész »irodalom« kissé megkomolyodik, a kis olvasó lelkében a munka és a kötelesség fogalmai csiráznak, a feladatokkal megbízott emberke érezni kezdi a maga fontossága tudatát, s kezd ráeszmélni »élet« és »játék« különbségére.

A gyermek ébredező tudásvágya az őt környező világ egyre nagyobb körére terjed ki. Eleinte a gyermekekről, háziállatokról szóló történetek, kalandos elbeszélések érdeklik — elsősorban a mese mellett. Később már távolabbi tájakon lejátszódó gyermektörténetek, erdei állatok életét megelevenítő elbeszélések kötik le a figyelmét.

A mesevilág pompázó színei átmenetileg mintha elhalványodnának és a képzelet csapongása is erőlenebbé válik. Ez azonban csak látszatra van így. Amikor a gyermek figyelme az őt környező sokrétű valóság felé fordul, a képzelet fejlődése valóban kissé meglassul. Midőn azonban a tapasztalat folytán kellő mennyiségű reális ismeretet halmozott már fel magában, a mesék elvesztett csodavilága helyére a részletekben gazdag, csodálatos kalandos történetek kerülnek (a 10. életév körül). Ezzel a gyermek igen fontos lépést tesz előre fejlődésének útján.

A tudásvágy kialakulásában az iskolai a döntő szerep. Az ismeretszerzés egyik legfőbb akadályán — az olvasás technikai nehézségén — a III—IV. osztályban már a legtöbb gyermek túljutott. Ezzel szélesre tárul előtte az ismeretszerzés útja. Elindulhat nagy felfedező útjára a könyvek birodalmában.

A nevelőre és első számú munkatársára, a könyvtárosra hárul az a vonzó feladat, hogy bevezessék a gyermeket az emberiség kultúrájának világába és a könyvek vágyat ébresszenek benne annak megismerésére. Ennek az életkornak az olvasmányai közül is felsorolunk néhányat:

Andersen: *A rút kis kacsa*, — Erdős László: *A kínai császár elefántja*, — Gajdar: *Timur és csapata, Csuk és Gek*, — Geréb: *Bűvár Kund*, — Illyés Gyula: *Hetvenhét magyar népmese*, — Krúdy: *A komáromi fiú*, — Kolozsvári-Grandpierre: *Csodafurulya*, — Mikszáth: *A két koldusdiák*, — Móra: *Dióbél királyfi, Kincskereső kislakdömön, A furfangos Cintula*, — Móricz: *A nehéz kétgarasos, Pipacsok a tengeren*.

Az ismeretterjesztő művek közül: Bianki: *Cinege naptár, Nyomon*, — Lestyán: *Muzsikál a Bükk, Zúg a nádas*.

A 10. életévig a fejlődés eredményeképpen az átlagosan fejlett gyermek olvasási készsége elérte azt a színvonalat, amelyen a könyvek olvasása nem gyötrelmes és fárasztó foglalkozás többé. Minden figyelme az olvasmány tartalmi részére összpontosulhat. A tartalmi feldolgozás terén is jelentős előrehaladást

ért el. Jó nevelőmunka esetén kialakult benné az arra való készség, hogy egyszerű meseszövésszerű olvasmányok gondolatrendszerébe hatoljon, logikai összefüggéseket megértsen, az eszmei mondani-valót kihámozza és a stílus szépségében gyönyörködni tudjon. Sőt, arra is képessé tehetjük a gyermeket, hogy az irodalom és az élet kapcsolatát felismerje, az olvasmányoknak a maga életére és környezetére vonatkozó jelentőségét mérlelje. Önálló olvasóvá vált tehát a gyermek, aki azonban — éppen fejlettsége miatt — még továbbra is rászorul a felnőttek irányítására.

Hogyan foglalkozunk a fejlett olvasás kezdő szakaszában (10—14 év) a gyermek-olvasóval?

A képzelet erőteljes működése egyes területeken az új fejlődési szakaszban is töretlenül fennmarad. A valóság olyan tényei és történései kezdik érdekelni a gyermeket, amelyek a mesével egyenrangú élményeket ébresztenek benne. A harcos és kalandos olvasmányok időszakába érkezik.

Az »újult igények« (Kardos László) az átlagosan fejlett gyermeknél már a 9. életév körül észrevehetőek, s a 11—12. évek körül érik el virágkorukat. A kis olvasónak ebben a Robinson-korszakában végtelenül tetszik minden regényhős, aki valóra váltja a gyermek merész, de reális, nem képtelen vágyait, tehát, aki olyan erős, mint az oroszlán, olyan ügyes, mint a hűz. És határtalanul tetszenek neki azok a történetek, amelyek kicsiny kezdetek csodálatraméltó, impozáns megnövekedését mutatják be, szerezny vállalkozók hallatlan sikerét.

Az egzotikum, a távoli tájak színeiben pompázó, máskor ezer veszélyt felsorakoztató leírása, a tengereken hányódó hajósok, a sivatagok, jégmezők és őserdők bátor utazóinak kalandos vállalkozásai erős érzelmi hullámzásokat váltanak ki a gyermekből. Verne, Cooper, Mark Twain, Beljakov (Amundsen), Arsenyev (Az őserdők fia), Defoe, Gajdar, Pantyelejev művei e kor klasszikus olvasmányai.

A fejlődés előrehaladásával az eddigi témakörök mellé a gyermek saját életéről és környezetéről szóló, mindennapi szociális kérdésekkel is foglalkozó új témakör lép. Ezeknek az olvasmányoknak becses tulajdonságuk, hogy közvetlenebbül felhasználható tanulságokat nyújtanak. A szélsőségesen kalandos elemek elhalványulásának fejlődésilektanilag az az értelme, hogy a gyermek figyelme az egzotikumokról a hétköznapi emberire, a messzefekvő, csak kép-

zelettel követhető realitásoktól az egészen közel található dolgokra irányul. Az iskolai élet eseményei, a szülői ház, fiúk és lányok nyári táborozása, hazai tájához fűződő történetek a kedvelt témái ennek az időszaknak. A legkeresettebb olvasmányok *A Pál utcai fiúk*, *Timur és csapata*, *Negyedikés lányok*, *Kincskereső kisködmön*, *Légy jó mindhalálig*, *Ezek a pesti gyerekek*, *Majd a gyerekek*. A felsorolt művek talán nem okoznak a gyermekben akkora élményfeszültséget, mint a Verne, vagy Cooper könyvek, más szempontból viszont többet nyújtanak azoknál: bevezetik az olvasót a gyermek-és felnőtt társadalom életviszonyaiba. Megmutatják azokat az elemi összefüggéseket, amelyek közte és környezete, a társadalom között fennállnak. Megkönynyítik a gyermeknek, hogy megtalálja helyét azokban a közösségekben, amelyekhez közvetlenül tartozik: a családban, az osztályban, úttörőcsapatban és baráti körben. Irodalmi érdeklődése is ezen a vonalon fejlődik majd tovább az olyan művek megértéséig, amelyek az egyén és a társadalom viszonyát szélesebb távlatokban, mélyebben, bonyolultabb kapcsolataiban mutatják meg.

A gyermekre jellemző lelki jegyek közül az erkölcsi és jellemfejlődés szempontjából azok a legjelentősebbek, amelyek a hős iránti vonzalmát és a vele való azonosulás törekvését határozzák meg. Az igazi hős fogalma, aki hazáját, népét önfeláldozóan szolgálja és szereti, a 10 éves kor körül jelentkezik határozott formában. A hazafiasság érzése mint erkölcsi motívum kezdi elfoglalni a jelentőségét illető helyét. A magyar irodalom egyik gyöngyszemét, az *Egri csillagokat* szinte határtalan lelkesedéssel olvassa minden 10—12 éves gyermek. Ismerünk olyan tanulókat, aki 11 éves koráig 26-szor olvasta végig Gárdonyi regényét. Külön tanulmányt érdemelne annak vizsgálata, hogyan hat ez a regény ifjú olvasóira, amelyhez csak Jókai: *A kőszívű ember fiai* hatása mérhető.

A 10—12 éves korban a gyermekkor eléri teljes kibontakozását. Ennek az életszakasznak a vége felé (nagy egyéni eltérések lehetnek) azonban a gyermek magatartásán már felismerhetők olyan tünetek, amelyek a küszöbön álló nemi serdülés beköszöntét jelzik. Szépen jellemzi A. N. Davidova ennek a most kezdődő fejlődési szakasznak az első megnyilvánulásait: »... olykor teljesen várat-

lanul összeütközések támadnak a gyermekek és a felnőttek között. Ezek az összeütközések annál érthetlenebbek, mert hiszen a szülők egész életmódja és magatartása látszólag ugyanolyan marad, mint amilyen azelőtt volt.« Ez pszichológiaiilag megmagyarázható természetes jelenség. A lelki élet elmélyülésével ugyanis az egyéni életforma kialakulása is megindul. A gyermek kezdi önmagát és környezetét alaposabban megfigyelni. Kritikája merészebbé és a tényeket boncolgatóvá válik. Más oldalról viszont már jelentkeznek azok a vonások, amelyek a fejlődés okozta belső bizonytalanság és lelki-egyensúlybomlások következményei (nyugtalanág, fokozott érzékenység és növekvő önértékelés, szembehelyezkedés a felnőtt kívánságaival, nagyobb fokú önállóságra törekvés stb.)

A serdülést bevezető időszakban a hősi-romantikus keresése az irodalomban továbbra is jellemzi a gyermek érdeklődését. Az irodalmi hős példája és az általa képviselt eszmék erőteljesebben és tudatosabban hatnak, mint életének korábbi szakaszán. A közösségi kapcsolatok őszinte keresése és értékelése, a barátság, bajtársiasság megjelenése, a két nem egymás iránt ébredező vonzalma a gazdagodó egyéniség jellemző tünetei.

E változásokkal teli időszakban a nevelő és a könyvtáros együttműködésének különösen nagy a jelentősége. Az irodalom egyéniségformáló hatása szinte minden más hatásnál erősebben érvényesülhet és az olvasás a gyermek szabadidejének eltöltésében rendkívül fontos szerephez jut. Néhány művet az ennek a korosztálynak ajánlható olvasmányokból is felsorolunk:

Borsodi-Bevilaqua: *Régi magyar világljárók*, — Bródy Sándor: *Az egri diákok*, — Grandpierre Emil: *A törökfejes kopja*, — Geréb: *Parasztgenerális*, — Kántor Zsuzsa: *Jó utat VII/b*, — Móricz: *Pipacsok a tengeren*, — Murányi-Kovács: *Gilbert kapitány*, *Garibaldi dobosa*, — Thury Zsuzsa: *Zalai nyár*, — Vitányi: *Főhadnagy Fazekas*.

Ismeretterjesztő művek: Kittenbenger Kálmán: *Kelet-Afrika vadonjaiban*, — Pinyegin: *Kalandozások a sarkvidéken*, — Prisivin: *Erdőzsongás*, — Stefán: *Utazás a világűrben*, — Szentiványi Jenő: *A kőbaltás ember*, Orlov: *A láthatatlan bűvár*.

dr. Tóth Béla

A KÖNYVTÁRI MUNKA

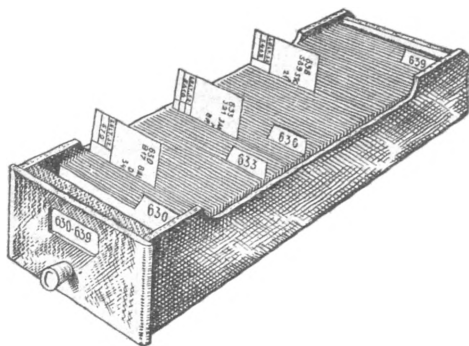
A RAKTÁR ELLENŐRZÉSE

Az 1952. év májusában hozott könyvtárügyi minisztertanácsi határozat elrendeli, hogy a könyvtárak rendszeres időközökben kötelesek állományukat a leltárakkal egybevetni. Az 5000 kötetnél kisebb könyvtárak az ellenőrzést évente, az 5—25 000 kötetig terjedő könyvtárak minden két évben, a 25 000—100 000 kötetig terjedő könyvtárak minden három évben, a 100 000 kötetnél nagyobb könyvtárak minden öt évben végzik el ezt.

Az ellenőrzés elsősorban vagyonellenőrzés. Célja az állami tulajdon épségének, kezelésének, esetleges hiányainak a tisztázása. Ugyanakkor azonban egyéb eredményei is vannak. Az ellenőrzés kapcsán rendberakjuk a raktárat, helyükre osztjuk az elkeveredett könyveket, amennyiben erre szükség van. A hiányok kiderítése közben feltárjuk ezek okait, sőt tervet készíthetünk, intézkedéseket tehetünk a hibák kiküszöbölésére. A raktárak ellenőrzését egybekapcsolhatjuk a katalógusok ellenőrzésével, aminek eredményeképpen a katalógusok összhangba kerülnek az állománnyal. Kiválasztjuk a javításra, kötésre szoruló könyveket stb.

Az előkészítő munka

Több ezer, néha több százezer könyv meglétének ellenőrzése olyan kemény munka, hogy csak komoly tervszerűség alapján lehet elvégezni. Előre át kell gondolni a teendőket, megállapítani a módszereket, a munkamozzanatok egymásutánját stb. Az sem közömbös, hogy meg-

A könyvállomány ellenőrzése raktári lapok segítségével

teremtettük-e a gyors, zökkenésmentes munkához a megfelelő feltételeket.

Mindenekelőtt felül kell vizsgálni a raktár rendjét. Ha a polcokon a könyvek sorrendje nem megfelelő, helyre kell igazítani őket. Ugyancsak ellenőrizni kell, hogy *rendben vannak-e a leltárak* (számolás, a bejegyzések hiánytalansága, a törlések pontos bevezetése stb.). Meg kell nézni a *kölcsönzések nyilvántartását*: rendben vannak-e a könyvkártyák, megtörténtek-e a kellő intézkedések a lejárt könyvek visszaszerzésére. Amennyiben lejárt könyvek vannak az olvasóknál, ezeket sürgősen be kell kérni.

Ellenőrzés a raktári nyilvántartás alapján

Sok könyvtárban különleges jegyzék szolgál a raktári állomány nyilvántartására. Készülhet *kartoték- vagy könyv-alakban*, a lényeges mindkét esetben az, hogy a művek adatai pontosan a raktár sorrendjében következzenek egymásután. A raktári nyilvántartás tehát *tükörképe a raktárnak*. Nevezik egyébként raktári katalógusnak is.

Igen könnyű az ellenőrzés, ha a könyvtár ilyen raktári nyilvántartással rendelkezik. Az eljárás az, hogy a munkára párokat alakítunk. Az egyik személy a polcokon a könyveket nézi, a másik a raktári nyilvántartás dobozaiban a raktári lapokat vagy a raktárkönyvben az egyes tételeket. Aki az állványok mellett halad, minden egyes könyv kézbevételekor hangosan fel szokta olvasni a szerző nevét, a címet és a leltári számot. A másik dolgozó ellenőrzi a raktári nyilvántartásban az adatokat. Egyezés esetén *ellenőrzési bélyegzés* kerül a könyvbe is, a raktári lapra is.

Az ellenőrzési bélyegző az évszámot tartalmazza, pl. »1955«, esetleg csak ennek két utolsó számjegyét, pl. »55«. A könyvben a bélyegzés helye a könyvtábla belső oldala. A raktári lapon a bélyegzés a hátsó oldalra kerül.

Ha minden könyv a helyén lenne, tökéletes párhuzamossággal bélyegző kerülne minden könyvre és minden raktári lapra, valóságban azonban nem ez az eset. Nem minden raktári laphoz találjuk meg a hozzátartozó könyvet. Ilyenkor a raktári lapot felállítjuk (keskenyebb oldalra állítjuk). A hiányzó könyv vagy rossz

004	051	104	151	204	251	301	351	401	451
002	052	102	152	202	252	302	352	402	452
003	053	103	153	203	253	303	353	403	453
004	054	104	154	204	254	304	354	404	454
005	055	105	155	205	255	305	355	405	455
006	056	106	156	206	256	306	356	406	456
007	057	107	157	207	257	307	357	407	457

045	095	145	195	245	295	345	395	445	495
046	096	146	196	246	296	346	396	446	496
047	097	147	197	247	297	347	397	447	497
048	098	148	198	248	298	348	398	448	498
049	099	149	199	249	299	349	399	449	499
050	100	150	200	250	300	350	400	450	500

ELŐZŐS TÖRÖLVE:
RAKTÁRBAN:
KÖLCSÖN:
ÚJ TÖRÉS:
HIÁNYZIK:

										ÖSSZESEN
50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	500

Lengyel módszerű ellenőrzési ív

helyre került (ebben az esetben később ráakadunk), de lehet az olvasónál is vagy kötés alatt. *A munka első, hasonlító szakaszában a problémákat nem bogozzuk ki, csak rögzítjük őket, — ez történik a raktári lapok felállításával.*

Nem szabad előfordulnia a fordított esetnek, hogy megvan a könyv, de nincs meg a hozzátartozó raktári lap. Ez azt jelentené, hogy a raktári nyilvántartás nincs rendben, hiányos. Ilyenkor azonban nem is alkalmas a raktári ellenőrzésre. Ha mégis előfordulna ez, kézírással rögtön pótlapot készítünk s ezt ugyancsak állítva a raktári jegyzék dobozába tesszük.

A napi munka befejeztével választóval feltűnően jelezni kell a polcon, hogy meddig jutottunk. Ugyanezt tesszük a dobozban osztólap segítségével.

Semmi akadályja sincs annak, hogy egyszerre több pár lásson munkának. Ilyenkor a raktárt felosztjuk az egyes párok között. (Ez már az ellenőrzés tervében megtörténik.) Így a munkát lényegesen meg lehet gyorsítani.

Raktárkönyv esetén — a lapok felállítása helyett — külön íveken feljegyzéseket készítünk a hiányokról.

Ha a raktáron, ill. minden raktárrészeleg végighaladtunk, második lépésként a kölcsönzések nyilvántartásával kell a raktári katalógust egyeztetni. Ezzel az álló raktári lapok (ill. feljegyzések) nagy részét elintézhethjük. Egyezés esetén az ellenőrzési bélyegzőt ráütjük a könyvkártyára is, a raktári lapra is, ezután a raktári lapot lefektetjük. A könyvkártyára azért kerül rá az ellenőrzési bélyegző, mert *ennek alapján visszük át ezt a jelet a könyvre, ha az olvasótól visszaérkezik.*

Hasonlóképpen járunk el a könyvkötési naplóval is. Egyezés esetén az ellenőrzési bélyegző a könyv helyett a napló megfelelő bejegyzéséhez kerül. Ha a könyv visszaérkezik, a könyvből is beütjük a bélyegzőt.

Természetesen, ha letéti részleg van a könyvtárban, a letétek nyilvántartását is be kell venni az ellenőrzésbe. Altalában végig kell menni minden olyan nyilvántartáson, amely a raktárból (raktárakból) kikerült könyvekre vonatkozik.

Mindezek után már csak azoknak a könyveknek a raktári lapjai maradnak állva, azoknak a könyveknek a feljegyzései maradnak függőben, amelyek elkalldódtak. Befejezve a hasonlítást, a lapokat kiemeljük. Ezeknek alapján — ill. feljegyzéseink alapján — készítjük el az elveszett könyvek jegyzékét.

Raktárkönyv esetében a hasonlítással a munkánk véget is ért.

A raktári lapokat azonban — külön a rendbenlévőket és külön a hiányzó könyveket — átrendezzük a leltári számok sorrendjébe. Ha ez megtörtént, egybevetjük őket a címleltárral, vagyis oda is bejegyezzük az ellenőrzés megtörténtét. Ez úgy történik, hogy a meglévő könyvek adataihoz a címleltárban színes »pipát« teszünk. Hibátlan raktári katalógus esetében *jelölés (»pipa«) nélkül csupán az elkallódott könyvek adatai maradhatnak*, illetve még azoké a könyveké, amelyeket szabályszerint töröltünk az állományból.

Természetesen, ha átrendezzük a raktári lapokat, a munka befejeztével vissza kell állítani eredeti sorrendjüket. Igen megkönnyíti ezt, ha még az átrendezés, az

eredeti sorrend megbontása előtt ideiglenesen sorszámozzuk őket — ceruzával. A ceruzával írt sorszám a cédulák alsó sarkába kerül. Így a visszarendezés egyszerűen a számok szerinti sorbarakásból áll.

Ellenőrzés raktári nyilvántartás nélkül

Lényegesen nehezebb a könyvtáros helyzete, ha nincs a könyvtárnak külön raktári nyilvántartása.

A kiskönyvtárak általában a *leltárkönyv* alapján végzik az ellenőrzést. Ilyenkor azonban az a nehézség, hogy a leltári számok sorrendje nem azonos a könyvek sorrendjével. Vagyis: *a polcon egymás után következő könyvekhez a leltári köteteket váltakozva kell kézbe venni* s a legkülönbébb helyeken kell felütni őket, ez pedig a hasonlítást rendkívül lelassítja.

Éppen itt mutatkozik meg tehát a raktári nyilvántartás hallatlan előnye. Foglalkuk össze:

a) A könyvek és a raktári nyilvántartás sorrendje azonos, tehát a hasonlítás nagyon könnyű.

b) Ennek következtében jelentősen magasabb teljesítményt érhetünk el.

c) Párhuzamosan a raktár több helyén is megkezdhetjük a hasonlítást, míg a leltárkönyvvel dolgozva egyszerre csak egy pár lehet munkában. Tehát az ellenőrzés munkája méginkább meggyorsítható.

Ne sajnáljuk tehát a fáradságot a raktári nyilvántartás összeállításától! A befektetett munka övszen megtérül az állomány ellenőrzésénél.

Más eljárás az ún. »lengyel módszer«. A lengyel könyvtárak (ui. a 353. lapon látható) »ellenőrzési íveket« használnak. A kétoldalas nyomtatott ívek egy-egy oldalán ötszáz, egy íven tehát ezer leltári tételnek van hely. (Így ha az állomány például 7600 műből áll, nyolc ellenőrzési ívre van szükség.) Az ívek felső szegélyére fel szokás írni a kezdő és záró számot, (pl. 2001—3000). A beosztás rendkívül világos, a százas csoportokat vastag vonalak választják el.

Az ellenőrzés menete hasonló a fent leírtéhoz. A könyvtárosok átnézik a *polcokat*. Ha megvan egy könyv, az íven a leltári szám mellé jelet (»pipát«) tesznek, magába a könyvbe pedig szabályos ellenőrzési bélyegző kerül. Az íveken a bejegyzések egyre szaporodnak, míg a raktár végére nem értünk. Utána át kell nézni a kölcsönzési nyilvántartást. A *kölcsönzött könyveket* szintén bejelöljük az ívekre, de más jelet (pl. másszínű »pipát«) használunk, esetleg fel lehet írni az olvasó kölcsönző jegyének számát. Meg

kell jegyezni, hogy a lengyel könyvtárak az ellenőrzést használják fel a selejtezésre is. Miközben a raktárban végigmennek a könyvesállványok mellett, kiemelik a már szükségtelen, elavult műveket. A ki-sejtezendő könyvek megint más jelet (másszínű »pipát«) kapnak.

Ha az ellenőrzéssel kész a könyvtáros, *a megtalált könyvek nyilvántartása a leltári számok sorrendjében áll a szemelőtt*. Könnyű tehát az ellenőrzési íveket a leltárral egybevetni. Ilyenkor azokat a számokat, amelyekről a könyvet már előzőleg törölték, át kell húzni. Így tehát az ívek alapján csoportokra válnak

- a) az állományból már előzőleg törölt könyvek,
- b) a raktárban levő művek,
- c) a most kiemelt (törendő) könyvek,
- d) a kölcsönlevő könyvek,
- e) a hiányzó könyvek.

Igen könnyű a *statisztika elkészítése* is. Minden számoszlop aljára a megfelelő helyre be kell jegyezni az egyes csoportok számadatait, majd ezeket vízszintes irányban is összegezi a könyvtáros. (Tehát a fenti a—e) pontok szerint 500-as egységekben kap kimutatást.)

Az eredmények összegezése Jegyzőkönyv

Az ellenőrzési munka harmadik szakasza az eredmények összegezése és írásba foglalása.

Most van az ideje annak, hogy tisztázzuk a felgyült problémákat, kiderítsük a hiányok okát (lopás, a raktárak gondatlan őrzése, hanyag nyilvántartás a kölcsönzésben stb.) Célszerű az észlelteket a dolgozókkal értekezleten megtárgyalni. Itt részletesen meg lehet beszélni mindazokat az intézkedéseket, amelyek szükségessé a napfényre került hiányosságok, hibák kiküszöbölésére, a könyvtár munkájának megjavítására. Az értekezlet jegyzőkönyvét az ellenőrzés jegyzőkönyvéhez csatoljuk.

Az ellenőrzés munkája *jegyzőkönyv* készítésével ér véget. A jegyzőkönyvet két példányban írjuk. Egyik példány a könyvtárban marad, a másik a felettes hatósághoz kerül. A jegyzőkönyvben le kell írni az ellenőrzés lefolyását (mikor, kik végezték, minek alapján végezték), fel kell tüntetni, mi volt a könyvtár *leltári* állománya az ellenőrzés megkezdésekor. Ezután az eredmény számszerű összegezése következhet, pl. az iménti a—e) pontok szerint. A jegyzőkönyvhöz csatolni kell a hiányzó művek jegyzékét. A törlés csak akkor történhetik meg, ha ehhez a felettes hatóság hozzájárul.

A KÖNYVGYÁRTÁSRÓL

Hogyan is készül a könyv? Bizonyára olyan kérdés, mely joggal ébreszt érdeklődést mindazokban, akik így vagy úgy egyengetik a könyv útját, de felkelti érdeklődését azoknak is, akik az eszmei mondanivaló hangsúlya mellett külön figyelmet fordítanak a könyv külsejére is. Arra vállalkozunk itt, hogy az adott keretek korlátai közt feleletet adjunk a feltett kérdésre.

Mielőtt azonban nyomdaiparunk mai nyomdájának küszöbét átlépnénk, néhány szóban idézzük vissza a találmány születését, melynek hagyománykincse ma is alapját képezi nyomdai munkánknak.

A XV. század közepén, a nagy manufaktúrák kialakulása idején, olyan történelmi pillanatban született meg Guttenberg János találmánya, amikor a legnagyobb mértékben időszerű és szükséges volt. A nyomdászat feltalálója a mesterségből nemcsak valamit, hanem egy egész mesterséget talált fel, annak ezer apró fogásával, műveletével együtt. Kiepítette a nagyfokú munkamegosztáson alapuló üzemét és a mesterségre nagy képességű munkatársakat kiképezve rögtön a legnagyobb nyomdai feladatokra, a kódexekhez hasonló nagyformátumú könyvek gyártására vállalkozott, amit művészi tökéletességgel meg is oldott.

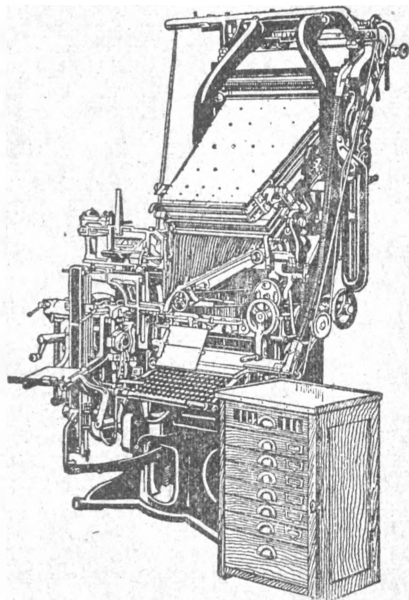
Az első ösnyomdák rohamosan hódították meg az akkori kultúrvilágot és az elvi alapokat meghagyva szakadatlan fejlődésben ma is alapját képezik a magasnyomó technikának. A könyvek legnagyobb része ma is magasnyomó technikával készül, de mellette, a könyvgyártásban is, ma már jelentős szerepet tölt be az offset-, más szóval síknyomás, valamint a mélynyomtatás is. Erre a két utóbbi technikára azonban most nem térünk ki.

A magasnyomtatás elnevezés onnan származik, hogy a betűképet hordozó dűcből a betű plasztikusan kiemelkedik, aminek a betű rajzát adó felső síkja közvetlenül veszi fel a festéket és nyomóerő közbeiktatással közvetlenül adja át a papírra a betű rajzát.

Magasnyomó technikánk három főcsoportra oszlik a technológiai műveleteket illetően:

1. A nyomóforma készítés.
2. A nyomtatás.
3. A könyvkötés.

Az első csoportba tartozó művelet a kézirat, valamint a kiviteli terv alapján nyomdai betűkből elkészíti a könyv egyes oldalait, pontosabban az oldalak ölmötvözethöz kiöntött fordított (tükör-) képét. Ez a munka, a szedés ma már erő-

Linotype négymagazinos soröntő szedőgép

sen gépesített keretek közt folyik. A könyvoldalak egyes sorainak szedésére kétféle géptípus áll rendelkezésre.

Az egyik típus az ábrán látható sor-szedőgép, a linotype rendszerű szedőgép, amely az írógéphez hasonló módon lebillentyűzött betűket a könyv teljes sor-szélességében *egy darabban* önti ki. E gép használatának előnye a gyorsaság, hátránya az, hogy ha hiba fordul elő, az egész sort újra kell szedni és ez újabb hibalehetőségeket jelent.

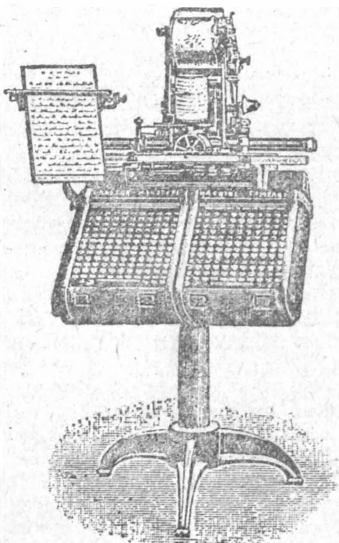
A másik géptípus, a monotype rendszerű, két gépegységből áll. Az egyik, az úgynevezett kopogtató szedőgép egy papírszalagon lyukakat üt, ugyancsak az írógépen való íráshoz hasonló billentyűzéssel, úgy, hogy minden betűnek két lyuk más és más elhelyezése felel meg.

Az így nyert kilyuggatott papírszalag segítségével a másik gép, az öntőgép automatikusan önti ki *egyes, különálló betűkből* a könyv meghatározott szélességű sorait.

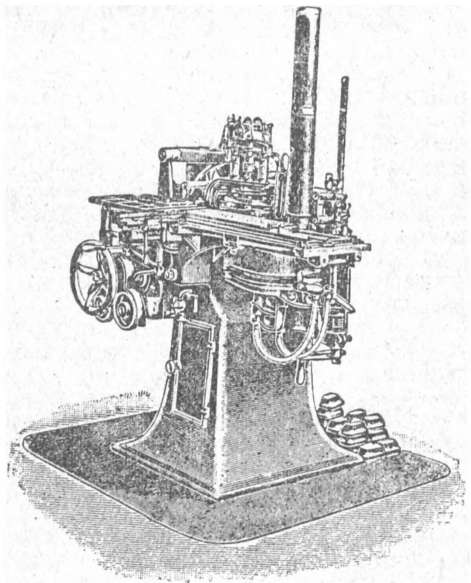
A monotype-szedés egyik előnye, hogy hiba esetén csak a hibás betűt kell kicserélni. Másik előnye, hogy a papírszalag kis helyen elraktározható és ha újra fel akarják használni, csak az öntést kell megismételni, mert a szedés ölmötvözet anyagát felhasználás után beolvasztják, ami a linotype szedésnél végleges megsemmisülést jelent.

Mindkét eljárást világviszonylatban is teljes értékűen használjuk a könyvgyártásban. Ezekkel a technikai módszerekkel kiszedett, meghatározott szélességű sorokból elsősorban »hasábokat« állítanak össze, ami általában két könyvoldal magasságának felel meg. Ezekről a hasábokról készül az első »kefelevonat«. (A gépesítés alacsonyabb fokán a befestékezett szedésre nedvesített papírt fektettek, amit egy sűrű kefével ráveregettek a szedésre. A betűkről így átvett festék képezte az első levonatot, vagyis kefelevonatot.) Az első levonatról készül a »házi korrektúra«, ami nem más, mint a nyomda korrektorai által, a szedés folyamata alatt elkövetett hibák javítása. A nyomda korrektorai által fellelt hibák kijavítása után készül el a második levonat, amit már a kiadó kap meg »hasáb-korrektúra« címen. A kiadó által javított és a nyomdának visszaküldött levonatok hibás sorainak kicserélése (javítása) után kezdődik a »tördelés«. A tördelés nem más, mint a könyvoldalak meghatározott nagyságú összeállítása. Ennek a műveletnek a színvonalától függ, hogy a könyvoldalak ezer változata adta formaképzés milyen mértékben válik harmonikus egységgé, megfelel-e az esztétikai követelményeknek. A címek és alcímek, ábrák, képletek, színes vagy egyszínű illusztrációk arányainak helyessége, egymáshoz való viszonyuk — mind megoldandó feladata a tördelésnek.

Az így elkészített könyvoldalokról, melyek most már a könyv oldalainak egészét képezik, újabb levonat készül a kiadó számára. Ezt a levonatot a kiadó

A monotype szedőgép »írógépe«

A monotype szedőgép öntőgépe

most már véglegesen javítja és »imprimálja« (a nyomás megkezdésére engedélyt ad).

A következő lépés tehát a nyomtatás. Nyomógépeink rendkívül sokfélék, köztük három fő típust különböztetünk meg: a tégelysajtót, a gyorsajtót és a körforgó (rotációs) nyomógépet.

A tégelysajtó a legegyszerűbb. Egyik lapjára erősítik a nyomóformát, azaz a nyomtatandó szöveg olomba öntött tükörképét, a másik lapra a papírt. A gép működésének főmozzanatai: a festékező berendezés befestékezi a nyomóforma nyomófelületét, a gép két lapja összecsukszik, miáltal a festék a papírra nyomódik s a szöveg a papírra kerül; a gép újranylásakor a berakó kiveszi a benyomtatott papírt s tisztát tesz a gépbe. A tégelysajtó teljesítménye óránként kb. 1000 nyomás, de csak kisalakú, egyes lapokat nyom. A könyvgyártásban főleg az egyszerűbb grafikájú könyvtáblák nyomásánál kap szerepet. A könyvek szövegoldalainak kinyomására, tekintve, hogy ez nagy papírivekre történik, a gyorsajtót használjuk.

A gyorsajtón a nyomóforma egy vízszintesen ide-oda sikló nyomóalapon fekszik, a papír pedig vízszintes tengelyű hengeren forog. Mialatt a nyomóalap egy ide-oda történő mozgást végrehajt, a henger pontosan egyet fordul: az önműködő berendezéssel festékezett nyomóforma elsíklük a forgás közben rányomódó nyomóhenger alatt, miközben megtörténik a nyomóhengerre fölfogott papírra a szö-

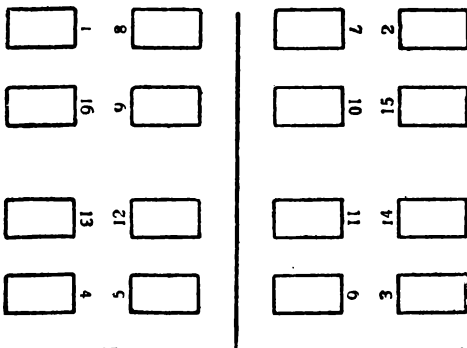
veg-kép, vagyis a könyv 16 vagy 32 szöveg oldalának az átvitele. A gyorsajtó az általánosan használt géptípus a könyvgyártásban. A gyorsajtó régi géptípusain minden papírvet kézzel illesztenek a nyomóhenger befogószerkezetéhez. Ezek óránkénti nyomássebessége 1000—1400. A korszerű gyorsajtókon önműködő papírberakó szerkezet van, ezek a géptípusok általában 1500—2500 óránkénti nyomássebességet érnek el.

A körforgó vagy rotációs gépeken mind a nyomóforma, mind a papírvezető hengeralakú. A két henger egymáshoz nyomva, egymással ellenkező irányban olyan nagy sebességgel forog, hogy óránként 25 000—30 000 nyomás végezhető. Ez a nyomógép tömegtermelésre alkalmas csupán, minőségi nyomásra kevésbé, így inkább újság-, mint könyvnyomtatásra használjuk.

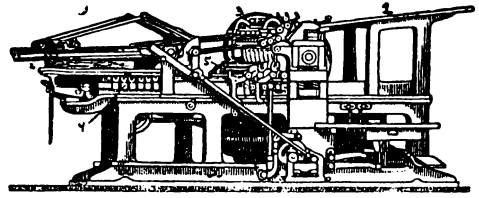
A nyomtatás előfeltétele, hogy a könyvoldalak nyomóformáit úgy kell egymás mellé rakni, hogy azok a papírra való kinyomás után összehajtvá az oldalak számszerű egymásutánját adják. Egy könyv, legyen az bármilyen oldalterjedelmű, általában tizenhat oldalas papírv egységeiből áll. Nagy gondot kell fordítani arra, hogy a könyvoldal szövegterjedelme a könyv méretei által meghatározott papír síkján helyes margóarányok szerint helyezkedjék el. A margóarányok szintén eszközei az esztétikus könyvforma kiképzésének. Az itt bemutatott elhelyezési forma világosan mutatja, hogy a baloldali kötési vonalból kiindulva a margó állandóan növekvő tendenciát mutat, így alakotva meg a könyv belső szerkezetét.

Egy könyv oldalainak (íveinek) teljes példányszámban való kinyomása után érkezzük el a könyvgyártás harmadik nagy állomásához: a könyvkötéshez.

A tömegkönyv kötésének műveletei ma már legnagyobb részét gépesítve vannak, tehát a kézműipari jellege már a múlté.

A könyvoldalak kilövési formája

Miehle rendszerű kéttűrés nyomdagép

Az ívek hajtogatása nagyteljesítményű gépeken történik. Gépek végzik az ívek (1—2—3—4) összehordását, cérnával való összetűzését, a könyvtáblák elkészítését. Vannak már könyvkötészeti aggregátok (több művelet elvégzésére alkalmas összekapcsolt gépcsoport), melyek szinte automatizálják a könyvek kötését.

A könyvek kötése viszonylag egyszerű folyamatnak tűnik, azonban mégsem egészen az, ha meggondoljuk, hogy legalább húsz alpműveletből áll, ami egy közepes terjedelmű könyvet tekintve is, legalább száz, részben ismétlődő műveletre bomlik.

Könyvkötésen nemcsak a kemény táblába kötött könyvek kötését értjük. Van: olyan kötési eljárás is, amelynél az összefűzött könyv-testet vastagabb karton fedélbe egyszerű ragasztás útján helyezük el. Ezt a kötési formát kartonázs, vagy brosúra kötésnek nevezzük. Ilyen kötések például az általános iskolai tankönyveink.

A kemény táblába kötött könyveknél használunk egészvászonn kötések, amikor a teljes könyvtábla vászonnal van borítva. Anyagában olcsóbb kötési forma, az úgynevezett félvászonn kötés, amikor csak a könyvhát és a kemény tábla 1—2 centiméteres része van vászonnal borítva. A keménykötésű könyveknél megkülönböztetünk még egyenes- és gömbölyített-hátú kötési formákat is.

A könyvkötéseknek régi, iparművészi, kézművesi formáit a könyvszükséglet óriási megnövekedése, alapvetően a társadalmi viszonyok változásai új, a kor-nak megfelelő kötési formákkal váltották fel. A tömeg könyvgyártás azonban, a technika mai színvonalán bőven ad lehetőséget magas művészi igénnyel készült kötéstervek megoldására is. Különösen látjuk ezt a szocialista realizmus törekvéseiben, amelyben az értékes hagyományok ápolása ma már hazai könyvgyártásunkban is jótékonyan érezteti hatását, azonban ezen a téren sok még a tennivalónk. Előttünk álló feladat a szocialista realizmus szellemében tovább fejleszteni, művészileg tökéletesíteni az új magyar könyvet.

Lengyel Lajos

Olvasók a könyvtáros szemével

A LEGFIATALABB

Tíz éves lesz másfél év múlva. Ahogy a játszótéren rúgta a labdát, azonmód jön a könyvtárba. Fontoskodva válogat a könyvek között. A könyvtáros segítségre siet:

— Nézd kispajtás, itt van a Nagyjerejú János! Nagyon szép mesék...

— Mesét már nem olvasok, — utasítja vissza szemrehányóan. — Most mást keresek.

— Aztán mit?

— Azt, hogy Hogyan lett az ember óriás.

— Az most nincs benn. Mire legközelebb jössz, majd félretesszük, — vigasztalja a könyvtáros.

— Nekem most kellene.

— Miért olyan fontos?

— Azért, — árulja el a nagy titkot — mert kicsi vagyok és meg akarom tanulni, hogyan kell megnőni óriássá...

A KÜLÖNC

Csak olyan könyvet olvas, amiben katoná, csata és egyéb hadidolog van. A könyvtáros sokszor már lyukat beszél a hasába és négy világháborút egy regénybe, amire sikerül kiszolgálnia. Többször tanácsolta már a különcnek, hogy változzon meg, amíg végre a napokban mosolygós arccal jött a könyvtárba és újságolta:

— Belátom, igaza van magának! Ha hiszi, ha nem, már meg is változtam. Nem érdekel többé a haditudomány. Ezután csak olyan könyvet olvasok, amiben gyógyfürdőkről van szó...

AZ INYENC

Kedves öreg bácsi. Többet olvasott életében, mint ez a könyvtár összevéve, ezért már nehezen választ.

— Kedves fiam, nincs valami nekem való? — kérdi a könyvtárostól, aki fületövért vakargatva gondolkodik.

— Legalább egyet adjál már nekem, — kérleli az öreg.

— Mindjárt, tessék csak várni, — mondja a könyvtáros és elszalad. Azután négy könyvet hoz nagysietve a kezében és az öreg elkezd méregetni őket.

— Ezt, fiam, amikor megjelent, kilencszázkettenben, akkor olvastam. Ezt meg még a múlt században... Ezt tavaly küldték haza, amikor beteg voltam, nagyon jó könyv...

Így már csak egy marad. A könyvtáros ránéz nagybúsan a könyvre és... és megdermed a szeme. Most lesz az örök-

harag, hiszen a negyedik Kemény Zsigmond »Rajongók«-ja. Véletlenül keveredett köze. S azzal gyanúsítani az öreget, hogy ezt még nem olvasta, nagy merészség.

A bácsika most ránéz a »Rajongók«-ra, kezébe veszi és megszólal:

— Na látod, ez kitűnő! Amikor kötelező olvasmány volt, nem olvastam, azóta meg elkerülte a figyelmemet. Te aztán nagyon ügyes vagy! Csak azt tudnám, hogyan találtad el?

A könyvtáros mosolyog:

— Az szakmai titok...

AZ IZGÁGA

Kilencen tolonganak a könyvtáros előtt és ő most érkezett. Semmi dolga sincs, kizárólag az, hogy siet, mégis kiabál:

— De lassan halad itt a munka! Bezeg, ha én csinálnám...

A könyvtáros ránéz és nem szól semmit.

— Mit néz az elvtárs? Szólni talán csak szabad? Adjanak már két könyvet! Mindegy, hogy mit adnak...

Ezt tudja a könyvtáros is. Az izgágának ugyanis tényleg mindegy, hogy mit adnak; ügyse olvassa el, csak átrohan a könyvön, mert akkor is siet.

— Négyre Budán kell lennem. Most én következem, — mondja és három embert félrelök. A könyvtáros rászól:

— Ne tessék tolokodni!

Mire ő:

— Nézzenek oda, hogy ráordít az emberre! Mit gondol maga tulajdonképpen? Az olvasó talán nem ember?

A könyvtáros szerényen megjegyzi:

— Nem mindig viselkedik úgy...

AZ IDEÁLIS

— Jónapot kívánok! — lép be az ideális olvasó. — Cserélni jöttem, — mondja és táskájából kiveszi a gondosan újságpapírba csomagolt könyveket.

— Mit szeretne helyette, elvtárs? — kérdezi a könyvtáros.

— Itt a füzetem. A multkor volt egy kis ráérő időm és kiírtam a katalógusból vagy ötven könyvcímet, azok közül szeretnék hármat. De legyen közte egy ismeretterjesztő is, — köti a lelkére a könyvtárosnak, aki a polcok közé megy és kiválasztja a három könyvet.

Amíg válogatja, elmondjuk, hogy az ilyen olvasó még ritka, mint a kettes busz. De a könyvtáros optimista és reméli, hogy nemsokára minden olvasó ilyen lesz.

Gera Mihály

KELL-E A KÖNYVHÖZ ELŐSZÓ?

Kell-e a könyvhöz előszó? A kérdésre válaszoló vélemények nem egyöntetűek. Móra Ferenc egyik kötetében — ismerve a kort, s a korfaragta embert — keserű iróniával ezeket írja: »*Az olvasó ha már rászánja magát, hogy regényt olvas, először megnézi a végét, ha az ízlik neki, akkor elkezd az elején, de az előszóhoz elvből nem nyúl.*« Egy másik író, Chevallier, a *Botrány Clochemerle*-ben c. szatirikus regény szerzője előszó s más magyarázat helyett könyvéhez néhány odavágó idézetet választott, melyek fölé ezt írta: »*Érnek annyit, mint egy előszó, csak kevésbé untatják az olvasót.*«

1.

Az előszavakkal szembeni előítélet régi keletű. S az elítélő véleményekre alapot adtak azok a bevezetők, utószók, s más magyarázatok, amelyek a régi világban keletkeztek — a szerzők és kiadók pénzvágya, reklám-igénye, s az uralkodó osztályok reakciós eszméi alapján. Így kapott meleg, lelkesítő előszót a limonádé-író Lin Yutang, Pearl Buck, a pornográf, élet-ellenes, szovjet-ellenes Arcübasev, de semmiféle méltatást, ismertetést nem kapott Móricz, Kaffka, Móra, s természetesen Solohov *A csendes Don* 1935-ös kiadásához, sem A. Tolsztoj *Kálvária* címen 1937-ben megjelent regényéhez. A példákat még hosszan lehetne sorolni. Amihez pedig magyarázatot fűztek, gyakran abban sem volt sok köszönet. Kazinczy *Fogságom naplójá-hoz* (1932) fűzött előszavában Alszeghy Zsolt így ír: »*Kazinczy kapta kap minden titokzatosságon... már a szabadkőművesességben is nagyon tetszik neki a titkosság, ez vonja a Rózsarend felé, s ennek varázslata hat reá Martinovics társaságában is.*« Ime hát megtalálja az olvasó Kazinczy magatartására, a haladással, a forradalommal való kapcsolatára a »tudományos« választ: egyszerűen szerette a »titkos« dolgokat. Anatole France se jár jobban, a Vörös lilium (1935) előszava szerint »*együtt küzd a Dreyfus-pörben a fésületlen stílusú és mosdatlan szájú Zolával, s elszörnyülködve ír a magyarázat szerzője arról, hogy »végső napjaiban még a bolsevizmussal is kacérokodott» és ezért, mert »a könyvmolyból harcos lett... ezért estek ki a közönség kegyéből oly hamar A. France tetteknek számító művei... Az ostobaságnak, a hamisításnak, az ellenforradalmi propagandának e példáit még hosszan sorolni lehetne.*

Nem felelne meg az igazságnak azonban, ha azt állapítanánk meg, hogy e korban csak ilyen magyarázatok születtek.

Voit egy lelkes, s kicsiny sereg, amely hű maradt az irodalom szolgálatához, s a nép szolgálatához. Sajnos — az állami s a társadalmi szervek jóvoltából — nem ők voltak a hangadók, hanem a reklámmesterek, a »lélek-búvárok«, a munkásosztálytól, a néptől rettegő, a néptől idegen magyarázatgyártók.

2.

A felszabadulás után az előszavak, a könyvekhez fűzött magyarázatok terén is döntően megváltozott a helyzet. Dolgozó népünknek végleg barátjává vált a könyv, könyvkiadásunk, könyvtárhálózatunk a nép szolgálatába szegődött. A könyvekhez fűzött magyarázatok terén is fordulópont állott be: a népet szolgáló, a valóságot tükröző előszavak születtek, s ezeket egyre inkább a marxi-lenini tanítások hatották át.

Az elmúlt években könyvkiadásunk az előszavak terén többé-kevésbé kielégítette az igényeket s a szükségletet. Hibák, hiányosságok azonban még most is találhatóak — ezekről szeretnék írni a könyvtáros szemével —, s egy kicsit az olvasó szívével is.

Tisztázzuk azt a kérdést: kinek van szüksége előszóra? A könyvtáros közvetítő-szerepét figyelembevéve: mindenképp előtte neki és a terjesztőnek. Kézenfekvő, hogy ők minden művet elolvasni nem tudnak, a kötetekhez fűzött magyarázatokat azonban igen. Hogy egy könyvet ajánlani lehessen — ismerni kell a könyv szerzőjét —, mikor és hol élt, jelentős-e, vagy jelentéktelen; tudni kell azt, hogy miről szól ez, vagy az a könyv. A könyvajánlásnak, s az olvasók nevelésének ez elemi követelménye. S kell a magyarázat a tudományos könyvtárak munkatársainak is, bibliográfiák, szöveggyűjtemények, kiállítások összeállítása nagyon megnehezül e nélkül.

S kinek kell még ennél is jobban a magyarázat? A könyv az olvasóért van, az olvasót szolgálja. S jobban szolgál a kötet, ha magyaráz, útbaigazít. Nem egy szépirodalmi kötetnek túlságosan magárahagyja az olvasót, nem ismertet meg a mű szerzőjének életével, jelentőségével, nem magyarázza a szövegben előforduló nehezebb kifejezéseket, fogalmakat, eseményeket. Több támogatást az olvasónak! Irodalmunk demokratizmusa követeli ezt meg. A több támogatás nem az olvasó agyondajkálása, műveltségi színvonalának lebecsülése, hanem fokozott segítése és nevelése. Ma már egyre kevesebb az olyan ember, aki újonnan keresz-tüllapoz az előszavak s más magyaráza-

tok oldalain. Népünk egyre jobban szomjuhozza a tudást, nem szabad hát magára hagynunk. Kutatósznvedélyében nem bízhatunk eléggé, hiszen a számára érthetlent csak kevés embernek van lehetősége és ideje megfejteni. Számos esemény, fogalom, személy helyes magyarázata pedig semmiféle lexikonban nem található meg.

Persze vigyázni kell. Ne legyen túl hosszú se az előző (kivételek azonban itt is vannak), ne merüljön ki a könyv tartalmának részletes ismertetésében, stílusa legyen világos, közérthető, ne magyarázzon agyon, hanem neveljen önálló gondolkodásra, s elolvasása után kezdjen termékenyítően hatni.

3.

Milyen művekhez kell előző? Mindezekelőtt a klasszikus szépirodalmi művekhez. Ez viszonylag könnyű, hiszen a klasszikus szerzők értékelése már többé-kevésbé kialakult, életrajzuk könnyebben elérhető, életművük lezárt. De a mai életről szóló művek még inkább megkövetelik, hogy minden lehető módon népszerűsítsük, ismertessük őket, a szovjet s még inkább az új magyar irodalom alkotásait. Ezzel tartozunk a mai írók, s az új témájú irodalom segítésének, a kultúrforradalomnak, a szocializmus építésének.

A helyzet persze itt a nehezebb. A mai írók életműve lezáratlan, alkotásaik értékelése sokszor ingadozó, s nem egyszer ellentétesen változó is. Éppen ezért itt az elavulástól különösen menteni kell az előszót, — ha kialakulatlan az értékelés, inkább csak adatokat kell közölni.

Népszerűsítő kiadású művekhez, s ilyen sorozatokhoz (Olcso Könyvtár, Vidám Könyvek stb.) minden esetben kell magyarázat. A szovjet példa itt is követhető, hiszen pl. az Ogonyok-könyvtár minden egyes kötetében — ha más nem — részletes életrajz olvasható a szerzőről. A magyar könyvkiadás e téren már sokat tett.

Erőszakolni, előrángatni persze a magyarázatot sem lehet. Vannak művek, amelyek nem igényelnek előszót. Az irányelv mégis az legyen, hogy — ahol kell s lehet — magyarázzunk, segítsünk, neveljünk.

4.

Az olvasó előtt is nyilvánvaló, hogy a magyarázó-szövegeknek különféle fajtái vannak: előző, utószó, ajánlás, rövid életrajz, kritikai elemzés s más változat. Használatukra séma nem alkalmazható, — a műnek s a szerző személyének kell a döntőnek lenni. Így pl. kielégítő, hogy Fodor András fiatal költőnk első verses-

kötete végéhez 9 soros rövid életrajzt közölt a kiadó. Groszman elbeszéléskötetéhez azonban már ilyen rövid (24 soros) életrajz kevés. Groszmanról már sokkal több mondanivaló van, s a közölt életrajzból egyáltalán nem tűnik ki e kiváló szovjet alkotó írói nagysága.

A klasszikusok egy-egy művéhez igen sok esetben — s nagyon helyesen — terjedelmesebb elemző-értékelő tanulmányt fűznek kiadójuk. Ez történt Montesquieu *Perzsa levelek* c. műve, s George Sand *Mauprat* c. műve esetében is. Az irodalmilag kevésbé képzett olvasók segítésére azonban helyes lett volna a terjedelmes értékelő előszók mellett időrendi mutatót is közölni az író életéről s koráról — az olvasó így könnyebben áttekinti az író életművét s kapcsolatát kora társadalmával. Különösen régebben élt írók köteteihez hasznos időrendi mutatót fűzni. Tu Fu régi kínai költő megismerését, verseinek megértését pl. nagy mértékben segíti a kötethez fűzött időrendi mutató a költő életéről.

Jó megoldás az is, ha a kiadó a szerző tollából közöl előszót, melyben az író maga szól életéről, s művéről. Különösen mai íróink népszerűsítését segíti ez az ajánlási forma (pl. Szabó Pál, Tamási Áron új kötetének előszavai). Hasznos lenne azonban fiatal íróink első műveihöz is hasonló ajánlást fűzni.

Nem tartom kielégítő megoldásnak azt, ha a kiadó csak a kötet borítólapjának belső oldalán közöl magyarázatot, ismertetést. Bár a könyvtáros, s az olvasó innen is kap hozzávetőleges képet az íróról s a műről, de ez a kép többnyire csak nagyon felszínes lehet. Így van ez Wassermann *Zendülés az úrfiért* c. kötete esetében, ahol a fűlszöveg ugyan utal arra, hogy Wassermann »a német kritikai realizmus egyik legjelentősebb írója«, de hogy miért ilyen jelentős, arra — más előző s egyéb magyarázat hiányában — nem kap választ az olvasó. Ehhez hasonló a helyzet Laxness *Független emberek* c. köteténél is.

A csak a borítólapon levő magyarázó-szöveg nemcsak a terjedelem szűk volta miatt nem lehet kielégítő. Hanem elsősorban azért, mert a borító hamarosan leszakad a könyvről, vagy elrongyolódik, s a kötet tizedik vagy huszadik olvasója semmit sem tudhat meg ilyen esetben az íróról.

Hasznos lehet a külső borítón levő ismertetés is, de csak akkor, ha szövege — lehetőleg kevésbé felszínesen — magában a kötetben is benn található. Addig is, amíg a könyvkiadók erre a gyakorlatra rá nem térnek, ajánlatos ezeket az ismertetéseket kivágni a borítólapból — s mint nem egy könyvtárban szokásos — a kötéstábla belső lapjára ragasztani. Más

könyvtárak pedig, ezeket albumba ragasztják, s annotált ajánló katalógust hoznak így létre. Ez a megoldás azonban a magyarító szöveget elszakítja a műtől.

Ha a kötet külső borítólapján van recenzió — megállapítható legalább a jó szándék. De mit szólunk olyan esetekben, amikor a kiadó teljesen magára hagyja az olvasót s a könyvtárost — azáltal, hogy semmi magyarítószöveget nem fűz a kötethez. Ísmételtem: vannak művek, amelyek ezt nem is igénylik. De vajon lehet-e minden előző, vagy legalább egy rövid életrajz nélküli útjára bocsátani Ehrenburg *A kilencedik hullám*, Amado *Zsubiába*, Sadoveanu *Nikora Potkova*, Szimonov *Nappalok és éjszakák*, Aragon *A bázei harangok* c. 1955-ben megjelent műveit? Mindannyian nagy írók, volna mit írni munkásságukról. Az olvasók többségétől nem lehet várni, hogy ismerjék értéküket s tevékenységüket.

Jellemző a következetlenség s a bizonytalanság kiadóink munkájára Thomas Mann most megjelent két művét tekintve. Az egyik műhöz, válogatott novelláihoz Lukács György tollából közöl bevezetőt a kiadó, s kellemes meglepetésként az író levelét a magyar olvasókhoz. A másik műhöz, a *Buddenbrook-házhoz* egy árva szó magyarázat sincsen. Ha író művéhez előző szükséges, Thomas Mann művéhez feltétlenül. Nemcsak azért, mert a mai irodalmi életnek kimagasló személyisége, s következetes anti-fasiszta, hanem mert az utóbbi évek, évtizedek polgári irodalomkritikája eltorzította, félremagyarázta munkásságát.

S tovább megyek. Ebben az évben is kiadtuk Petőfi, Ady, József Attila összes verseit. De egyikhez sincsen életrajz. A verseket megírásuk, illetve megjelenésük rendjében közli a kiadó, de mennyivel jobban megértené az olvasó őket, ha a költők életéről közölt időrendi mutató jelezne, hogy milyen sorsban, milyen társadalmi helyzetben születtek legnagyobbjaink alkotásai. József Attila kötetéhez pedig szinte kínálkozik szívbemarkoló ön-életrajza is.

S még tovább: ha kiadóink munkájának középpontjában a mai magyar irodalomnak kell állnia, miért nem támogatják jobban a mai írókat, s a mai műveket előszóval, méltatással? Rideg Sándorról, Kuczka Péterről, Tersánszkyról, Palotai Borisról, Bárany Tamásról nincs mit mondanunk? S legalább rövid, pársoros életrajzokat közölhetett volna a kiadó most induló fiatal íróinkról (Emberavatás c. elbeszéléskötet), hogy kik ők s merre van hazájuk?

Az igazság kedvéért meg kell jegyeznünk, hogy náluk »öregebb« írókról sincs életrajz, vagy más ismertetés, pl. a Virágom, virágom c. népszerűtől vers-anto-

lógiaiban, pedig nem hinném, hogy Petróczy Katát, Amadé Lászlót, Kerényi Frigyest, vagy Somlyó Zoltánt minden olvasó, vagy könyvtáros ismerné.

5.

Röviden néhány szót az ifjúsági könyvek előszavairól is. Nem vitatható, hogy az ifjúsági kötetek az előszavak s más magyarító szövegek terén is sajátos igényűek. A fiatalabb nemzedéket még jobban kell támogatni — előszavak, magyarázatok írásával is. Ezért, s az írók személyét tekintve igen nagy mulasztásnak tartom, hogy Victor Hugo, Gajdar, Bródy Sándor műveihöz az Ifjúsági Kiadó egyetlen szó megjegyzést se fűzött. Helyes lett volna Verne most megjelent kötetében is megemlékezni az író jelentőségéről.

Nem kellene külön hangsúlyozni, hogy az ifjúsági kötetekhez fűzött előszavaknak az ifjúsághoz szólóknak kell lenniük — ha nem akadna itt is hiba. Sok megjelent előző s más magyarázat a fiatalok számára érthetetlen, vagy nem elég világos. Ilyen a Móra *Dióbel királyfi* c. kötet előszava is, amely — a kiadónak a kötés hátlapján feltüntetett jelzése szerint 10—14 éveseknek készült, s mégis ilyen kifejezéseket tartalmaz: *szuggesztív elbeszélés mód, egyivási írói mozgalom stb.* Az előző *negyvennyolcas szemléletről, Bach korszakról* beszél, anélkül, hogy e fogalmakat megmagyarázná. Emellett egész hangneme nem eléggé közvetlen, nem a gyermekek nyelvén szól. S ez csak egy a sok közül.

6.

Szeretnék röviden kitérni a művekhez fűzött jegyzetek kérdésére is. Nem vitás, hogy e jegyzetek megkönnyítik, zökkenésmentesebbé teszik az olvasást. Vitatható, hogy a lapalji jegyzetek a helyesebbek-e, vagy a kötet-végiek, egy azonban biztos: e magyarító szövegek is elmélyítik, kiterjesztik az olvasó műveltségét, történelem-ismeretét, — hozzájárulnak a szórakozva-tanuláshoz.

Legtöbb kiadványunkban bőséges magyarázatot találunk az ismeretlen, vagy nehezen érthető fogalmakra, eseményekre, személyekre. Bőséges jegyzetanyag közöl a Magvető kiadó egyes kiadványaihoz (Móra: Hannibál föltámasztása. 1955., Tompa: Válogatott versek. 1955.), szintűgy a Szépirodalmi Könyvkiadó (Mikszáth: Két választás Magyarországon. 1955.), s az Új Magyar Könyvkiadó (Ehrenburg: A kilencedik hullám. 1955.) is. Más kiadványaikból azonban szinte teljesen hiányoznak a jegyzetek — bár nagy szükség lenne rájuk. Pl. Amado *Zsubiába* c. regényében megmagyarázatlan maradt a makumba, mungunza, min-

gau, nago szó. Montesquieu *Perzsa levelek* c. művében összesen 4 lapalji jegyzet található, s megmagyarázatlan: szociniánus, prozelita, mullah, hadzsi, gebra, troglodita, okkult tudomány, Gusztságpe, Nagymogul, Zoroaszter, Szemiramisz stb. Összesen két magyarázó jegyzetet találtam Thomas Mann novelláskötetében; megmagyarázatlan: metafizikai gondolat, bizantinizmus, gérokk, dépendance, nocturne, epikureus, Szibillák, Porphirius, Andromeda stb., francia- és olasznyelvű szövegek nicsenek magyarra fordítva (pl. a II. köt. 178, 225, 249 stb. lap-

ján), kevés a jegyzet Aragon *A bázei harangok* c. regényében is (jegyzet nélkül: corneilli dilemma, arbiter elegantiarum, Etoile, Shylock, Rodin, Lesseps, Jaurés, Van Dyck stb.) A példákat még sorolhatnám, de ennyi is elég.

Az itt felvetett kérdések vonatkoztathatók sok tekintetben a nem szépirodalmi jellegű alkotásokra is — politikai, történelmi, természettudományos művekre. Jó lenne, ha e területek értői is — írók, lektorok, könyvtárosok és olvasók — hozzászólnának e kérdésekhez.

B. Szilágyi János

Pillanatképek a múltból

CSAK HOLTÁBAN ÉS CSAK A TEMETÉS NAGYSÁGA SZERINT

A Horthy-idők egyik nagy kiadójának vezető gondolata volt, hogy magyar írók lehetőleg csak holta után kell kiadni. Vonatkozott ez elsősorban az összegyűjtött sorozatos művekre. Ez axiomáját a következőképpen indokolta: *Előszó*: a halott tiszteletdíja lényegesen kevesebb. Az özvegy tájékozatlan és gászol, a halott hallgat, nem tiltakozhat és a szerzői jogdíj így a kiadóra előnyösebben alakul.

Másodszor: a halál komor fenségét kíséző pillanatnyi részvét kihasználható. Az író mintegy a kiadó számára hal meg. Nagyobb jelenséget nagyobb, kisebbet kisebb, de a halált a tájékozatlan olvasók részéről mindenképpen bizonyos részvét kíséri. Az író, ha már életében nem is, holtában érdeklődést kelt műve iránt; kétszeresen, ha a halál hirtelen, vagy éppen önkéntes. Azaz, ha az író

halálán túl megtette a kiadónak azt a szívességet, hogy hatásos, vagy kevésbé hatásos öngyilkosságot követett el.

Harmadszor: A sorozat példányszáma a részvét nagysága szerint alakul. Ennek egyik csalhatalatlan fokmérője a temetésen résztvevők száma. Eppen ezért a jó kiadó buzgón elkíséri íróit utolsó útjukra. Ez nála nemcsak, s nem is elsősorban, búcsú, a végtisztesség megadása, hanem kiadói terepszemle, melynek fáradsága busásan megtérül. Egy alkalommal, egyik írónk temetéséről fekete gyászruhájában visszatérve, kiadónk ráborult a házitelefonra. Zokogás helyett azonban ily szavak hagyták el fogai sövényét: Most jövök a temetőből, X műveinek további nyomása azonban leállítandó, a példányszám egyharmadára csökken, alig voltak a temetésen...

Katona Jenő

AZ ÍRÓ ÉS HAZÁJA

Valamikor a világ egyik legelterjedtebb képeslapja volt a németnyelvű Gartenlaube. Ebben a lapban jelent meg Jókai Mór egyik regénye is, ezzel a címmel: »Was die Kammerzophen erzählen«. Magyarul: »Amit a szobacicák mesélnek.« Jókai állítólag mindjárt németül írta meg a regényt, amely sohasem jelent meg magyarul, bár barátai noszogatták, hogy fordítsa le magyarra és adja ki.

— Ugyan — válaszolt Jókai — ezzel a fáradsággal megírok három új magyar regényt.

A német közönségnek és a Gartenlaube szerkesztőinek annyira tetszett a szórakoztató olvasmány, hogy a folyóirat nyílt levelet intézett Jókaihoz, amelyben felszólította, költözzék Németországba és a Gartenlaube háromszorannyi írói jövedelmet biztosít számára, mint amennyit Magyarországon keres.

Jókai a »Hon« című napilap hasábjain felelt a németországi újság felhívására. Így:

— Én egy kis nemzet szerény jövedelmű fia vagyok, de egész Németországért nem hagynám el szeretett hazámat.

Természettudomány és technikai ismeretterjesztés

1.

Hazánkban a felszabadulás előtt a természettudományos műveltség elhanyagolt, a technika kissé lenézett tudomány volt. Igazi »úriember« nem ment mérnöknek, orvosnak is alig, a jogász volt a mindenre képesített és mindenütt helylévő úriember típusa. A gimnáziumi oktatásban is az ún. klasszikus műveltség volt a legfontosabb studium. Műveletlen embernek számított, aki nem tudta Vergiliust idézni, de az ún. nagykultúrájú emberek közül is csak nagyon kevesen tudták, hogy hogyan működik pl. a rádió.

A szocialista ember műveltségi ideálja az olyan polittechnikai műveltség, amely egyre szélesebb rétegek közkincsévé válik, ennek pedig rendkívül fontos, szerves része a természettudományos és technikai ismeretek gyarapítása.

Mit jelent dolgozóinknak a természettudományok és technika ismerete?

Ezeknek az ismereteknek elterjedése nemcsak az általános műveltség nagymértékű emelkedését jelenti, bár ez is rendkívül fontos. A szocializmus építésének szakaszában azonban annak is nagy a fontossága, hogy a természettudományok és a technika tanulmányozásának milyen kedvező hatása van a termelés terén is. A munkás a kézzelfogható anyaggal dolgozik. Meg kell tehát ismernie az anyag szerkezetét, meg kell ismernie azokat az erőket, és energiaforrásokat, amelyek hatalmában vannak és amelyek az emberiség fejlődését biztosítják. Végül, de nem utolsósorban a természettudományos ismeretek nagymértékben hozzájárulnak a tudományos materialista világnézet kialakításához.

A Művelt Nép Tudományos és Ismeretterjesztő Könyvkiadó kiadói programjának egyik legfontosabb része a természettudományos és technikai ismeretterjesztés. Kiadónk fennállásának 5 éve alatt ennek a célkitűzésnek szolgálatában számos művet jelentettünk meg.

2.

A természettudományos műveltség megalapozását »Műveltség Könyvtára« sorozatában tűztük ki célul. Ezt szolgálják Kassákné *Számításkönyve*, a *Népszerű algebra*, Öveges kétkötetes *Kis Fizikája*, Kontra-Stohl *Kis biológiája* és Kontra: *Az ember szervezete* című munkája. Ennek a sorozatnak kettős feladata: felébreszteni a tudomány iránti érdeklő-

dést és olyan ismeretanyagot adni, amely a tudománynak ezeken a területein megadja az alpműveltséget.

Népszerű ismeretterjesztő könyveink szórakoztatva oktatnak. A tudomány népszerűsítésének ezt a módszerét tudósaink, íróink a szovjet ismeretterjesztés példájából sajátították el. A szovjet ismeretterjesztő irodalom néhány klasszikusnak mondható művet adott nekünk, olyanokat, amelyek nemcsak tartalmilag nyújtották a legtöbbet az olvasó számára, hanem az ismeretterjesztés módszerére is példát mutatnak a mi szerzőinknek. Ime, néhány példa:

Nézzük *Ivanovszkij: A meghódított elektron* című művét. A mű végigvezeti az olvasót a modern elektromosságon és az elektronika úgyszólván minden gyakorlati szempontból érdekes problémáján. A rádiótól a röntgensóig, az izzólámpától az elektronmikroszkópig mindenről van szó a könyvben. A mű könnyed stílusa sok anekdótaszerű történeti részlete a szakmailag nehezebb részekben is könnyedén átsegítik az olvasót. Világos és határozott materialista állásfoglalása világnézeti nevelést ad. Példáit a mindennapi életből, a termelés legkülönbözőbb területeiről veszi. A távirányítás, az acéledzés, a bankok őrzése fotocellákkal, stb. mind olyan téma — az élet különböző területeiről —, ami minden olvasót egyaránt érdekel. Legtanulságosabb azonban a szerző írói módszere. Majdnem mindig valamely érdekes problémát vet fel, felkelti az érdeklődést, leírja a kutatás menetét, az eredményeket és kudarcokat, végül a helytelen elképzelések és nézetek megcáfolásával jut el azokig a nagy eredményekig amelyet egy-egy korszakalkotó találmány megszületése jelent.

Ugyanilyen példamutató népszerűsítő könyv *Ljapunov: Harc a sebességért* című munkája. Ebben a műben a szerző seregszemlét tart a korszerű technika néhány fontos területének (kohászat, gépészet, repülés, híradástechnika, automatika) csúcseredményei felett és összefoglalja a legnépszerűbb és legérdekeesebb műszaki problémákat. A könyvben a sebesség fokozásáért vívott harc izgalmas és lebilincselő, hatalmas távlatokat felölelő története tárul az olvasók elé. Ez a harc több fémét, ércet, szenetet, új gépeket jelent a mi népgazdaságunk számára is, éppen ezért megismerése egyaránt tanulságos és lelkesítő, mind a pályaválasztás előtt álló ifjúság, mind az ipar dolgozói és a technika iránt érdeklődő nagyközönség számára.

Folytathatnánk még a kiváló szovjet könyveknek ezt a felsorolását, bőven lehetne beszélni *Plonszkij: A hajó története* című művéről, amely a hajóépítés tudományának fejlődését színes leírások keretében mutatja meg, vagy *Sztyepanov: A nagy törvény történetéről*, amely a modern fizika és kémia legfontosabb törvényének, az elemek periódusos rendszerének felfedezésével foglalkozik stb.

3.

Kiadónk nem teljesítette volna feladatát, ha nem sikerül elérnie, hogy a szovjet példa tapasztalatai alapján a magyar tudományos élet kiválóságait is bekapcsolja az ismeretterjesztés fontos munkájába. Tudományos életünk olyan kiválóságai mint pl. *Jánossy Lajos* akadémikus, *Kossuth-díjas* fizikus, *Alexits György* akadémikus, *Kossuth-díjas* matematikus, *Freund Mihály* akadémikus, *Kossuth-díjas* olajvegyész is részt vettek munkánkban és nagyszerű műveikkel mozdították elő a természettudományos világnézet és kultúra terjedését. Rajtuk kívül is tudósaink, kiváló mérnökeink egész sorát nyertük meg a tudományos népszerűsítés számára. Tábori Róbert pl. a *Zseblámpától a rádióig és a Rádiótól a televízióig* című műveiben a modern technika egyik legizgalmasabb problémacsoportjáról írt. Ehhez a bonyolult, rendkívül sokrétű problémához eredeti módon nyúl hozzá, amikor a legegyszerűbb elektromos berendezésből, a zseblámpából indul ki, és fokozatosan mindig egyszerű eszközökkel és érhetően eljut a televíziós készülék szerkezetének megmagyarázásához.

Valkó Iván Péter és Szalkay Ferenc: *Érzékszerveink és a külvilág* c. művükben rendkívül érdekes példákat mutatnak be arról, hogyan »hosszabbítja meg« az ember érzékszerveit, vagyis, hogy milyen műszereket alkotott az ember arra, hogy az érzékszervek korlátozott működéseit kitágítsa, messzebbre lásson pl. mint amennyire a szem képes, óriási távolságból is meghallja a hangot stb., Gáspár László: *Az új technika világában* áttekintést ad arról a hatalmas fejlődésről, amit az utóbbi időben elért a tudomány, az ember alkotó ereje.

A kémiai könyvek nagy közönségsikere mutatja, hogy milyen nagy dolgozóink érdeklődése a természettudományok eziránt az ága iránt is. Forbáth Róbert: *Mindenki kémiaja és Paizs István: Vegyész szemmel a világban* című munkája rövid idő alatt fogyott el. Ez a siker kötelezően hívja fel figyelmünket még több kémiai tárgyú mű megjelenítésének szükségességére.

Külön kell foglalkozni Öveges József Kossuth-díjas főiskolai tanár műveivel. A magyar népszerűsítő irodalom megteremtésében Övegesnek elvülhetetlen érdemei vannak. 1951-ben jelentettük meg először *A legújabb kor fizikája* című munkáját, amelynek azóta már 3. kiadása is elfogyott. Ugyanilyen nagyszerű az *Élő fizika* című többkötetes mű, amelynek a modern elektromossággal foglalkozó 3. kötete most van sajtó alatt. Az első két kötet már két kiadást ért el. Öveges könyveinek legvonzóbb tulajdonsága egyéni stílusa és az a módszer, ahogy a legbonyolultabb dolgokat is a mindennapi életben tapasztalt jelenségekből egyszerű eszközökkel, majdnem mindig házilag is elvégezhető kísérletekkel világítja meg.

4.

Eredményeink ellenére korántsem mondhatjuk el, hogy mindent megtettünk a természettudományok és technika megismertetésének és népszerűsítésének érdekében. Különösen a technikai ismeretterjesztés vonalán vannak még sürgős és fontos teendők. Olyan fontos és érdekes területekről is nagyon kevés mű jelent meg meg, mint pl. az automatizálás, a számológépek, vagy egyéb olyan kérdések, amelyek ablakot nyitnak a nem is nagyon távoli jövő fejlődés perspektívája felé. Mindenki olvasott már újsághíreket olyan szovjet rádiógyárról például, amelyben csak egy-két ember — nem is dolgozik a szó mai értelmében, hanem — felügyel a gépekre és ennek a gyárnak a termelése mégis jóval nagyobb, mint a régié; minden munkát az automata gépek végeznek el. Olyan ez, mintha hihetetlen mese volna, de hogy mégis lehetséges és igaz, azt egy jól megírt könyv elolvasása után könnyű belátni. Vagy itt van a számológépek kérdése. A legmerészebb fantáziát is túlszárnyalja ma már, amit a tudomány ezen a területen elért. Olyan gép, amely egy másodperc alatt ezer szorzást végez el tízjegyű számokkal és ez még a legkisebb teljesítménye, mert sakkozni, sőt fordítani is tud. Kit ne érdekelne, hogy mindezt hogyan csinálja?

Kiadónknak tehát a legközelebbi jövőben egyik legfontosabb feladata lesz az ilyen irányú ismeretterjesztő művek kiadása. De hogy be tudjuk tölteni ezt a feladatot, ahhoz szükségünk van kiváló tudósaink még fokozottabb, még nagyobb arányú támogatására, hogy közös munkánk eredményeképpen dolgozóink képet kapjanak mindarról az új és érdekes problémáról, ami valamennyiünk fantáziáját foglalkoztatja.

L u k á c s E r n ő n é

Ötven évvel ezelőtt született a Don menti kozákföldön és ma is ott él. Szinte még gyerekfejjel vett részt vöröspártizánként a polgárháborúban. Népével együtt élte át az újjáépítés nélkülözéseikkel teli és hősieveit, a szocializmus építésének, a társasgazdálkodás megteremtésének harcait. Amikor 41-ben kitört a háború, akár földije, ő is bevonult. Hadi tudósító ezredesként szerelt le és visszatért Veszenszkájába. Ritkán mozdul ki a faluból, jobbára csak olyankor, ha lassan szaporodó kéziratait viszi a kiadóhoz, ha részt vesz a Legfelső Tanács vagy az Akadémia ülésén (mindkettőnek már harminc éves kora előtt tagja lett), vagy akkor, amikor jelentős irodalmi esemény hívja máshová. Akik ismerik, azt mondják: szerény ember, olykor szinte félénk — amíg az ő személyéről van szó, de ha magasabb elvekről, művészetéről, igazságról — akkor kibújik belőle a vérbeli kozák: pattog, tüzel, vitázik. Rendkívül lassan és igényesen dolgozik. Munkamódszere emlékeztet Lev Tolsztojéra: egy-egy regényfejezetet nyolc-tíz változatban is elkészít, amíg elfogadhatónak találja. Magánéletéről keveset tudunk. Csak a leglényegesebbet, azt, hogy élete külsőségeiben és belső tartalmában egyaránt egy a kozákság életével. De ez igazában már nem is magánügy, hiszen csak így tudja műveiben egész népe életének hű képét adni.

Nevét aligha ismernék a világnak úgy szólván minden táján és művei nem jelentek volna meg a Szovjetunióban eddig már 418 kiadásban, összesen több, mint húszmillió példányban, ha a novellairásnál marad, amellyel írói pályáját kezdte. Húszéves volt és már két éve dolgozott Moszkvában mint rakodómunkás, majd mint kőműves, amikor első kötete, a *Doni elbeszélések* megjelent. Bár Alekszandr Szerafimovics, a *Vasáradat* írója, a könyv előszavában joggal hívta fel a figyelmet a fiatal író kiváló emberábrázoló művészetére és életismeretére — a kötet nem keltett különösebb feltűnést. Ahogy Illés Béla mondta: óriási szobrokhoz való véssóval nem lehet miniatúrát faragni, márpedig Solohov művészi alkata, művészi eszközei nagylélegzetű művek alkotására valók.

Élt is velük hamarosan. Alig volt huszonhárom éves, amikor befejezte — már ismét falujában telepedve meg — világ-hírű regényének, a *Csendes Donnak* első részét, amelyet több évi időközökben követett a többi rész; az utolsó, a negyedik 1940-ben jelent meg.

»Medréből kicsapva sok-sok ágra szakad az élet« — így kezdődik a *Csendes*

Don egyik fejezete. Ilyen költői a stílusa ennek a több mint másfélezer oldalas regénynek és lényegében erről is szól: a kozákság élete, mint valami nyugodt, lassú folyam hömpölygött az ősi hagyományok szabta mederben a század elején, hogyan áradt ki, törte át korlátait a forradalom idején és végül hogyan futott össze ismét a sok-sok ág — a nép szétzilált erői — az immár megváltozott hazában.

Solohov eredetileg keveset markolt és hogy mégis sokat fogott, az nagy művészi erejét, a történelmi események és emberi sorsok mély megértését mutatja. Nekiült megírni Grigorij Meljehov kozák életét — és a környezetet, a történelmi háttér rajzában mindazt, ami ennek megértéséhez szükséges — s ebből a szándékból született a XX. század központi problémájának egyik legátfogóbb ábrázolása. A regény arról szól, hogy Grigorij — és környezete — nem tud már a régi módon élni, döntenie kell, hová áll a társadalmi osztályok harcában, amely éppen a mi századunkban érett döntésre. Ez pedig már nem egy kozák, nem is egy nép, hanem már az egész emberiség legfontosabb problémája, s az is marad még hosszú ideig. Ezért bár a regény tartalma Grigorij sorsa és a háttérben egy kis kozák falu élete — problematikája, mondanivalójának értelme általános érdekű és érvényű. Nagy művészi

értékeivel párosulva ez a *Csendes Don* világirodalmi jelentősége.

Grigorij egyszerű, egészséges kozákle-gény, helyzete és az átlagnál magasabb képességei folytán azonban többet kell átélnie, szenvednie, mint vele egyvású társainak. Hogy nem mindennapi ember, hogy érzései mélyek — és egyben erősen problematikusak —, legelőször szerelméből derül ki. Szomszédja nyári fegyvergyakorlatra vonul be és ez viszonyná érleli annak feleségével való kölcsönös vonzalmát. Ez a szerelem azonban nem kurta enyelgés, ablakon bemázással, titkolózással a férj visszatérteig, ahogy ez a falu pusmogásától kísérve szalmaözvegyek körül megesik, hanem szégyentelenül lobogó, szilaj, dacos szenvedély — szembe-szegülés a falu iratlan erkölcsi törvényeivel. Grigorijt ez a szerelem olyan embernek mutatja, aki nem ismeri az olcsó érzéseket, a félmegoldásokat és aki éppen ezért rosszul végzi, ha bármiben is megalkuvásra kényszerül.

Márpedig a patriárkális kozák életforma olyan megkötöttségeket teremt az életében, amelyek a legmarcangolóbb meg-hasonlásokra vezetnek.

Először is — apai parancsra — olyan lányt kell elvennie, akit nem szeret. Nem lázad a parancs ellen, mert — paraszt, mert a jelölt gazdag lány, hozománya szaporítja a Meljehov-vagyont. Ezért nem-csak hogy ide-odacsapódik felesége és a felejthetetlen szerelem, Akszinya között, de a kulákcsaláddal való sógorság már egy tényező a többi közt, amelyek ellent-mondásossá teszik állásfoglalását a később bekövetkező eseményekkel szemben.

Grigorij későbbi nagy belső drámáját készíti elő katonai pályafutása. A hábo-rútól, vérontástól ösztönösen irtózik, de bátorsága, a hagyományos kozák katonavirtus és egyéni képességei kiváló katonává teszik és paraszt léteire tiszt lesz a cári hadseregben. Ebből lesz a baj a forradalom alatt. Kezdetben a vörösök mellé áll, mert lelkiismerete és tapasztalatai szembeállítják az úri világgal. A kozák-ságnak az az illúziója azonban, hogy az ő elszigetelt, kulturálatlan, elmaradott törzsi közösségük önálló lehet, Grigorijban is él. Ezért csatlakozik azokhoz, akik fel-lázadnak a szovjet hatalom ellen, noha forradalomra tartják magukat. A Doni Forradalmi Kozákbizottság seregé-ben harcol, hol a vörösök oldalán a fehérek ellen, hol fordítva, olykor mindkettő ellen egyszerre, egyre magasabb beosztás-ban. Minél lelkiismeretesebben szolgálta a vörösöket, annál nagyobb feladat-tal teszik próbára hűségét a fehérek (itt egy ideig hadosztályt vezényel) és mivel élete értelmét, az eddigi megpróbáltatá-sok, szenvedések értelmét keresi, szilajon,

minden képességét latba vetve adja ra magát. De mert kénytelen átélni hol az egyik, hol a másik fél álláspontját, mert egyéni életének gyökerei ehhez is, ahhoz is húzzák és mert tanácstalanságában el-izonyodik mindkét féltől, akik egyre el-keseredettebben marcangolják egymást és önmagukat is — meghasonlik. Iszik, egyik növel a másik után duhajkodik, csakhogy ne érezze a kétségbeesés köny-nyeit, amelyek már a torkát fojtogatják. Egyre több hidat éget fel maga mögött, amelyen át visszatérhetne az áhitott, egészséges, munkás életbe; mert ennek ideje is elkövetkezik a forradalom győzel-mével, de Grigorijnak felelnie kell fehértisztí múltja miatt. Az igazolási eljárás elől megszökik és a felbomlott fehér csap-atok tagjaiból alakult egyik rablóbandá-hoz csatlakozik. Undora ettől az élettől azonban nagyobb már, mint félelme a fe-lelősségrevonástól. Családjá és mindenki, akit szeretett, elmaradt mellőle. Kit a ha-lál ragadott el, kit a forradalom állított vele szembe — magános ordas lett, kiáb-rándult, kiégett szívvel lopakodik vissza az elárvult Meljehov-portára, amelyet ez a regény a történelem egyik legnagyobb drámájának középpontjává emelt.

Grigorij szélesen, gazdagon ábrázolt sorsa olyan ember végzetét mutatja, aki-nek egyéni kiválósága, szubjektíve becsü-letes törekvése a visszajára fordul, aki jóvátehetetlenül rossz útra sodródik, mert nincs világos célja, nem tud egyértel-műen a nép ügye, a forradalom ügye mellé állni.

Solohov, mint a *Csendes Don* írója Csernisevszkij szavait juttatja eszünkbe, amelyeket Lev Tolsztoj *Egy markőr fel-jegyzései* című írásával kapcsolatban írt: »Egy lélek elesésének nemes célzattal megalkotott történetét csak olyan írói egyéniség tudta ilyen megrázóan és hűen kigondolni és megírni, aki megőrizte ere-deti tisztaságát« — azaz, aki ismeri az élet veszedelmes buktatóit és éppen mert ő maga legyőzte, kikerülte őket, tudja, milyen kevésen múlik a bukás vagy a be-csületes továbbhaladás.

A *Csendes Don* nálunk a felszabadulás előtt is megjelent. 1933-ban az addig el-készült első három rész — nagyon kis példányszámban; 1940-ben pedig, a ma-gyar-szovjet politikai kapcsolatok átme-neti javulása idején, a teljes regény, ki-veve az utolsó néhány fejezetet. A ve-zérkar főnökének ügyésze ugyanis vádat emelt a kiadó, Cserépfalvi ellen, mert »egy szovjet katonatiszt regényét kiadta«, a cenzúra pedig a lapszám pontos megje-lésével lajstromot állított össze a »poli-tikailag veszélyes« részekről; különösen az utolsó fejezetek, Grigorij végső züllé-sének ábrázolása ellen esett kifogás. A

cenzor még Solohov vetélytársának szerepét is elvállalta, vagy talán titkos írói ambícióit nem tudta féken tartani: átírta a kifogásolt részeket. A kiadó azonban inkább elhagyta a Solohov írta befejezést is, semhogy ezt a dilettáns és hazug toldalékot kiadja. Így jelent meg a regény megcsonkítva. A kiadót letartóztatták, a könyv önkéntes munkás-terjesztői munkaszolgálatra hívták be, ahol elpusztultak; megérdemlik, hogy a regény olvasói kegyelettel őrizzék emléküket.

A Csendes Don harmadik részét megjelenések jó néhány szovjet kritikus hevesen megtámadta, »a múltba fordulásnak« nevezte. Solohov félretette ezt a munkáját és bebizonyítandó, hogy befejeződésük előtt is ábrázolni tudja az eseményeket, ezúttal is a legfontosabb társadalmi átalakulást választva témául, megírta másik híres regényét, az *Új barázdát szánt az eké-t*.

Ez a regény nálunk falun, sokáig a legismertebb szovjet irodalmi mű volt és taitán ma is az. Érthető, hiszen amiről szól, abban visszatükröződik a mi parasztságunk életformájának döntő átalakulása is. »Egy új osztály keletkezése: ennyi — sem több, sem kevesebb — a tartalma Solohov második nagy regényének« — írja Lukács György erről a könyvről szóló tanulmányában. Az új osztály: a társasgazdálkodás termelési, emberi, erkölcsi kereteibe beleilleszkedő, addig egyénileg gazdálkodó parasztság. A téma feldolgozásának módja eszemileg azonos a Csendes Donéval: egyetlen, sajátosan helyi probléma ábrázolása olyan mélyen, hogy általános érvényűvé válják. Egy kis kozák telepen, Gremjacsi Logban megalakul a kolhoz. Solohov ennek történetében felvonultatja mindazokat a társadalmi és emberi tényezőket, amelyek lényegükben mindenütt hatnak, ahol az egyéni gazdálkodást a társas gazdálkodás váltja fel. Lenin a parasztságról azt mondta, hogy két arca van: az egyik a termelő, a dolgozó, a másik a kizsákmányoló, amikor másokat dolgoztat vagy akár csak értékesíti terményeit. Nos, ez a regény azt a fo-

lyamatot ábrázolja, hogy hogyan halványul el ez a »második arc« — egyik parasztban jobban, gyorsabban, a másikban lassabban vagy pedig — mint a kolhoz gazdasági tanácsadójaként és az ellenforradalmárok céljai követésében egyaránt használható Jákov Lukics középparaszt esetében — mind a két paraszt-magatartás súlyos emberi konfliktusokat okozva egyszerre, egy időben élesedik, egymást nem halványítva, hanem szélsőségre hajszolva. Az új osztály születését Solohov nem úgy ábrázolja, hogy a parasztokat »villámcsapásként« éri a közös gazdálkodás helyességének felismerése, hanem sokkal realisabban: itt inkább aránytelődésről van szó az új életforma mellett és az ellene szóló belső érvek közt — néha tétozva, nekilendülve, majd visszahőkölve, de végeredményben az új felé közelednek a parasztok tettei, elhatározásai, átlépnek azon a határon, amelyen túl tele vannak még ugyan az egyéni gazdálkodó hibáival, de már viszi őket az új élet lendülete. Solohov ezt a bonyolult folyamatot azért tudja hitelesen ábrázolni, mert az ellenfelet is engedi, hogy kijátssza a kártyáit; engedi, mert tudja, hogy neki még erősebb lapja van; majd ezt is engedi legyőzni, hogy ismét legyen mit megcáfolnia. A szembenálló erőknek ez a teljesen életszerű, bátor szabadjára-engedése teszi izgalmasá és drámaivá a kolhoz megalakulásának történetét.

Az *Új barázdát szánt az eke* második részének megírása is befejezéséhez közeledek; orosz nyelven legnagyobb részt már meg is jelent, folyóiratokban.

Solohov a háborús élmények feldolgozását az *Akik a hazáért harcoltak* című regényében kezdte meg, de ebből a regényből is még csak részletek jelentek meg eddig. Bizonyára ennek fejezeit is megírja jó néhány változatban, állandóan ellenőrizve önmagát, írása igazságát; megteheti, hiszen könyveinek élő hősei körötte élnek, modell és regényalak, élet és irodalom, a nép iránti szeretet és az alkotás Solohov számára egy és oszthatatlan.

Lékay Ottó

HELYREIGAZÍTÁS

A lapunk júliusi számában megjelent Üzenet az írónak című cikk tévesen említi az Afrika-könyv szerzőinek nevét. A két szerző neve: Jiri Hanzelka és Miroslav Zikmund.

□

MEGJUTALMAZOTT LEVELEZŐINK

Kazimty György, Kellner Béla, Kiss Lászlóné, Győri Erzsébet, Erdélyi Béla, Becski Andor, Godó Ferencné, Réfi Antalné és id. Molnár Márton levelezőinknek könyvajándékot küldtünk.

Különböző külföldi természetudományos, műszaki, orvosi stb. szakfolyóiratok 1953–1954. évi vegyes számai a

POSTA KÖZPONTI HÍRLAPIRODA

Budapest, V., József Attila u. 3. sz. lapülzetében példányonként megvásárolhatók.

Az Országos Széchényi Könyvtár 1955. első felében 62 548 olvasó kereste fel, s ezek összesen 325 668 könyvtári egységet (könyv, folyóirat, kézirat stb.) használtak. (O. Sz. K.)

Corvin kodex metszése

Magyar könyvkötészet a mohácsi vészig

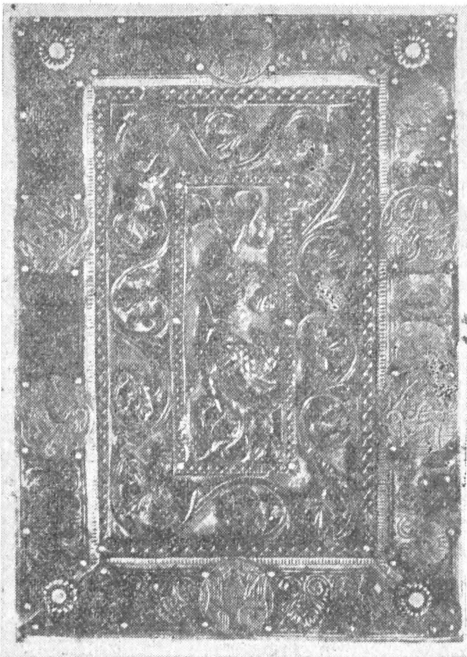
A könyvkultúra gyökerei az ókorig nyúlnak vissza. Az akkori írásmód és az írásos anyag alakja a mienktől eltérő volt, könyvformáról csak a pergamen lapok használata óta beszélhetünk. Ekkor születik meg a tartalmat védő időtálló borítás, az európai típusú könyvkötés.

A népvándorlás véres századaiban a kolostorok a kultúra őrzői. Itt másolják az egyházi írásai mellett a ritkán felbukkanó, dédelgetve őrzött ókori emlékeket, díszes írással, képekkel tarkítva a lapokat. Az évek fáradságos munkájaként megszülető kodexeket megbecsülik és a kötést a tartalomhoz mértén méltóan díszített táblával borítják. A könyvtáblák részben még a római elefántcsont jegyzőtáblák, az úgynevezett *consularis diptichonok* alakját követik anyagban és technikában egyaránt, de ezekkel már csaknem egyidejűleg gazdag ötvösremekművü táblákat, később ilyenekkel díszített bársony bekötéseket is találunk.

A bőrkötések — amelyek később uralkodóvá válnak — legrégebb, eddig ismert európai példányai a VIII. századból származnak. A legkorábbi bőrkötésű könyvtáblák az ötvösmunkákhoz hasonlóan domborított, vagy pedig metszett díszűek, néha áttörtek vagy benyomott mintájúak. A *domborított* könyvtáblák plasztikus felülete nem bizonyult célszerűnek, mivel a díszítés könnyen megkopott. Célszerűbb volt a *metszési eljárás*, amikor a minta körvonalait éles késsel felmetszették, az alapot pedig túszerű, végében többnyire pontszerű mintával ellátott szerszám sűrű egymás mellé ütésével díszítették, vagyis poncolták. A benyomott díszek alkalmazása, az úgynevezett *vaknyomás* már sokszorosító eljárás. Ennél a mintázott felületű bélyegzőket vagy dúcokat megforrasztva nyomták bele a bőrfelületbe. A könyvnyomatás előfutárának tekinthetjük azokat a mozgatható betű-

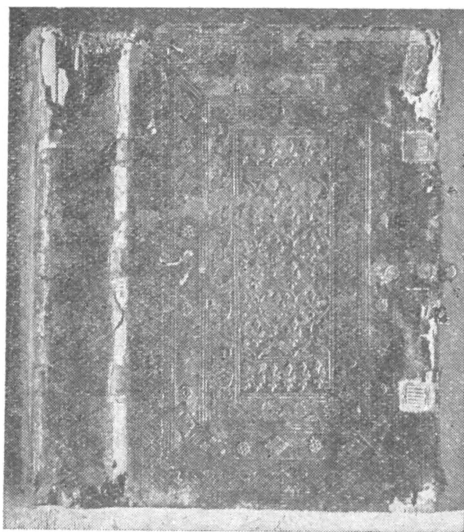
ket, amelyekkel a könyvkötők már a XV. század elején kisebb szövegeket nyomtak a könyvtábla felületére.

Magyarország a kereszténység felvételével kapcsolódott bele az európai kultúrába és ugyanakkor látta el István király könyvekkel az újonnan alapított püspökségeket. Kezdetben az egyház mellett a királyi udvar még a megrendelő. Nagy Lajos király az első, akinek néhány könyvét ismerjük, utána a művészszeretetről híres magyar király, Zsigmond folytatja a sort. I. Albert és I. Ulászló mellett meg kell említenünk az

Szent Erzsébet imádságos könyvének alsó táblája. XIII. sz.

Pesti kötés 1500 körül

selik, hátlapjukon általában megtaláljuk a könyv címét és egy kis lyukat, mely arra szolgál, hogy a könyveket vékony láncsal a rézsüsen elhelyezett pulthoz erősíthessék. A kódexek közül egy megőrizte számunkra a Mátyás műhelyében működő egyik könyvkötő — Lucas Cronensis — nevét.

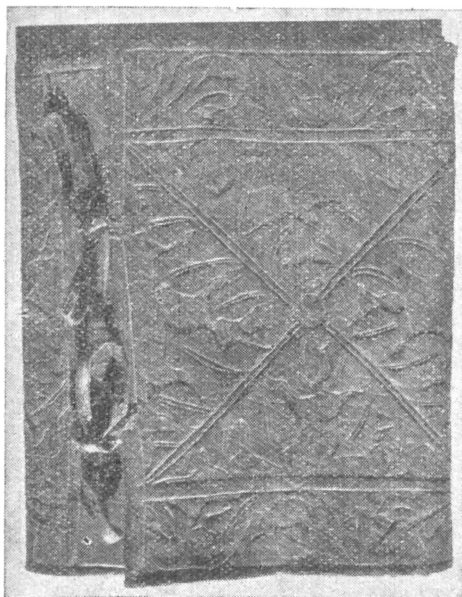
A Corvinák könyvkötőstílusa külön fejezetet foglal el az európai könyvkötészet történetében. A stiláris újságon kívül azonban még egy nagyjelentőségű technikai újításról kell megemlékeznünk, nevezetesen arról, hogy itt használják először, de legalábbis először ilyen nagy mennyiségben a keleti eredetű aranyozást, amely a következő századok könyvkötés díszítésének csaknem kizárólagos eszköze lesz.

Mátyás halálával megkezdődik a könyvtár széthurcolása, de gázszos pusztulása csak a török időkben következik be. Ulászló király uralkodása alatt működik még a királyi könyvműhely, az inét számmazó utolsó könyvkötés emlékünk 1515 és 1517 között készült. Hogy a budai kötések minden szempontból mennyire kielégítőek voltak, mutatja az a tény, hogy Hyppolit esztergomi érseksége idején itáliai származása és ottani összekötései ellenére Budáról vásároltatta számadáskönyveit.

A XV. sz. nagyjelentőségű időszak az európai könyv történetében, a nyomtatás feltalálása teszi lehetővé, hogy a könyvek mind szélesebb körben terjedjenek el. Már Mátyás könyvtárában voltak nyom-

tatványok, melyeket ajándékképpen, vagy vásárlás útján szerzett meg. De nyomtatott is Mátyás az egyház számára külföldön, amikor a budai nyomda rövid fennállása után megszűnt. Magyarország könyvekkel való ellátását a velencei nyomda ügynökei végzik, majd a Budán működő, többnyire német származású könyvárusok. A XVI. sz. elején csupán egy budai könyvkötő nevét ismerjük, Orbánét, aki a várban lakott 1506 és 1509 között. Talán azonos személy azzal a Kaym vagy Keym Orbánnal, aki könyvárus és könyvkiadóként ismeretes. Könyvárus, nyomdász és könyvkötő gyakran azonos személy még a későbbi időkben is.

Az egyházi és fejedelmi megrendelők mellett mindinkább előtérbe kerülnek a polgári megrendelők is. Pesten mindössze egyetlen ilyen emlékünk maradt, egy könyvtábla, amely az 1500-ban készült pesti mészáros céh iratait foglalja magában. Díszítésének stílusa és táblabeosztása nem olasz, hanem német igazodást mutat, mint általában a Magyarországon készült vaknyomások emlékei. Ennek az időszaknak könyvkötései az erdélyi és főként a felvidéki gyűjteményekben maradtak fent, Magyarországon Sopronban találjuk a legkorábbi, polgári igényeket kielégítő könyvtáblákat. Ezek közül mutatunk be egy metszett díszű munkát a XVI. sz. elejéről, melyen kívül még két,

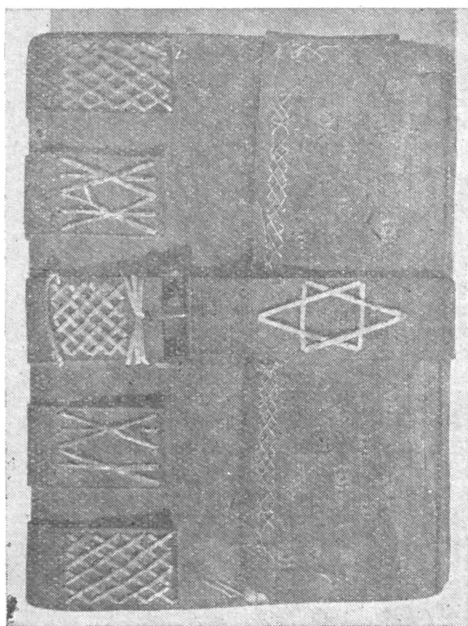
Metszett könyvtábla. Sopron, XVI. sz. eleje

hasonló technikával készült pozsonyi könyvtábla volt eddig ismeretes. Számos vaknyomásos emlékünk felsorolásában ugyancsak nem szerepelt ezideig még az a soproni könyvtábla, amelynek külön érdekességet nyújt a tartósság célját szolgáló, de egyúttal igen esztétikus megoldású fűzésmód is. A könyvtesten áthaladó pántok feketére festettek, míg a könyvkötés alapja barna. A fekete pántok szíjfűzése fehér színű. Hasonló kötés-típussal más országokban is találkozunk, általában ezt a célszerű fűzésmódot alkalmazzák a XV. és XVI. század levéltári kötésein. Ilyenek találhatók az egykori Észak-Magyarország levéltáraiban is.

Nem térhetünk itt ki valamennyi fennmaradt kötésmélnk ismertetésére, csupán példákkal igyekeztünk bemutatni a főbb csoportokat. Végezetül még ennek az időszaknak művészetileg nem igen jelentős együttesét kell megemlítenünk, a bártfai Szent Egyed templom könyvtárának vaknyomásos könyveit, melyeknek érdekességét az adja meg, hogy ma is az eredeti könyvszekrényben láthatóak a Magyar Nemzeti Múzeumban.

A mohácsi vész megszakítja az ország szívében a művészi fejlődés folytonosságát, nem akasztja meg azonban a peremvidékek kulturális virágzását. A könyvkötészet művészetének második virágzását a könyvnyomtatás országos elterje-

dése készíti elő. S ezzel egyúttal olyan területre lépünk majd, amely közelebről érinti könyvtárosaink munkásságát.

Bélyegzős könyvtábla. Sopron, XVI. sz. eleje

B. Koroknay Éva

Corvin kodex metszése

A Debreceni Egyetemi Könyvtár az 1954. év folyamán 34 382 kötet könyvet és periodikát, 70 592 aprányomtatványt, plakátot stb. dolgozott fel, s ezzel összes feldolgozott dokumentumainak száma 709 330-ra emelkedett. A könyvtárat ebben az időszakban 174 852 olvasó látogatta, akik 224 781 művet használtak. A könyvtár annak érdekében, hogy elősegítse az egyetemen folyó kutatómunkát és tanulást, megszervezte Magyarországon elsőként a szakosított tájékoztató szolgálatot, amely heti 1—1 órában összesen 13 tárgykörből ad szakmai felvilágosítást. Kibővítették a könyvtárközi kölcsönzési szolgálatot is, melynek keretében 1954. folyamán 1846 művet

kölcsönöztek át. De nemcsak kérnek, hanem saját anyagukat is szívesen kölcsönzik más könyvtárakba. A tudományos könyvtárak mellett ezt a lehetőséget megyei, járási stb. könyvtárak is felhasználják, s az Egyetemi Könyvtár — amennyiben pontosan megtartják a szabályokat — mindenkor eleget tesz kérésüknek.

A múlt év folyamán 11 — jobbára megyei könyvtári dolgozó — vett részt a könyvtárban 1—1 hónapos termelési gyakorlaton. A hosszabb gyakorlatokon kívül 18 könyvtár 36 dolgozója látogatta meg a könyvtárát, hogy tanulmányozza a jól bevált munkamódszereket. (Az 1954. évi beszámoló jelentésből.)

A KÖNYV A NAGYVILÁGBAN

Az olasz könyvkiadás

Kísérletet teszünk néhány vázlatos vonásban a nyugati könyvkiadás bemutatására. Adatainkat majdnem egészükben a megfelelő nyugati sajtóból, folyóirat-irodalomból vesszük. E cikkünkben Olaszország könyvkiadását próbáljuk bemutatni.

Azon a földön, melynek olyan gazdag kulturális, művészeti hagyományai vannak, a könyvkiadás és a könyvtári intézmények most a legerősebb hanyatlás jeleit mutatják. Olaszországban a népesség számarányához képest (47 000 000) igen kevés könyv kerül kiadásra. A Firenzei Országos Könyvtári Központ adatai szerint — ide minden kiadott könyvből és brosúrából köteles példányt kell beküldeni — 1951-ben összesen 9613 könyv jelent meg Olaszországban, az új kiadásokat is számítva, átlagosan 3000 példányban. Még a szépirodalom legkevesettebb műveinek, valamint a tankönyveknek is példányszáma igen ritkán több. Például az ötvenezres példányszám szerföltt ritka. A hivatalos Az Olasz Élet Dokumentumai című kiadvány szerint a könyv csekély elterjedtségének főoka a kiadvány olacsony száma, valamint a szűkreszabott példányszám. Ennek oka viszont az a körülmény, hogy hiányzik a komoly és állandósult olvasási kedv és ezt főként a széles néptömegek anyagi lehetőségeinek hiánya okozza. Olaszországban a könyv terjedésének egyik akadályá még, hogy a lakosság jelentős része analfabéta. Egyes délolasz tartományokban a lakosságnak több mint fele — írástudatlan.

Az olasz könyvkiadás hanyatlása még erőteljesebben kidomborodik, ha meg-gondoljuk, hogy a fentemlített 9613 műből több mint 1000 a vallásos irodalomra esik, míg a gazdasági, társadalmi, politikai kérdésekre összesen csak 686 mű. Év-ről évre egyre több vallásos tárgyú könyv jelenik meg, ezzel szemben a köz-gazdasági témákat felölelő irodalom erő-sen hanyatlk. Az olasz kiadási tudomá-nyos könyvek összszáma is erősen vissza-esett. 1938-ban Olaszországban még 5482 tudományos jellegű könyv jelent meg, ez a szám 1949-ben 5123-ra, 1951-ben 4668-ra esett vissza.

Megdöböntő statisztikai adat: az 1954-es könyvforgalom körülbelül csak 50%-át képezi az 1953-as évrnek és alig egyharmadát a megelőző évek átlagá-nak. Ez a könyvforgalom is részben olyan kiadványokból áll, amelyek ahe-lyett, hogy hozzájárulnának az olvasó

erkölcsi és szellemi neveléséhez, csalo-gató köntösben kínálják botrányokkal telített, alantas történeteket, mondain jellegű pletykákat. Ilyen az ún. »füze-tes regények«, a *fumetti* sorozata. Fölös-leges lenne jellemezni, mit jelent az, ha ilyen silány szellemi termék tör a kö-zönségre, mit jelent romkolásban a gyakran drámái formában jelenetezett együgyü elbeszélések tömege, pl. Benito és Claretta, Mussolini szerelmének és ha-lálának szimpatizáló leírása, — amelyek számtalan hetilap hasábjain is megjelen-nek. Ezekben a sajtótermékekben leírt cselekmények gyakran egyenesen undor-ítóak, nem ritkán törvénybe ütköző cselekedetekre ösztönöznek, majdnem mindig árad belőlük az alig leplezett immoralitás.

Átlagban, az adatok szerint egy olasz állampolgár évente csak 700 lírát fordít könyvvásárlásra, míg egy mű átlagos ára kb. 1100 líra körül mozog, de számos né-pies sorozat jelenik meg, amely irodal-mi műveket, történelmet, elbeszélése-ket, tudományos és művészi irodalmat is ad 100—400 líra közötti áron. Minthogy egy könyv átlagos ára mégis 1100 líra, nincs minden olvasó abban a helyzet-ben, hogy évente legalább egyetlen köny-vet beszerezzen. A diákok, értelmiségiek és egyéb olvasók bizonyos rétege termé-szetesen jóval többet költ évi 700 líránál könyvre, azonban ez azt jelenti, hogy vi-szont igen széles réteg az, amely semmi-féle kapcsolatot nem tart a könyvvel. Ez a megállapítás még akkor is érvé-nyes, ha figyelembe vesszük azokat az olvasókat, akik kölcsönkönyvtárakat lát-togatnak.

Az olasz demokratikus szervezeteknek saját kiadóik vannak, így a Cultura Sociale (a Szociális Kultúra), a Rinascita (az Újjászületés) és mások. Az ő feladat-körükbe tartozik a belső, valamint a nemzetközi reakció cselzővényeinek le-leplezése, továbbá a legfontosabb társa-dalmi kérdésekkel foglalkozó művek megjelentetése. Olaszországban a szov-jet társadalomtudományi és szépirodal-mi kiadványok nagy népszerűségnek ör-vendenek. Lenin és Sztálin műveit sok-ezres kiadásokban jelentették meg. Az SZK(b)P története, Rövid tanfolyam 300 000-es példányszámban látott napvi-lágot. Sok szovjet író művét fordítják olaszra. A szovjet könyvek terjesztésé-nél az Olasz—Szovjet Társaság igen nagy szerepet tölt be.

Az olasz könyvkiadás válságának megoldását, a jó olasz könyv terjedésének fellendítését szolgálja az időnként ismétlődő ún. könyvczata. A könyvczata örvendetes kulturális kezdeményezés, megvannak a maga széleskörű, elmélyült eredményei. Egyes kiadók teljesen megértették ennek jelentőségét. Így pl. Vallecchi kiadó megrendezte a maga könyvhetét, amelyen már Vasco Pratolini (a Szegény szerelmesek krónikája c. mű szerzője) is tartott előadásokat, Firenzeben és egyéltűt. Az Einaudi kiadó öt tartományban mintegy 20 kulturális megmozdulást szervezett, legismertebb szerzőinek részvételével. De számtalan más kezdeményezés is kibontakozott a a könyvczata területén, így kiállítások, viták, beszélgetések írók, művészek és a nép között, népszavazás az olvasók között stb. A legnevesebb írók, valamint a

munkásmozgalom és a demokratikus, békemozgalom tényezői előadásokat tartottak a legújabbban megjelent könyvekről, a Resistenza, az ellenállási mozgalom irodalmáról, a ma filmjéről, a jelen elbeszélő költészetéről, a szovjet kultúráról, a munkásmozgalmak történetéről, az olasz klasszikusokról stb. A könyvczata ily módon egy részét képezte és képezi a békéért és demokráciáért vívott egyetemes küzdelemnek.

Valóban igaza volt annak a munkáskamarai titkárnak, aki mikor »rejtett fegyverek« után kutattak a munkásszervezet székházában, azt mondta a csendőrmesternek: »Bizony vannak fegyvereink, meghozzá rettenetes fegyvereink!« Magával vitte az őrmestert a — könyvtárba, ahol a könyvek hosszú, egyenes sorokban úgy sorakoztak fel, mint valóságos katonák...

Katona Jenő

NÉMET NYELVÜ SZÉPIRODALMI MŰVEK nagy választéka található az Írók Könyvesboltjában, a Sztálin út 45. szám alatt. Megérkezett Anna Seghersnek »Transit« és »Der Kopfhorn« című regénye és »Der Bienenstock« című elbeszéléskötete. Kapható Goethe »Faust«-ja, Charles Coster »Eulenspiegel«-e, Egon Erwin Kisch »Marktplatz der Sensationen« című kötete, Theodor Dreiser »Der Stolker« és Traven »Der Karren« című regénye. Ezenkívül számos ifjúsági és gyermekkönyv, Grimm meséi, »Münchhausen kalandjai«, német népmeseegyűjtemények is kaphatók, valamint sok művészeti könyv és album, a német nyomdatechnika megannyi reneke.

□

A közeljövőben megjelenik az »Egységes Tizedes osztályozás I—III kötet« az Országos Széchényi Könyvtár kiadásában. A nagyjelentőségű szakmunka kizárólag az Állami Könyvtérjesztő Vállalat Könyvtárellátó Osztályán rendelhető meg. Ára előreláthatóan 65 forint lesz.

□

A barcsi Járási Könyvtár levelet intézett a járás valamennyi agronómusához, melyben felhívta figyelmüket a járási könyvtár szakkönyveinek igénybevételére. Közölte a levélben azt is, hogy könyvtárközi kölcsönzés útján bármilyen szakkönyvet az agronómusok rendelkezésére tud bocsátani. (K. B.)

□

MŰSZAKI KÖNYVNAPOKAT rendez az őszy folyamán — előreláthatólag október havában — a Műszaki Könyvkiadó és az Állami Könyvtérjesztő Vállalat. Ez alkalomra a Műszaki Könyvkiadó számos értékes, gyakorlati szakkönyvet jelent meg, mint például Groh »Általános kémiá«-ját, Kádár »Bevezetés a rádiótechnikába«, Mattyasovszky—Zsolnai »A csiszolókorong«, Sadricsev »A gépkocsi javítása«, Vöney—Jurányi »Hossz-és szögmérő műszerek« című szak- és segédkönyveit és egyéb műveket. A műszaki könyvnapok megnyitását sajtófogadás előzi meg. A könyvvásár alkalmából pályázatot írnak ki a legjobb műszaki könyvtáros és a legjobb műszaki könyvpropagandista címért. (A. K. V.)

Az Apakov nevű viselő szovjet villamosvasúti kocsiszín könyvtárával levelez Nánási Tibor, a Fővárosi Villamosvasúti Könyvtárának vezetője. Legutóbb a szovjet könyvtár vezetője A. Boriszova számolt be levelében könyvtára működéséről.

□

Az Új Magyar Könyvkiadó létrehívta a Szovjet Írók Válogatott Művei sorozatot a magyar olvasók régi kívánságára. A most megalakult szerkesztő bizottság tagjai: Alpári Pál, Karinthy Ferenc Kossuth-díjas, Madarász Emil, Sótér István Kossuth-díjas, Urbán Eszter és Veres Péter Kossuth-díjas.

A bizottság, szem előtt tartva a szovjet irodalomtörténet és elmélet megállapításait, értékeléseit, a Lenin Intézet szovjet irodalmi tanszékeivel karöltve, kidolgozta a sorozat ötéves távlati tervét, amely mintegy 50 művet ölel fel.

A sorozatban a legkíválóbb szovjet írók legjobb, már klasszikusszámba menő alkotásai jelennek meg, így: Solohov: Csendes Don, Gladkov életrajzi trilógiája, A. Tolsztoj: Golgota, Ehrenburg: Vihar, Katajev: Hajrá, Majakovszkij művel, Novikov—Príboj: Csuzima, Pavlenko: Boldogság, Leonov: Orosz erdő stb.

Az egyes köteteket a szerzők arcképei díszítik, Zádor István Kossuth-díjas grafikusművész ábrázolásában. (K. Z.)

□

A tabi járási tanács felhívta a törökkoppányi tanács végrehajtó bizottságát, hogy a mulasztása miatt elveszett könyvtári könyvek árát, 2334 forintot, térítse meg. (K. B.)

□

417.000 FORINT ÉRTÉKBEN vásároltak könyvet az építőipari területi könyvtárak a Könyvtárellátónál. A könyvek beszerzésére biztosított pénzesz-szeg teljes felhasználása céljából az Építők Szakszervezete központi könyv-csekkszámlát létesített. A Könyvtárellátónál szerződésben lekötött pénzesz-szegeket negyedévenként átutalják a számlára és a vásárlások után a Könyvtárellátó innen emeli le a könyvek ellenértékét. A számlán e negyedévben 316.750 forint van könyvvásárlásra, ebből már több mint 100.000 forintot fel is használtak az építőipari területi könyvtárak. (Kazimity Gy.)

Gyermekkönyvtáraink munkájából

I.

MESEDÉLUTÁNOK A ZALA MEGYEI KÖNYVTÁRBAN

A Zala Megyei Könyvtár mesedélután-jait bizonyos mértékig a szükség hozta létre, ugyanis a könyvtárba sok iskolás gyermek magával hozta kistestvérét is, akit a dolgozó szülők rábíztak. Amíg a nagy forgalom miatt a nagyobbak a kölcsönzőben várakoztak, foglalkoznunk kellett a kicsinyekkel is: megnyitottuk tehát a kölcsönzésre nyíló olvasóterem ajtaját és mesélni kezdtünk nekik. Az iskolások nyugodtabban választottak maguknak könyvet, dolguk végeztével maguk is a kicsik közé jöttek mesét hallgatni. Ezért később a nagyobbak kedvére való meséket is mondtunk. A kezdet után lassan rendszeret vittünk a foglalkozásokba, kétfelé választottuk a gyerekeket.

Az egyik csoportba azok kerültek, akik még nem tudnak olvasni. A foglalkozások során igen érdekes tapasztalatokat szereztünk érdeklődésükről. Észrevettük, hogy a kicsinyeket főként a rövid, állatokról szóló mesék érdeklik. Azt is megállapítottuk, hogy az alsóbb korosztályokban kivétel nélkül minden gyermek szereti a mesét. Elfogadja minden kommentár (megjegyzés, magyarázat) nélkül, építő képzelete minden kicsiny rögcskén meg tudja vetni a lábát. Volt olyan mese, amelyet kétszer-háromszor is meg kellett ismételn, mert nem tudtak betelni hatásával. Igen kedvelt mesealakjaik a szarvas, őz, róka, borz, nyúl, sün. A *Piroska és a farkas* csak egyszer kellett a kicsinyeknek. Kérdéseinkre kijelentették, hogy nem szeretik a farkast, mert csúnya, rossz, mert megette a nagymamát és Piroskát is bekapta stb. Viszont nagyon szeretik az *Őreg néne őzikéje* című mesét és a hasonlóakat. Azt is észrevettük, hogy a meséket lehetőleg szemléltetni kell a könyvek képeivel, illusztrációival.

Érdekes, hogy a kisgyermek a tündérmesét nem értik meg, álmélkodnak rajta egy darabig, majd unatkozni kezdenek és közbeszólnak; »állatos mesét«

kérnek, az sem baj, ha már többször halották. A mesében a mozgás, cselekvés, az életmegnyilvánulások (például az evés, játék) kötik le a kisgyermek figyelmét. Önmagából indul ki, ha a mese cselekvése az ő játékmotívumait tükrözi, már meg is hódította, az ilyen mesét átéli.

A másik csoportba az általános iskolásokat osztottuk. Az ő érdeklődésükről szintén érdekes tapasztalatokat szereztünk. Nagyobb gyermekek legjobban az élőszóval előadott mesét szeretik, nem szeretik a felolvasást. Nem kedvelik az olvasásba való közbeszúrásokat sem, akármennyire színezik is a mesét. Nem szeretik, ha a mesét iskolai módszerrel feldolgozzák, visszakérdeztetik; a hősökre vonatkozó véleményük iránt való érdeklődést nem tartják helyénvalónak. Nem szeretik az olyan mesét, amelyben történelem is van, mert akik már történelmet is tanulnak az iskolában, élesen elkülönítik a mesétől. A történelem valóság, tanulság és okulás, melyet tisztelnek, a mesét csak szórakozásnak veszik. Akik pedig már az *Egri csillagokat* is olvasták, nem kíváncsiak a mesére. Ugy tapasztaltuk, hogy a gyermekeknél az *Egri csillagok* képezi a választóvizet, ezzel hagyják maguk mögött a mesevilágot. A változás a 12—13—14 éves korban következik be. Azonban előbbi korban is előfordul elég gyakran, hogy nincs a gyermeknek elegendő ismerete a regény megértéséhez, s még el-eljár a mesedélutánokra is. Ez a bizonytalan, szorongó típus: szeretnének még a mesevilágban időzni, de az olvasott regény már más világba vonzza őket.

Volt olyan kirívó esetünk is, hogy a túlhamar megérett gyermek elszakadt a mesevilágtól, olvasmányaiiban csak a felnőttek világát kereste — az ilyen gyermekkel nagyon nehéz volt foglalkozni. A legjellemzőbb O. G. 12 éves fiú története: otthon túl kemény, kedélytelen felnőttvilágban él és elszakadván a mesétől, kiiratkozott az ifjúsági könyvtárból azzal a szándékkal, hogy átlép a felnőtt könyvtárba. Kárba veszett minden rábeszélésünk, s mikor a felnőtt könyvtárba nem vették fel, nem lett többé tagja a

gyermekkönyvtárnak sem, nem jött vissza. Családi körülményeit megvizsgálva, megismertük viselkedésének rúgóit és segíteni tudtunk rajta. Ma már újra tagja a gyermekkönyvtárnak, jól tanul, a családban is enyhült a légkör.

A munkánkban sikerült pedagógiai célokat megvalósítanunk. Az eredmény főként a gyermekek fegyvelmeztebb utcai viselkedésében, a pázsitos, virágos utcai szegélyek és fák védelmében és egyes tantárgyakból a tanulmányi eredmény javulásában nyilvánult meg. Minden jó tanuló hozhatott magával egy-egy gyengébb tanulót is. A tapasztalatok szerint ezeknek a tanulmányi eredménye is javult. Természetesen nem tulajdonítjuk a változást egyedül a mesedélutánok hatásának. Az eredmény abból ered, hogy a mesedélutánok összekapcsolták a gyermekeket, a jobb tanuló foglalkozott a gyengével, barátságot kötött vele és segítette. Igaz viszont, hogy mi ezt a segítséget a háttérből néha-néha irányítottuk is.

Háromfai Sándor

II.

MESEÓRÁK EGY JÁRÁSI KÖNYVTÁRBAN

A bajai Járási Könyvtár gyermekrészelege fejlődését és mai eredményeit nagyban elősegítették a rendszeresen tartott meseórák. Pár évvel ezelőtt még csak alkalmi mesedélutánokat, fenyőfaünnepélyt tartottunk 40—50 hallgatóval, a folyó évben már havi kettőt, májustól kezdve pedig heti egyet 100—150 gyermekhallgatóval. A tanév közben a délután rendezett meseórák látogatottabbak voltak. Amióta vasárnap délelőttre tettük át a meseórákat, jóval kevesebben, 35—40-en vesznek csak részt. Reméljük, hogy érdekes műsorral növelni tudjuk a hallgatók számát. Tervbevevttük strandmeseórák rendezését is.

A meseórák műsorát különös gonddal állítjuk össze. Főelvünk: legyen változatos, könnyed és derűs. Arra is ügyelünk, hogy egy-egy mese ne legyen túl hosszú. Inkább több, rövidebb mese váltakozzék, mint egy hosszú. Arra meg egyenesen kötelez bennünket a gyermekhallgatóság, hogy az életkorukat figyelembe végyük. A kis Fazekas Jancsi például hangosan és nyíltan ki is mondta a véleményét egyik alkalommal, mikor nagyobbaknak való mesét mondtunk: »Unalmas. Mászt meséljen a bácsi!« Mikor megkérdeztem, hogy miért, azt válaszolta, hogy ez a mese »öregeknek« való.

Mivel a hallgatóság összetételét, nincs módunkban irányítani, a műsört úgy szoktuk összeállítani, hogy 3—4 éves kortól 13—14 éves korig minden gyermek megtalálja benne a maga szórakozását. Elsősorban olyan műsorszámokat — meséket, verseket, találós kérdéseket — tűzünk műsorra, amelyeket még a gyermekek nem ismernek. Filmet még csak megnéznek kétszer, de ismerős mesét már fegyvelmeztenül hallgatnak végig. A hónap elején tehát — amikor még a gyermekek nem olvasták — a Kisdobos meséit használjuk fel, máskor meg a Nők Lapja vagy egyéb folyóiratok ifjúsági és gyermekrovatai segítenek ki bennünket. Alkalom kínálkozik arra is, hogy helyi ifjúsági írók saját műveikkel szerepeljenek. A versek kiválogatásánál is a könyvnyedségre ügyelünk elsősorban. Olyan verseket szavaltatunk, amelyeket a gyermek könnyen megért, melyeket úgy hallgat, mintha azt nem is felnőtt, hanem másik gyermek írta volna. Nem mondhatunk például nekik ilyen verset a nyárról:

»...
majd felszínre bukva és titokgva
evickéltél ki, mint a kutya,
s tettél szent fogadalmat titokban:
lajkék benne bármínő csuda...«

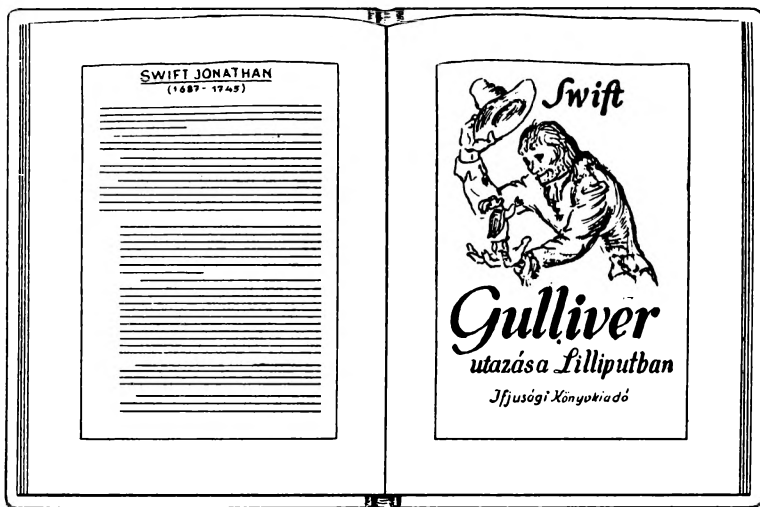
A vers teljes egészében és versszakonként külön is szép: felnőtteknek a gyerekről, de gyerekeknek, sőt nyolc éven aluli gyerekeknek több mint nehéz; érthetetlen és főleg nem szórakoztató.

Ilyen vers például sikeresnek bizonyult:

»...
A bőrüke alig férték,
Míg a mezőre nem értek.
Ott volt aztán sok-sok öröm,
Bukfenc selymes, puha fűvön,
Futás, játék ezer féle,
Ki bírna betelni véle?...«

Az egyes mesék és versek közt igen hasznosaknak bizonyultak a találós kérdések. Mi a kérdéseket megfejtőit cukorral, fagyalittal stb. díjazni is szoktuk, miáltal lelkes hangulat alakul ki a meseóráinkon.

Leírom két, másfél-másfélórás mesedélutánt (délután) műsorát. Mindkettőt magam állítottam össze és vezettem. Közreműködtek a könyvtár gyermekaktívái, akik a dramatizált meséknél segítettek, és a verseket elmondták. Az egyik műsört vers vezette be, azután a könyvtáros mondott mesét. A következő mesét az aktívák adták elő, a műsört pedig diafilmvetítéssel zártuk. A második műsor dramatizált mesével kezdődött, melyet a könyvtáros és az aktívák adtak elő. Utána következtek a találós kérdések, befejezésül hangos keskenyfilmvetítés volt.

Album katalógus

A meseórákat hetenként felváltva a gyermekkönyvtáros és egy — a gyermekirodalommal is foglalkozó — pedagógus könyvtáros vezeti.

Bárdos Ferenc

III.

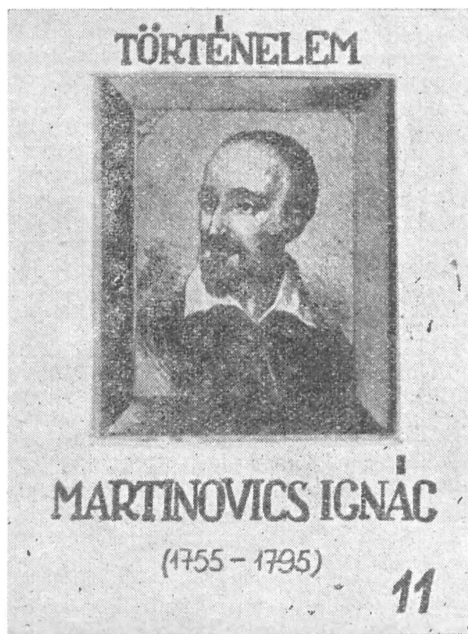
A SZALKSZIGETI ÚTTÖRŐTÁBORBAN

A sztálinvárosi, szalkszigeti úttörőtábor mindenfajta sportolásra és játékra lehetőséget ad a kis úttörőknek. A tábor parancsoka azonban a 300 gyermek kulturális neveléséről is gondoskodott és közbenjárására a Járási Könyvtár 200 kötet könyvet adott letébe az úttörőknek. Tapasztalatból tudjuk azonban, hogy a gyermekek nemcsak olvasni szeretnek, hanem szívesen hallgatják a szép meséket is. Mint a Járási Könyvtár ifjúsági könyvtárosa, tehát örömmel vállaltam, hogy hetenként minden csütörtökön mesedélutánt rendezünk a táborban.

Július 21-én volt az első mesedélután. Hans Christian Andersen születésének 150. évfordulója alkalmából méltán kezdtük a nagy dán mesemondó meséivel. Arra törekedtünk, hogy a gyermekek Andersen életét is megismerjék. 200 kíváncsi gyermek töltötte meg a nagy ebédőt. Hogy a mesét mindenki hallhassa, hangerosítót szereltek fel a helyiségbe. Andersen életéről összekötő szöveget mondtam, a közbeiktatott meséket pedig Parádi Zsuzsa III. gimnazista aktívánk olvasta fel. Egymásután szólaltattuk meg a szebbnél szebb meséket. A gyermekek

körében nagy sikere volt kezdeményezésünknek, kérték a következő mesedélutánokat is. A Járási Könyvtár megtette az előkészületeit a további előadásokra, és reméli, hogy mind a könyvtárnak, mind a gyermekeknek sok haszna lesz a folytatásban.

Benárd János

A Kálvária téri Szabó Ervin Könyvtár »híres emberek« kártyajáték lapjai 1.

GYERMEKKÖNYVTÁRUNK BERENDEZÉSÉRŐL

A gyermekkönyvtárunk helyiségének berendezésénél arra törekedtünk, hogy a gyermekeknek örömeik teljék benne, ott-hon érezzék magukat a könyvtárban. A falon például meseképek, plakátkatalógusok fogadják a látogatót.

A meseképet két példány Móricz: Icicipiciri könyvéből készítettük úgy, hogy kartonra ragasztottuk és megfelelő nagyságú üveg mögé helyeztük. Az egyes lapokat egymás mellé téve, végig tudják olvasni a gyermekek az egész mesét.

A képes plakátkatalógust is nagyon szeretik a kis olvasók, mert sokszor kiegészíti őket a könyvválasztásban. Ez 50×30 cm-es karton, amelyre az írók képét ragasztottuk, aláírtuk a nevét, születésének és halálának évét, könyveinek címét. Mellé kerültek a felsorolt könyvek borítólappjai, vagy a címlapok rajzai. A plakátkatalógus szintén üveglap mögött van. Mikszáth és Gajdáról készítettünk eddig plakátot, ezenkívül van egy a »Tudomány titkaiból« és egy »Indulj földközi utazásra« címmel. Természetesen ezek a táblák változtathatók, bővíthetők. A főfal közepén ugyanolyan színű kartonon, mint a plakátok, Krupszkája mondása emlékezteti a belépőt: »Minden

A Kálvária téri Szabó Ervin Könyvtár
»híres emberek« kártyájáták lapjai 2.

Plakát katalógus

könyv hosszú és közös munka eredménye. Ezt a munkát tisztelni kell és meg kell becsülni.«

Milyen meglepetéseket készítettünk még a gyermekeknek? Az album-katalógusunknak az a célja, hogy az olvasmány kiválasztásában segítsen, az író nevét, a könyv címét a gyerek jegyezze meg. Az album egyik oldalán a könyv borítólappja, a másik oldalon a könyv írójáról, életéről, az ajánlott könyvekről ismertetés. Idegen nevű író, vagy könyvcím esetében a fonetikus kiejtés is fel van tüntetve. Az album is állandóan bővíthető, benne a szépirodalmi és ismeretterjesztő könyvek váltakozva szerepelnek, itt a gyermekek kora szerinti csoportosítás látszik szükségesnek. Tervünk, hogy 3 albumot készítsünk 5—8, 8—11 és 11—14 éves korúak részére.

Nálunk — és még bizonyára sok helyen — az ifjúsági könyvtárnak egy kicsit kultúrotthonnak, játszó-szobának is kell lennie. Ezért különféle »okos«, hasznos, tanulságos és ugyanakkor érdekes, szórakoztató társasjátékokat igyekeztünk kitalálni. Ehhez az is hozzájárult, hogy a délután 2 órakor benyomuló 40—50 gyerekkel nem tudunk egyszerre foglalkozni. Így pedig, ha visszaadta könyvét, oda-megy az asztalhoz, játszik és nyugodtan vár, amíg sorra nem kerül.

Többhónapos tapasztalatunk szerint a dominónál, a malomjátéknál stb. sokkal jobban beváltak az ismeretterjesztő (irodalmi, művészeti, történelmi, stb.) kártyajátékok. A kártyajátéknak a magvát az »irodalmi kártyajáték« képezte, melynek elveit A Könyv legutóbbi számában Szelestey Gyuláné már ismertette. (Új módszerek a kerületi Szabó Ervin könyvtárak munkájában.) Azóta már változtatás is kialakítottuk a kártyajátéknak. Például az »Üttörő« című lap »Nagyjaink arcképcsarnoka« rovatában megjelent képeket kivágtuk és egy kártyára ragasztottuk. Ehhez egy másik kártyalapra pediget az illető híres emberről szóló rövid ismertetést ragasztottuk. (Lásd az ábrákat.) Persze nemcsak irodalom, művészet, történelem sorozatot lehet készíteni, hanem a fizika, természettudomány, stb. köréből is. A játékszabály (a sorozatok összeválogatása, vagy több sorozat keverése egymással) teljesen egyéni lehet, aszerint, hogy milyen célt akar elérni a könyvtáros, Talán az a legjobb módszer, hogy az egyik kártyán az arckép van az évszámokkal, s a másik kártyán az illető egy-egy műve (könyve, verse, festménye, szobra stb.). Ez esetben ki kell találni, hogy kinek az arcképét kell a játszótársaktól elkérni.

Holló Ferencné

EGY NÉPKÖNYVTÁROS A VERSIRODALOMRÓL

Bényei József történészhallgató négy éven keresztül volt népkönyvtáros Tiszaladányban. Szerkesztőségünkhez intézett levelében A versirodalomról című cikkéhez szól hozzá, amely lapunk áprilisi számában jelent meg.

A levélíró tapasztalata szerint falu helyen, még Tiszaladányban is, ahol pedig klasszikus költőink meglehetősen népszerűek, szinte egyáltalán nem olvassák mai versirodalmunkat. Ennek oka Bényei József szerint az, hogy az olvasók egyrészt a klasszikusokhoz mérik mai költőinket, másrészt, az olvasók egy másik rétege, ugyanazt várja tőlük, amit a falu régebbi »szellemi táplálékként« az érzélgős vagy sovíniszta vagy vallásos kalendáriumi és emlékkönyv-versikék nyújtottak nekik. Mindkét összehasonlítás, az egyik pozitív, a másik negatív irányban, mai költőink hátrányára üt ki. A könyvtárosnak tehát számolnia kell a versolvasás »helyi hagyományai-val« és a legbeváltabb módszer az, ha először epikus művekkel, balladákkal, románcokkal igyekszik rávezetni az olvasókat a versolvasásra — a líra már a további lépések célja legyen. Saját következetes, programszerű munkájának

eredményeként említi a levélíró, hogy az 1200 lakosú községben három év alatt például Kónya Lajos: Fények a Dunán című kötötét híszan kölcsönöztek ki. Hozzáteszi azonban, hogy a könyvek legtöbbször elégedetlenül vitték vissza és gyakran bizony ismét előkerültek a giccses, művészietlen versek.

Tehát magában mai versirodalmunkban is kell valaminek lennie, vagy belőle valaminek hiányoznia, ha nem tudja megragadni a falusi olvasókat.

Legtöbb verset az iskolásgyerekek olvasnak. Nemcsak azért, mert kötelező, de azért is, mert a vers rövidségével, tömör, olykor »csattanós« előadásmódjával és ritmusával jobban leköti a gyermek érdeklődését, mint a próza. Gyermekversirodalmunk azonban nagyon fejletlen; ami van, abból többnyire hiányzik az igazi, mesterkéletlen egyszerűség és derű.

Az ifjúság elsősorban saját érzelmi életének kifejezését, tükrét keresi a versekben. Hogy a gyakran hazug, nyegle slágerszövegekben véli megtalálni, azért nem kis mértékben költészetünk érzelmi szegénysége a felelős. Az ifjúság, ha tanulni akar, tanulhat, de ha olvasmányt keres, művészi színvonalom ugyan, de *szórakozást* kell nyújtanunk neki. Hogy eddig egyetlen mai költőnk verséből sem lett népdal, az azt mutatja, hogy a fiatalok nem érzik elég közel magukhoz a verseket, sem formájukban, sem tartalmukat tekintve, pedig a falusi fiatalság életében sokkal több alkalom kínálkozik (esős idő, téli esték, a közös munkák) a versek ily módon való közkinccsé válására, mint a városban.

De a fiataloktól eltekintve, a falusi életnek számtalan olyan eseménye van, amely kollektív élményt jelent s ha ezt a költő őszintén, közvetlenül, életszerűen meg tudja fogalmazni, a szó jó értelmében »szócsöve« lehet a parasztságnak. Példa rá Petőfi *Disznótorban* című verse, amely ma is gyakran hangzik el disznótorban felköszöntőként, olyanok szájából, akik különben nem barátai a versnek — mint a falu felnőtt lakossága általában.

A levélíró megemlíti még, hogy a versirodalom — és egyáltalán az irodalom — népszerűsítése érdekében nagyon hasznos volna, ha írók, költők el-ellátogatnának a falvakba, felolvasnának műveikből s mindjárt rögtönzött könyvvásárt is tartanának. Ezt tette a népi írók egy kis csoportja Tiszaladányban, Veres Péter vezetésével a negyvenes évek elején; sikerük azóta is lankadatlan. Ezt mai költőink is megtehetnék.

(L. O.)

EGY MEZŐGAZDÁSZ OLVASÓ A KÖZSÉGI KÖNYVTÁRRÓL

Községünk — Perkáta — több mint hét-ezer lakosú, kulturális létesítmények terén azonban rendkívül elhanyagolt volt, sőt részben ma is elhanyagolt. A falu kultúrterme egyben filmszínház, azonban henteente csak két napon át ad műsort, az is nagyobb részében élvezhetetlen, mert a játszott filmek hangja nem érhető. A Falu Színház kb. kéthavonta keres fel minket, zsúfolt nézőtér előtt játszik, de ez mégis csak évi hat előadás. Sztálinváros kb. tizenöt kilométernyire van ugyan, de kevesen akadnak, akik egy jobb film, hangverseny vagy szindarab kedvéért a jegy árán felül ne sajnálnák a 16 forintos közlekedési költséget. Érthető, hogy ilyen körülmények között a községi könyvtárnak és az olvasóteremnek rendkívül fontos a feladata.

1954 áprilisában, amikor a községbe helyeztek, nem került nagy fáradságomba megállapítani, hogy a könyvtár egyáltalán nem teljesíti feladatát. Néhány száz könyve teljes rendezetlenségben, asztalokon, székeken és részben a padlón hevert, Csáky szalmájaként. Csak éppen az nem hordta, aki nem akarta és természetesen igen sokan akarták. Egyszeri látogatás után hosszú időre elment a kedvem a könyvtártól és inkább Pestről hoztam vagy küldtettem le magamnak olvasni-vaiót.

A változást 1954 júniusában Havrilla János új községi könyvtáros idehelyezése hozta meg. Az előzmények után nem sok bizalom élt bennem az elkövetkezendők iránt, az új könyvtáros munkája bizalmatlanságomat azonban rövid időn belül eloszlatta.

Új munkahelyét nyáron, vagyis a legnagyobb dologidőben, foglalta el. Ez a legkevésbé alkalmas időpont ahhoz, hogy jelentősebb olvasótábort lehessen toborozni, a könyvtáros azonban szerencsés kézzel a nyári szünidejét élvező tanulóifjúságon kezdte meg az olvasók szervezését. Ugyanakkor ezt az időt használta fel a zavaros állapotban lévő könyvtár rendezéséhez, katalógizálásához és az olvasóterem barátságosabbá tételéhez. Ez az olvasóterem jelenleg is egyben társalgó féle, ahol a könyvkölcsönzés mellett nemcsak olvasás, hanem rádiózás és a társasjátékok használata is folyik, ami természetesen azzal jár, hogy külön-külön mindegyik szórakozás élvezői zavarják a többieket. A társasjátékok (sakk, dominó) beszerzése azonban épp a fiatalok köréből jelentős tömegeket vonzott a könyvtárba, akik fokozatosan a könyvek olvasói is lettek.

Községünk határához tartozik Kisperkáta, Mélyvölgy, György-major, Parrag-

puszta és Bányajárás nevű település és puszta is, egyik-másik 5—6 km-re lévén a falutól, teljes mértékben élvezi a kultúrától elzárt pusztai élet minden hátrányát. Havrilla elvtárs a pusztákban kisebb-nagyobb fiókkönyvtárakat szervezett, melyek váltakozó könyvvállománya úgyszólván állandóan kézben van. Ugyanakkor a tanerők bevonásával rendezett könyvismertetések és mese-délutánok fokozatosan egyre látogatottabb helyé tették a könyvtárt. Ezt még fokozta, hogy a könyvtáros elődjével ellentétben — mindenkinnek, minden időben rendelkezésére állt. Nem egy esetben voltam szemtanúja, amikor — jóval a hivatalos időn túl — a beteg és nehezen járó öreg olvasóknak a lakásukra is elszállította a kívánt vagy jónak ítélt könyveket.

Mint mezőgazdász szakember és a községi Ezüstkalászos gazdatanfolyam egyik előadója, közvetlen közelről megmérhettem Havrilla elvtárs munkásságát a mezőgazdasági szakkönyvek népszerűsítése terén. Idősebb és a szépirodalmi művek iránt kevésbé érdeklődő gazdaemberek igen zivenesen forgatják a mezőgazdaság vagy állattenyésztés egyes részterületeivel foglalkozó szakkönyveket. A folyóiratok közül a »Magyar Mezőgazdaság« és a »Termelőszövetkezet« örvend nálunk a legnagyobb közkedveltségnek, a szakkönyvek iránti érdeklődés is nagy. Mind-igáig azonban a gazdák a gyakorlatban legjobban használható szakkönyvek megjelenéséről sem szereztek tudomást. Havrilla elvtárs rendszeresen eljár a Ezüstkalászos gazdatanfolyamra, melyet később *jó eredménnyel el is végzett* és az előadások szünetében a helyszínen kölcsönözte az éppen szóban lévő vagy bármely más tárggyal kapcsolatos könyveket. A tanfolyam hallgatói a község legjobb és legnagyobb tekintélyű gazdái, tsz. tagjai voltak.

Az, hogy az egy év előtti kb. 30%-kal szemben most a község lakosságának kb. 30%-a a könyvtár olvasója, nagy mértékben a könyvtáros mozgékonyságának tulajdonítható. A búcsú, nagyobb sportesemény, traktoros nap alkalmával, amikor a község lakói tömegesen keresik fel az egykori kastélyparkot, Havrilla elvtárs mindig felbukkan egy hevenyében felállított asztal mellett és általában sikerrel árusítja nemcsak a népszerű Olcsó Könyvtár könyveket, hanem a bizományba átvett testesebb, drágább köteteket is. Ez is bizonyítja, hogy a község lakósaiban megvan a művelődési kedv, de jobban elvárják, mint az esetleg mozgékonyabb városiak, hogy helyükbe vigye valaki az olvasni-vaiót.

A kezdeti kb. 250 kötetrel szemben a könyvvállomány már kétezer kötet körül

jár. Ez a gyarapodás nemcsak a központi elosztás és a könyvtár rendelkezésére adott ún. szabad keret vásárlásai útján történt. Egykori népkönyvtárak anyagának jelentős része hever még padlásokon és kallódik egyéb helyeken. Könyvtárosunk szorgos utánjárással pl. egy esetben az adonyi járási tanács padlásáról közei félszáz jó mezőgazdasági szakkönyvet hozott elő, máskor pedig a fővárosi TTIT központ kihasználatlan ismeretterjesztő könyvanyagából kért és kapott száz darabot. A könyvállomány véleményem szerint így sem kielégítő, főleg a legszivebben olvasott szépirodalmi könyvek terén nem.

O r d a s I v á n

EGY BÁNYAIPARI TANULÓINTÉZET KÖNYVTÁRÁBAN

A bányaiipari tanulóintézetekben különösen fontos a könyvtár munkája, mivel nagyrészt hiányos előképzettségű, vidékről bekerült fiatal olvasók eszmei és szakmai fejlődését kell elősegítenie. Sok esetben itt érik őket az első irodalmi élmények, itt találkoznak a könyv varázsával. Könyvtárunknak, a percesi 104. számú Mth intézet könyvtárának, feladata tehát az, hogy jól megválasztott olvasmányokkal fokozatosan megszerettesse a könyvet, az irodalmat; az olvasmányokon keresztül helyes irányba terelje fiataljaink élelnek képzeletét, tettvágyát, példát mutasson a helyes emberi magatartásra. Nem feledkezünk meg ugyanakkor a természettudományos nevelés követelményeiről sem. Mindezen célokat fokozatosan kell megvalósítanunk, tanulóink többsége ugyanis kezdetben szinte kizárólag a mesés-könyvek iránt érdeklődött. Igényeiket igyekeztünk kielégíteni, de a meseirodalmon belül is megpróbáltuk irányítani olvasmányainkat. Először Hauff, Kipling meséit, Illyés *Hetvenhét magyar népmeséjét*, a *Mesék, történetek* c. gyűjteményt kérték. Aztán Gorkij »Ilja gyermekekora« c. kötetét ajánlottuk. Akinek ez különösen megtetszett, annak Gorkij elbeszéléseit adtuk legközelebb, év végén pedig *Az anyá-t*. Mások Móricz *Nehéz kétgárasos* című mesés-könyve, Móra Ferenc hasonló könyvei után jutottak el ugyanezen írók komolyabb műveihez, s szeretnék meg a *Boldog ember-t*, a *Rózsa Sándor-t*, Móricz és Móra elbeszéléseit.

A szovjet irodalom népszerűsítése az ún. »harcos könyvek« révén sikerült. Kezdeti lépésként Gajdart ajánlottuk. A *Timur és csapata*, az *Iskola*, sőt a kis *Csuk és Gek* olvasóink nagy részénél megfordult. Nem sok propaganda kellett Fagyev, Bek műveinek, Osztrovszkij *Az acélt*

megezik, Männik *A szívek próbája*, Szmolics *Együtt harcoltunk*, Zsurba *Alekszandr Matroszov* című műveinek, melyeket az olvasók egymás között, kézzől-kézre adtak. Ezek után sikerült elérni, hogy az intézet 260 tanulójának 90%-a s 25 felnőtt dolgozója rendszeres olvasó lett. Decemberben 461, januárban pedig 734 kötetet kölcsönöztünk. Egyelőre főleg szépirodalmi műveket kerestek. Hat hónap alatt mindössze 89 kötet szakmai (bányászati) és 40 kötet politikai könyvet kölcsönöztünk.

Az olvasás színvonalának megjavulásában segítenek majd tanáraink is. Őket felkértük, hogy óráikon alkalmszerűen hívják fel a tanulók figyelmét az anyaghoz illő könyvekre. Nem csupán a szaktárgyakkal kapcsolatos könyvekről volt szó. Fehér Sándor tanár például a társadalmi ismeret óráján sort kerített arra, hogy felolvasson Versigora *Tiszta lelkiismeretű emberek* című regényéből. A következő napokban e könyvnek mind a hat példányát kölcsön vették a tanulók s a kötetek kézzől kézzé jártak.

A könyvtár rendezvényeit megkönnyíti, hogy intézetünk tanulói otthonban laknak. Decembertől »Könyvtári esték« címen minden második szombat este vetített-képes előadást rendeztünk. A miskolci TTIT szervezettől rendszeresen kaptunk dia-filmeket. E sorozat keretében 16 előadást tartottunk a bányászat, természet-tudomány, az irodalom, a történelem és a művészetek köréből. Néhány esetben a dia-vetítést könyvünkkel kötöttük egybe. Az irodalmi szakkör segítségével négy falitáblát készítettünk az irodalmi évfordulók alkalmával. Csokonai és József Attila jubileumát önálló irodalmi esttel is megünnepeztük, sőt József Attila tiszteletére szavalóversenyt is rendeztünk.

Biztató eredménnyel járt a »Beszámoló olvasmányaimról« címen két ízben meghirdetett pályázat. A beérkezett anyagot legépeeltetve felhasználtuk a könyvek népszerűsítésében. A pályázat jutalmazására a Bányászszakszervezet ajánlott fel könyveket.

A tanév folyamán a könyvtár az intézet kulturális munkájának valóságos központja lett. A tanárok szívesen, minden ellenszolgáltatás nélkül vállalták a közreműködést előadásainkon. Külön köszönet illeti a megyei TTIT szervezetet. Terünk szerint a jövőben a miskolci megyei könyvtárral is szorosabb kapcsolatot kell kiépíteni. Elismeréssel kell szólnunk a Könyvtárellátóról is, mely szervezett, pontos munkájával nagyban elősegítette könyvtárunk fejlődését. Sajnos a MTH kulturális és tömegnevelési fősztálya nem segített erejéhez mérten.

K o v á t s D á n i e l

ÚJ SZAKMAI KIADVÁNYOK

Megjelent a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának ÉV-KÖNYVE az 1954. évre. Az Évkönyv anyaga igen gazdag. Összefoglalást közöl a könyvtár 1954. évi működéséről, tanulmányokat a tudományos bibliográfia-szerkesztés és a tájbibliográfia kérdéseiről, könyvtáraink művelődéspolitikai szerepéről, a könyvtárak hazai és nemzetközi együttműködéséről, a Debreceni Egyetemi Könyvtár osztályozási gyakorlatáról, valamint a sajtótörténet, könyvtártörténet és nyomdásztörténet köréből.

Az Országos Széchényi Könyvtár és a Magyar—Szovjet Társaság Könyvtártudományi Szakosztályának kiadásában megjelent a KÖNYVTÁRI TÁJÉKOZTATÓ 4. és 5. száma. A 4. szám beszámolókat tartalmaz a Kievi Állami Területi Könyvtárról, a Lengyel Bibliográfiai Intézet működéséről, a Csehszlovák Tudományos Akadémia Központi Könyvtáráról, stb. Módszertani cikkek foglalkoznak a lengyel közművelődési könyvtárak külön-gyűjteményeinek szervezeti kérdéseivel, a szovjet könyvtárosfiskolák bibliográfusképzésével, a szovjet területi könyvtárak szépirodalmi ajánló bibliográfiáival, a szarotavi egyetemi könyvtár dolgozóinak szakmai továbbképzésével, a betűrendes katalógus szerkesztésével és a szovjet ifjúság munkásságának irányításával. — A Tájékoztató 5. száma a dolgozó ifjúság olvasásának irányításáról, az ifjúsági és gyermekkönyvtári munka módszereiről tartalmaz érdekes cikkeket. Hosszabb tanulmányt olvashatunk e számban az olvasótermek és kutatószobák kézikönyvtáiról. A bibliográfiai tájékoztató munka elvi kérdéseivel, a bibliográfiai készített modern technikájával, a szovjet és csehszlovák tudományos könyvtárak módszertani munkájával foglalkoznak a Tájékoztató további cikkei.

Igen változatos tartalmú a MŰSZAKI KÖNYVTÁROSOK TÁJÉKOZTATÓ-jának most megjelent 4. száma. Összefoglaló elvi cikk tárgyalja a műszaki dokumentáció szerepét a termelői növelésében, és a műszaki fordítások kérdéseit. Módszertani cikkek a műszaki könyvtárosok pénzügyi, gazdasági munkájához, a folyóiratok feldolgozásához adnak segítséget. Rendkívül hasznos és ügyes összeállítást tartalmaz a lap arról, hogy milyen segítséget kaphat a szakkönyvtáros a nagykönyvtáraktól. Figyelőszolgálati rovata szakcikkek ismertet, ezenkívül közli az Országos Műszaki Könyvtár bibliográfiai csoportja által elkészített irodalomkutatások jegyzékét és

az Osztályozási Bizottság új ETO módosításait.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kiadta a NEMZETKÖZI FIGYELŐ és az ÉLETRAJZOK, ÉLETMŰVEK c. folyóiratcikk-bibliográfiák 1955. évi május havi számát. A Bartók-emlékév alkalmára röplapbibliográfiát jelentetett meg BARTÓK BÉLA címmel. A jegyzék Bartók zeneelméleti, zenetörténeti műveiből, zeneműveiből, munkássága egyéb dokumentumaiból és a róla szóló írásokból közli mindazt, ami a felszabadulás óta megjelent. E bibliográfia nagy és változatos anyagát a könyvtáros rendezvényekhez, kiállításokhoz jól felhasználhatja.

A Szabó Ervin Könyvtár Pedagógiai Könyvtára ajánló könyvjegyzéket készített az úttörők nyári foglalkoztatásához. A VIDÁM ÚTTÖRŐNYÁR c. jegyzék célja, hogy a nyári szünetben ifjúsággal foglalkozó nevelőket tájékoztassa az idevágó és könnyen hozzáférhető irodalomról. A könyvanyagot a foglalkozások természetete szerint csoportosítja, a szakközpontokat az ajánlott szépirodalom zárja.

Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár kiadta a Nagy Termésért c. sorozat 19. sz. jegyzékét: MIT OLVASSUNK A NÖVÉNYVÉDELMEKRŐL címmel. A könyvajánláshoz, kiállításához egyaránt jól használható röplap a növényvédelem általános tudnivalóiról, a szántóföldi növények egészségvédelméről, a zöldségfélék, gyümölcsösök és szőlők növényvédelméről ajánl szakirodalmat.

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára ÚJABB KÜLFÖLDI BESZERZÉSEI-nek 23. füzetét adta ki, ez év első negyedének társadalomtudományi gyarapodásáról.

A Szegedi Egyetemi Könyvtár kiadványainak sorozatában jelent meg A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM SZERVES KÉMIAI INTÉZETE DOLGOZÓINAK SZAKIRODALMI MUNKÁSSÁGA AZ 1945—1955. ÉVEKBEN c. összeállítása. E sorozat másik, most megjelent száma REGULI ERNŐ: IRÁSOK JÓZSEF ATTILÁRÓL c. bibliográfiája. A jegyzék a József Attilára vonatkozó önállóan megjelent műveket, folyóirat- és hírlapcikkeket, valamint a róla írt költeményeket sorolja fel időrendi csoportosításban. Jól szerkesztett mutatók biztosítják a használhatóságát. — Ugyancsak a Szegedi Egyetemi Könyvtár adta ki a SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM DOLGOZÓINAK 1954. ÉVI SZAKIRODALMI MUNKÁSSÁGA c. bibliográfiát. A reprezentatív jegyzék az Egyetemes Tizedes Osztályo-

zás csoportosításában közli a Szegedi Tudományegyetem kutatóinak 1954. évi tudományos munkásságát.

A Budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetem Könyvtárának tájékoztató-bibliográfiai szolgálata elkészítette a NYUGAT-EURÓPAI KOMMUNISTA PÁRTOK MEGALAKULÁSA ÉS KEZDETI TEVÉKENYSÉGE c. válogatott bibliográfiát. (Bibliográfiai az egyetemi oktatás számára. 5.) A jól tagolt jegyzék — tekintetbe véve könyvtáraink marxista szakbibliográfiákkal való gyenge ellátottsá-

gát — rendkívül hasznos és hézagpótló kiadvány.

Az Országos Műszaki Könyvtár közzétette ÚJ BESZERZÉSEINEK ez évi 4. számú jegyzékét. Érdekes kezdeményezés a jegyzék mellékleteként kiadott MŰSZAKI KÖNYVEK AJÁNLO JEGYZÉKE c. összeállítás. E jegyzék a könyvtár feldolgozó osztályának műszaki folyóirataiból, bibliográfiaiból összegyűjtött címanyagát tartalmazza, s célja az, hogy az üzemi szakkönyvtárak szerzeményezését megkönnyítse. (Durza Sándor.)

A MEZŐGAZDASÁGI KIALLITÁSON az Országos Mezőgazdasági Könyvtár, a Mezőgazdasági Könyvkiadó és a Mezőgazdasági Múzeum az Állami Könyvterjesztő Vállalattal együtt közös könyvtárlátlást rendez. Külön részben mutatják be a Mezőgazdasági Könyvtár anyagát és szemléltetik annak fejlődését. A mezőgazdasági szakkönyveket nagyméretű, díszes pavilonban árulják majd. A könyvek iránt érdeklődők a pavilonban különböző folyóiratokból és szakkönyvekből ingyen kapnak mutatványpéldányokat. A Mezőgazdasági Könyvkiadó a Mezőgazdasági Kiállítást megelőzően számos regóta várt, értékes mezőgazdasági szakkönyvet és segédkönyvet jelentet meg. (A. K. V.)

□

BOSZNIA ÉS HERCEGOVINA SZOCIALISTA SZÖVETSÉGE nemrég tanácskozást tartott, amelyen részt vettek a kiadóvállalatok, tudományos és egyéb kulturális intézmények képviselői. Megállapították, hogy az ismeretterjesztő irodalom kiadására eddig kevés gondot fordítottak. Boszniában és Hercegovinában ma két kiadóvállalat foglalkozik ismeretterjesztő könyvek közreadásával és eddig mindössze 102 könyvet és brosúrát adott ki 808 000 példányban, ami korántsem fedezi a szükségleteket. A tanácskozáson az a javaslat merült fel, hogy létre kell hozni Boszniában és Hercegovinában egy népművelősi vállalatot, amely összehangolná a különböző szervek munkáját és népszerűsítene a tudományt. (Borba.)

□

A KÖNYVSORSJÁTÉK NAGY SIKERE. Az Állami Könyvterjesztő Vállalat által rendezett nagyszabású könyvsorsjáték iránt hatalmas arányú érdeklődés nyilvánult meg a nagyközönség részéről. Az érdeklődés mértékére jellemző, hogy a 20 forintos sorjegyek úgyszólván teljesen elkeltek és a 10 forintos címletek is csak korlátozott számban kaphatók. A könyvsorsjáték sorsolása szeptember 25-én lesz ünnepi műsor keretében. (A. K. V.)

□

VIETNAMRÓL KÉSZÍTETT szemléltető könyvkiállítást a Szovjet Idegennyelvű Irodalom Összszövetségi Állami Könyvtára az Indláról szóló kiállítás bezárása után. Ennek keretében orosz, német, francia, kínai, angol és román nyelvű könyveket, brosúrákat, illusztrációkat és egyéb dokumentációs anyagot mutattak be Vietnam megváltozott életéről és munkájáról. (Szovjetszkaja Kultúra.)

□

A KÜLFÖLDI KÖNYVEK elosztását a könyvtárak és közületek részére ezentúl kizárólag az Állami Könyvterjesztő Vállalat Könyvtárellátó Osztálya szakkönyvtári csoportja végzi. (Budapest VI., Révai utca 22.)

A KOREAI NÉPI Demokratikus Köztársaságban jelenleg kb. 30 hírlap és kb. ugyanannyi folyóirat jelenik meg. Evente mintegy 1000 könyvet adnak ki, állandóan emelkedő példányszámban. A koreai sajtótermés fejlődésére jellemző, hogy míg 1946-ban összesen 71,000,000 volt a kiadott lapok példányszáma, addig 1954-ben ez a mennyiség több mint kétszeresére, azaz 150,000,000 példányra emelkedett. A folyóiratok példányszáma ugyanezen idő alatt 450,000-ról mintegy 10,000,000-ra nőtt. A könyvek példányszáma az évi 1,000,000-ról 7,000,000-ra emelkedett. A marxizmus-leninizmus alkotásai közül az ország felszabadítása óta mintegy 200 művet adtak ki, több mint 3,600,000 példányban. (Szovjetszkaja Kultúra.)

□

A síófoki járási tanács népművelési állandó bizottságának elnöke meglátogatott néhány falusi könyvtárat a járás területén. A júniusi tanácsülésén beszámolt helyszíni tapasztalatairól. Dicséretben részesítette a köröshegy könyvtárat és elmarasztalólag emlékezett meg a kötcsi könyvtár gyenge működéséről. (K. B.)

□

»Mikor sorolható egy könyv a klasszikus irodalomhoz?« — ezt a kérdést intézte olvasóihoz a »Women's only angol folyóirat. A beérkezett válaszokat megvizsgálták és a legjobbra jutalmat írtak ki. A pálmát az alábbi meghatározás vitte el: »Egy könyv akkor sorolható a klasszikusokhoz, amikor azok az emberek, akik sohasem olvasták a szóbanforgó könyvet, azt állítják róla, hogy olvasták.« (Literárni Noviny.)

□

A KATONAI KÖNYVKIADÓ a jövőben számos, a legszélesebb olvasóközönség érdeklődésére számot tartó szépirodalmi mű megjelenítését is tervezi. Már az Ünnepi Könyvhét alkalmával kiadta Kárpáthy Gyula »Zrínyi« című drámáját, a közelmúltban jelentette meg Rideg Sándor Kossuth-díjas »Históriás idők« című elbeszélés-gyűjteményét és augusztus folyamán kiadja Zalka Miklós »Nehéz út« című, néphadseregünk életét ábrázoló nagyobb lélegzetű regényét.

□

A CSEHSZLOVAK KÖZPONTI kiadóvállalatok 1956-ban több mint 700 szépirodalmi művet adnak ki (beleértve a több mint 50 rendszeresen megjelenő sorozatot és ehhez hasonló kiadványt). Ez annyit jelent, hogy a szépirodalom rajongói hetenként mintegy 14 új könyvet kapnak kézhez. Ennél az adatnál a legfontosabb azonban az, hogy 700 új könyvnek majdnem egynegyed része, azaz mintegy 180 cím, eredeti csehszlovák könyvírdomság lesz. (Literárni Noviny.)

ESEMÉNYNAPTÁR

Október 2-a NEMZETKÖZI BÉKENAP

Sztálin: A békéért. Gyűjtemény Sztálin elvtárs háború utáni nyilatkozataiból. 1946—1952. 2. kiad. Bp., 1952. Szikra, 122 l.; Erenburg, I.: Az emberek élni akarnak (ford.: Neményi Odón), Bp., 1955. 190 old.; Gorkij: Békéért és demokráciáért, Bp., 1953. Szikra, 306 old.; A békéért szovjet irodalom példája, (Szabad Nép, 1953. III. 22.); Johnstone A.: A béke nevében (ford.: Réz Adám), Bp., 1953. Szikra, 168 old.; Erőnk a béke. Magyar költők a békeharcban. Bp., 1952. Szépirodalmi, 132 old.; Komor Imre: A Szovjetunló a béke őre, Bp., 1953. Szikra, 127 old.

1505. október 2-án született **TINÓDI LANTOS SEBESTYÉN**. Bejárta az egész országot; mindenütt ismerték, mint énekest, mozgalmas napjainak máig meg nem cáfolt, hű és hiteles krónikását. Összegyűjtött műveit 1554-ben jelentette meg. Házalt vele, dedikálta, terjesztette. Tinódi nehézkes verselése hamarosan elavult, hatása tulajdonképpen csak addig tartott, amíg a szerző maga adta elő verseit táborozó katonának, várkastélyok lakossága, iskolák tanulói előtt. De irodalomtörténeti jelentősége mégis felbecsülhetetlen: mint hiteles történeti kútfő, majdnem minden műve későbbi nagy művészek nyersanyagává vált. Neki köszönhetjük az egri nők alakját, Erdély Históriaját, Szondy György történetét, Eger viadalát, stb. A maga módján Tinódi pártos költő volt: gyűlölte a törököt, buzdított a nemzeti összefogásra. Döcögő ritmusú, mindig hiteles adatokat tartalmazó verseiben soha egy pillanatra nem szűnt meg lelkiismeretessége és hírközlő pontossága és lelkesedése az igaznak vélt ügy iránt.

Tinódi Sebestyén válogatott históriás énekei, Bp., 1899. Lampel, 59 old.; A régi magyar költészet (bev.: Ferenci Zoltán) Bp., 1904. I. kötet; Tinódi, Balassi, Gyöngyösi, 432 old.; Dézsi Lajos: Tinódi Sebestyén, Bp., 1912. Tört. Társ. 229 old.; A négyszázéves Tinódi, (Magyar Nemzet, 1954. dec. 2.).

1855. október 27-én született **MICSURIN** szovjet materialista természettudós és biológus. Utat mutatott a természetnek az ember érdekében való céltudatos megváltoztatására. Lenin támogatásával Micsurin kezdeti kis kertjéből hatalmas kísérleti mezőgazdasági telep lett, ahol Micsurin kivitelezte forradalmi kísérleteit.

Micsurin: Válogatott tanulmányai (ford.: Rényi Artúr). Bp., 1950. Hungária, 160 old. — — : Válogatott művel, (ford.: Pusztai Jánosné) Bp., 1954. Akadémiai Kiadó, 797 old.

Baharov A. N.: Micsurin élete, Bp., 1950. Szikra, 104 old.; Gluscsenko J. E.: Micsurin tanítása az idealista biológia elleni küzdelemben, Bp., 1949. Szikra.

Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések és irodalmi cikkek jegyzéke

IDEOLOGIAI—POLITIKAI IRODALOM

Dobi István: A parasztság jövője — a szövetséget. Népművelés, július.

Az I., II. és III. Internacionálé. A kommunista munkáspártok. Társadalmi Szemle, június. (Csatári Dániel.)

Garaudy, Roger: Az egyház és a politika. Természet és Társadalom, július. (Lang Dezső.)

ISMERETTERJESZTŐ, TUDOMÁNYOS ÉS SZAKIRODALOM

Antalfy Gyula: Magyar évszakok. Népszava, július 26.

Balogh Jolán: Az esztergomi Bakócz-kápolna. Csillag, július. (Fülep Lajos.)

Barát Endre: A Gellérthegytől a piramisokig. Élet és Tudomány, júl. 27.

Blum Gábor—Lörincz Gáspár: Forradalom az építőiparban. Természet és Társadalom, július.

Boldizsár Iván: Magyarország. Utkönyv. Népszava, aug. 2. (Baktai Ferenc.)

Derkovits Gyuláné: MI ketten. Természet és Társadalom, július. (Dobai János.)

Ék Sándor: Szabadságunk köszöntése. (Rajzalbum.) Szabad Nép, júl. 30. (Pogány Ö. Gábor.)

Hatvany Lajos: Így élt Petőfi. Művelt Nép, júl. 17. (Vargha Balázs.)

Horváth János: Kisfaludy Károly és írőbarátai. Természet és Társadalom, július. (Fenyő István.)

Jókai: Írói arcképek. Népszava, júl. 19. (Murrányi-Kovács Endre.)

Két új tánckönyv. (Morvay Péter és Pesovár Ernő: Somogyi táncok: Útmutató a néptáncospartok vezetéséhez.) Művelt Nép, júl. 10. (Rábai Miklós.)

Kürti László: Goethe hazájában. Művelt Nép, július 10.

A magyar bányagépésítés úttörői a XVIII. században. Élet és Tudomány, aug. 3. (Béla György.)

A magyar irodalom helyi hagyományai. Magyar Nemzet, júl. 9. (Varga Imre.)

Magyarországi munkásdalok. Művelt Nép, júl. 24. (Lukács Imre); Népművelés, július. (Juhász Frigyes.)

Makarenko művei IV. kötet. Nők Lapja, júl. 28. (Nyerges Agnes.)

Oelmacher Anna: Pór Bertalan. Művelt Nép, július 10.

Somos András: Zöldségtermesztés. Élet és Tudomány, július 13. (Toma Adám.)

Sós Endre: Cervantes. Művelt Nép, aug. 7 (Gyergyai Albert.)
 Terts István: Termőföld. Élet és Tudomány, júl. 27. (Toma Ádám.)
 Valkó Iván Péter: Erzékszerveink és a technika. Természet és Társadalom, július. (Dr. Janikovszky Béla.)
 Veres Péter: Közös gondjainkról. Szabad Nép, júl. 10. (Diószegi András.)
 Zerinyváry Szilárd: Nap, föld, emberiség. Természet és Társadalom, július. (Kulin György.)

SZÉPIRODALOM

Barabás Tibor: A szeretet forrása. Csillag, július. (F. Rácz Kálmán.)
 Csorba Győző: Ocsudó évek. Irodalmi Ujság, júl. 9.; Tiszatáj, 1955. 3. sz.
 Darázs Endre: Tüzek tánca. Tiszatáj, 1955. 3. sz. (Lódi Ferenc.)
 Darvas Szilárd: Tréfás kalauz. (Nehéz bírálatot írni). Irodalmi Ujság, júl. 16. (Hajduska István.)
 Dékán István: Partizánutakon. Szabad Nép, júl. 9. (Illés Béla.)
 Devecseri Gábor: Jövendő tükre. Csillag, július (Galsai Pongrác.)
 Emberavatás. (Novelláskötet.) Népszava, júl. 5. (Csobádi Péter.); Művelt Nép, július 10. (Fábián Kata.); Szabad Ifjúság, júl. 28. (Kapusi Rózsa.)
 Fegyin: Európa elablása. Irodalmi Ujság, júl. 9. (Kelemen Sándor.)
 Gádor Béla: Nehéz szatírárt írni. (Nehéz bírálatot írni.) Irodalmi Ujság, júl. 16. (Hajduska István.)
 Gergely Mihály: Örvény. Magyar Nemzet, júl. 9.
 Hegedüs Géza: A sötétség utolsó órái. Irodalmi Ujság, júl. 23. (Orkény István.)
 Heltai Jenő: Öt mesejáték. Irodalmi Ujság, júl. 30. (Benedek Marcell.)
 Hollós Korvin Lajos: Harminc esztendő. Irodalmi Ujság, júl. 23. (Keszti Imre.)
 Kaffka Margit: Színek és évek. Szabad Nép, júl. 6. (Bodnár György.)
 Kles Tamás: Hajnal hasad. Irodalmi Ujság, júl. 9. (Antal Gábor.)
 Kovai Lőrinc: A nagy virradat. (Széjegyzetek Kovai Lőrinc új regényéhez.) Irodalmi Ujság, júl. 9. (Mesterházi Lajos.)
 Laxness, Halldor: Független emberek. Népszava, júl. 12. (Rajki András.)
 Lódi Ferenc: Éreltő évek. Magyar Nemzet, júl. 23. (Galgóczi Erzsébet.)
 Mann, Thomas: Novellák. Művelt Nép, júl. 17. (Honti Katalin.)
 Marchwitz, Hans: Ifjúságom. Magyar Nemzet, júl. 16. (Sós Endre); Népszava, júl. 19. (Gyertyán Ervin); Művelt Nép, júl. 31.
 Milton: Sámson. Magyar Nemzet, júl. 16. (Viktor János.)
 Nadányi Zoltán: Aranypiros pillangó. Irodalmi Ujság, júl. 9. (Takács Tibor.)
 Németh László: Bűn. (Hűsz év után...) Irodalmi Ujság, júl. 23. (Pándi Pál.)
 Pratolini: Szegény eszermesek krónikája. Tiszatáj, 1955. 3. sz. (András Sándor.)
 Reményi Béla: Levél a fán. Magyar Nemzet, júl. 9. (Csapó György); Művelt Nép, júl. 24. (Lukácsy András.); Szabad Ifjúság, júl. 21. (Hajnal Gábor.)
 Rusztavelli: A tigrisbőrös lovag. Irodalmi Ujság, júl. 30. (Koczogh Ákos.)
 Sipos Gyula: Tíz éve. Szabad Ifjúság, júl. 21.; Csillag, július. (Diószegi András.); Művelt Nép, aug. 7. (Fábián Kata.)
 Sírvanadze: Káosz. Népszava, júl. 26. (Katkó István.)
 Somlyó György: Jegenyék a parton. Művelt Nép, júl. 17. (Végh Ferenc.)
 Stütő András: Egy pakli dohány. Szabad Nép, júl. 30. (Berényi György.); Népszava, aug. 2. (Rajki András.)

Szécsi Margit: Március. Művelt Nép, júl. 31.
 Szimonov: Barátok és ellenségek. Szovjet Kultúra, július. (Köllő Miklós.)
 Takács Gyula: Az emberekhez. Tiszatáj, 1955. 3. sz. (Petrovác István.)
 Tatay Sándor: A Simeon-ház. Irodalmi Ujság, júl. 16. (Vargha Balázs.)
 Tersánszky J. Jenő: A vándor. Magyar Nemzet, júl. 23. (Vargha Balázs.)
 Tomás de Iriarte: Irodalmi mesék. Magyar Nemzet, aug. 3. (Gyertyán Ervin.)
 Túl a Tiszán. Tiszántúli írók és költők művei Jászknásg, június. (Agótai László.)
 Urbán Ernő: Tere-tere. Művelt Nép, aug. 7 (Varga Domokos.)
 Vázsonyi Endre: Piroska. Irodalmi Ujság, július 16. (Goda Gábor.)
 Wassermann, J.: Zendülés az úrfiért. Művelt Nép, júl. 17. (Gellért Gábor.)
 Zlobin: Sasok szárnyán. Művelt Nép, júl. 24. (Csobádi Péter.)

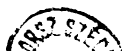
IFJUSÁGI IRODALOM

Asztalos István: Jóska. Művelt Nép, júl. 24.
 Bárány Tamás; Rákóczi zászlal. Művelt Nép, júl. 10.; Magyar Nemzet, aug. 3. (Várnai Vilmos.)
 Komáromi Zoltán: Bátor hajója. Művelt Nép, júl. 31.
 Lengyel Balázs: Ezüstgaras. Irodalmi Ujság, júl. 9. (Vitányi János.); Művelt Nép, júl. 17.
 Lukács Ernőné-Péter Ágnes-Tarján Rezsóné: Tarka-barka fizika. Élet és Tudomány, aug. 3. (Dala László.)
 Mark Twain: Huckleberry Finn. Szabad Nép, júl. 6. (Hegedüs Géza.); Művelt Nép, aug. 7. (Kárpáti Aurél.)
 Mark Twain: Tom Sawyer. Szabad Nép, júl. 6. (Hegedüs Géza.); Művelt Nép, aug. 7. (Kárpáti Aurél.)
 Murányi-Kovács Endre: Garibaldi dobosa. Irodalmi Ujság, júl. 30. (Faragó Vilmos.)
 Nagy István: Javíthatatlanok. Magyar Nemzet, júl. 16. (Nádass József.); Művelt Nép, júl. 24

IRODALMI CIKKEK

Csoóri Sándor: Benjámin László. Csillag, július.
 Szabolcsi Miklós; Irodalmi bírálatunk helyzete. Csillag, július.
 Köpeczi Béla: Könyvkiadásunk néhány kérdéséről. Csillag, július.
 Lukács György: A játékoság és ami mögötte van. Törődékes megjegyzések »A szélhámos Felix Krull vallomása«-nak első részéhez. Csillag, július.
 Kovács Endre; Wolker és a cseh proletárlétköltészet. Csillag, július.
 Somlyó György; Néhány megjegyzés — munka közben. Csillag, július.
 Soproni János; Egy elfelejtett költő; Palágyi Lajos. Irodalmi Ujság, júl. 9.
 Makai Imre; Solohov művészete. (A fordító jegyzetei.) Magyar Nemzet, júl. 10.
 A. I. Maszejev; Típusalkotás a művészetben. Irodalmi Figyelő, március.
 Antonio Machado (1875—1939). Irodalmi Figyelő, március.
 Jules Verne (1828—1905). Irodalmi Figyelő, március.
 Szabó György: A mai olasz elbeszélő irodalom. Irodalmi Figyelő, március.
 Sebastyén György: Világjáró Petőfi. (Az új német Petőfi-kötet margójára.) Magyar Nemzet, július 17.
 Nagy Dezső: Juhász Gyula és a munkáskultúra. Népművelés, július.
 Komlós Aladár: A magyar irodalom típusai. Tiszatáj, 1955. 3. sz.

Osszeállította: Bán Gézáné

»A pártoktatás útmutatója« c. táblákat készített a kapszvári megyei könyvtár a pártoktatás segítése érdekében. E táblákon minden oktatási formának külön szelvénye van, melyen minden hónapban feltüntetik a kötelező és ajánlott irodalmat. A táblákat a megyei könyvtár és a járási könyvtárak kölcsönzhelyeiségeiben helyezik el. (Kellner Béla)

A KINAI NÉPKÖZTARSASÁGBAN folyó bibliográfiai munkáról érdekes cikket olvashatunk a Szovjetszkaja Bibliográfija c. folyóiratban Fen Csun-junak, a pekingi Állami Könyvtár igazgatójának tollából. A kínai bibliográfia kezdete az első század elejére tehető. Első művelői Lu-Szan és fia, Lu-Szin voltak. Az első század elején a Nyugati Han dinasztia megbízásából néhány tudós hozzájárított ahhoz, hogy rendezze az uralkodó család könyvtárát — a legősibb időktől kezdve a Han-dinasztia uralkodásáig. Ennek során a tudósoknak címleírást kellett készíteniük az egyes művekről és a könyvtár valamennyi könyvét tartalom szerint kell osztályozniuk. A régebbi bibliográfiák természetesen merőben különböztek a mai bibliográfiáktól, mert kifejezeten az uralkodó osztályok érdekeit szolgálták. Tervszerű bibliográfiai munka csak a Kínai Népköztársaság létrehozása óta folyik az országban. A bibliográfiák két nagy csoportra — a regisztráló és ajánló bibliográfiák csoportjára oszlanak. 19:0 óta a pekingi Állami Könyvtár nyomtatott katalóguscédulákat is ad ki a központi feldolgozás elősegítése végett. (Szovjetszkaja Bibliográfija.)

ROMÁN KÖNYVKIALLITAST rendezett az Osztrák—Román Társaság Bécsben. Az Österreichische Zeitung erről szóló cikkében kiemeli, hogy — a klasszikus és mai román művek mellett — feltűnően gazdag a külföldi irodalomból fordított könyvek választéka, valamint a romániai (erdélyi) német kisebbség német nyelvű irodalma. (Österreichische Zeitung.)

Összesen 162 412 kötetet (könyv és folyóirat) osztott szét a nemzeti tulajdonba került anyagból a könyvtárak között az Országos Széchényi Könyvtár Könyvelosztója 1955. első felében. (O. Sz. K.)

A LES LETTRES FRANCAISES KÖZLI George Sand-nak egy eddig még kiadatlan levelét, melyet a nagy olasz forradalmár politikushoz, Giuseppe Mazzinihez intézett. Ebben a levélben feltárja Franciaország akkori (1848) politikai helyzetét és a többi között azt írja: »Minden kétséget kizáróan, a jövő a miénk, de vajon mi megőrjük-e ezt a jövőt?«

Boriszenko »minuszos hengerlések«-nek nevezett eljárása alapján és külföldi szaklapok segítségével új módszert dolgozott ki Hantos Rezső, Torma Nándor és Köves Ferenc a Rákosi Mátyás Művek csőgyárában: a hengerelésnél ugyanis a tűrés határai ingadozóak voltak, melynek következtében évente majdnem 100 000 méter cső ment veszendőbe. Az új módszer és a vele kapcsolatos újítások a hiba kiküszöbölése által sok százezer forint megtakarítást jelentenek népgazdaságunknak. (O. M. K.)

MUMFORD, AZ AMERIKAI Library of Congress könyvtárosa, az Amerikai Könyvtárak Szövetségének 74. konferenciája alkalmából kijelentette, hogy 27 000 000 amerikai nem tud hozzáférni semmilyen helyi nyilvános könyvtárhoz. Eddig több mint két tucatszor kérték jegyzékben a képviselőházat és a szenátust, hogy rövid időn belül segítse elő a nyilvános könyvtárak hálózatának fejlesztését Amerika vidéki területein. Brucker amerikai kiadó elítélően nyilatkozott Eisenhower cenzúra-rendszeréről és a többi között kijelentette: »A cenzúra ténylegesen a gyengeség bevallása.« (The New York Times.)

Külföldi vendégek július folyamán több ízben látogattak meg az Országos Széchényi Könyvtárat, többek között egy román tudományos küldöttség, valamint a Magyarországra érkezett lengyel diákok egy csoportja járt a könyvtárban. (O. Sz. K.)

THOMAS MANN 80. SZÜLETÉSNAJPA alkalmából Martin Flinker párizsi kiadó »Franciaország tiszteleg Thomas Mann előtt« címmel, a legkiválóbb francia írók tanulmányait tartalmazó kötetet küldött az írónak. Thomas Mann ezt az értékes ajándékot a Le Figaro Littéraire című francia irodalmi lapban is közzölt levélben köszönte meg a kiadónak és a kötet íróinak. (Le Figaro Littéraire.)

A nemzetközi kiadványcsere kérdéseit vitatta meg az Országos Könyvtárügyi Tanács július 30-án tartott ülésén. (O. Sz. K.)

Az »Összorosz könyvhónap« alatt igen nagy sikerrel alkalmazták a fényreklámot a falusi könyvterjesztés fellendítése érdekében. Nemcsak szöveget vetítenek a mozielőadásokon, hanem filmre fényképezik a jelentősebb könyvek címlapját is. Az orlovi könyvkereskedelmi szervezet például egy hét alatt 162 mozgóképszínházban népszerűsítette fényreklámmal a könyveket.

Egy new-yorki pszichológus kutatni kezdte annak okát, miért vásárolja az amerikai ifjúság olyan nagy számban a puff-puff regényeket. Legnagyobb meglepetésére arra a megállapításra jutott, hogy a ponyvairódomlom 60 százalékát az ifjak saját szüleiik számára vásárolják, mert a szülők részüllik ilyen célból felkeresni a könyvkereskedést. Az esetek többségében úgynevezett »jó házból« való szülőkrol van szó. (Literárii Novj.)

BULGARIABAN NEMRÉG MEGJELENT Angoloznak a könyvtári munka irányításáról és ellenőrzéséről, valamint Hrisztoznak a tömegkönyvtárak kulturális munkájának tapasztalatairól szóló könyve. Mindkét kiadvány értékes kézikönyve a bolgár könyvtárosoknak. (Csitaliste.)

A FRANCIA NEMZETI KÖNYVTÁR Saint-Simon halálának kétszázadik évfordulója alkalmából kiállítást rendezett, amely a kiváló filozófus életére és munkásságára vonatkozó gazdag anyagot tartalmaz. (Le Figaro Littéraire.)

Az anadiri könyvesboltban (Szovjetunió, csukcs nemzetiségi terület)

Szovjet gyermekek a moszkvai Gyermekkönyvek Házában

A K Ö N Y V melléklete

Egyes könyvismertetések után kis bibliográfiákat közlünk. Ezekben felsoroljuk a szerző egyéb műveit, vagy ugyanazzal a témával foglalkozó más könyveket. A könyvtárosok e kis bibliográfiák segítségével ajánlhatnak műveket azok részére, akik a tárggyal alaposabban kívánnak megismerkedni, vagy hasonló témájú könyveket szeretnének olvasni. A kis bibliográfiákat Bélyey Pál állította össze.

P O L I T I K A I M Ű V E K

L E N I N M Ű V E I N E K 15. K Ö T E T E

Szikra

Lenin műveinek tizenötödik kötete Lenin forradalmi tevékenységének 1908 márciusától 1909 augusztusáig terjedő időszakát öleli fel.

Az orosz forradalom és a bolsevik párt történetének ezt az időszakát az jellemezte, hogy megkezdődött annak a válságnak a felszámolása, amely a reakció nagyfokú megerősödése és átmeneti győzelme következtében a forradalmi pártban kialakult. Az 1907. június 3-i reakciós államcsíny után az első félévben, tehát a sztolipini reakció, az úgynevezett »június 3-i rendszer« első felében ingadozás, fejetlenség és bomlás uralkodott el a forradalmi hadsereg soraiban. De Lenin 1908 elején *Egyenes útra* c. cikkével szívós harcot indít ennek a válságos állapotnak a megszüntetéséért. A későbbiekben számos cikkben elemzi a válság okait és fő megnyilvánulásait, s megmutatja a kivezető utat, a szocialista proletariátus forradalmi harcának útját. Megjelöli a párt feladatait, kidolgozza a párt taktikáját a sztolipini reakció időszakára és leleplezi a mensevikek likvidátorságát. Ebbe a témakörbe tartoznak *Egyenes útra*, *Az orosz forradalom értékeléséhez*, *Az orosz forradalom »természetéről«*, *A jelenlegi helyzet megítéléséről* és *Ki az útra* c. cikkei.

A párton belül a bomlás egyik legjellemzőbb tünete az volt, hogy az értelmi-

ség egy része elmenekült a pártból, más értelmiségiek viszont az oztovizmus, az ultimatismus és az istenépítés formájában megteremtették a »baloldali likvidátorságot«, amely lényegében, az érvek és a szóbeli köntös különbözősége ellenére ugyanaz volt, mint a mensevikek jobboldali likvidátorsága, vagyis az illegális párt likvidálására irányult. A »baloldali likvidátorság« ellen harcolt Lenin *Két levél*, »A soronlévő kérdésekhez« című cikkről, *A bolsevizmus karikatúrája*, *A likvidátorság likvidálása* c. cikkeiben, és a *Proletarij* c. bolsevik lap kibővített szerkesztősége értekezletének dokumentumaiban, amelyek ugyancsak ebben a kötetben jelennek meg.

Lenin több művében leleplezi a sztolipini agrárpolitikát, megvédi és továbbfejleszti az agrárkérdés marxista elméletét. Ezek között első helyen kell említenünk *Az agrárkérdés Oroszországban a XIX. sz. végén* c. nagy tanulmányt, amely az orosz mezőgazdaság társadalmi és gazdasági viszonyainak összességéről nyújt áttekintést.

Lenin már akkoriban élénk figyelemmel kísérte a nemzetközi eseményeket, a kapitalisták hódító törekvéseit, háborús készülődésüket. A nemzetközi helyzet alakulásával kapcsolatban kidolgozta a forradalmi szociáldemokráciának a militarizmus elleni harcban követendő taktikáját és megmutatta a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom erősödését. Ezekkel a kérdésekkel foglalkoznak *Robbanóanyag a világpolitikában*, *Harcos militarizmus és a szociáldemokrácia antimilitarista taktikája*, *Az angol és a német munkások béketüntetése* c. cikkei.

A kötet anyagának nagy része először jelenik meg magyar nyelven. (Ny. J.)

Szikra

A Szovjetunió Kommunista Pártja történetének lapjai elevednek meg F. N. Szamojlov emlékirataiban. A szerző a századeleji Oroszország egyik legforradalmibb pontján — Ivanovo-Voznyeszenszkben — nemcsak tanúja, hanem egyik szervezője és vezetője volt a forradalmi eseményeknek. Mint a IV. Állami Duma bolsevik frakciójának tagja, Leninnek és a párt többi vezéralakjának — köztük Sztálinnak — közvetlen munkatársa volt.

Szamojlov általában beéri az események pusztá leírásával, ritkán von le ideológiai következtetéseket. Az eseményeket azonban olyan szemléltetően csoportosítja, hogy az olvasó számára önként adódnak az elvi tanulságok.

Könyve első részében kitűnően ábrázolja Szamojlov — a maga és környezete életén keresztül — a cári Oroszország parasztjainak, majd munkásainak szörnyű elnyomatását, embertelen helyzetét. Szinte a szemünk láttára formálódik ki a dolgozók ellenállása, világossá válik, hogy a munkások legöntudatosabbjainak meg kell találniuk az utat a marxista párthoz.

A könyv további fejezeteiben Szamojlov már mint pártmunkás vívja harcait az elnyomó hatalom, a provokátorok — de nem egyszer éppen az elnyomottak elmaradottsága, félelme, előítéletei — ellen. Nagy érdeme könyvének, hogy világossá teszi, közelebbhozza az olvasóhoz az 1905-ös nagy forradalmi fellendülést, majd az utána következő évek elfásult hangulatát, melyben azonban már érlelődnek 1905 gyümölcsei.

A könyv utolsó fejezeteiben a bolsevik párt nagy vezetőivel találkozunk: szervező és irányító munkájuk közben ismerkedünk meg Leninnek és tanítványaival.

Szamojlov könyve az emlékirat-irodalom legjobbjaiban sorába sorolható: visszaemlékezései sohasem válnak öncélúakká, emlékei népének, osztályának történelmével forrottak össze. A könyv egyben kitűnő segédforrás is a SZKP történetének tanulmányozásához. (*Hajdu Ferenc*)

Busbuskin, Ivan Vasziljevics Visszaemlékezései. (Ford. Gellért György, Szabó Mária.) Bp. 1953, Szikra, 231 old. 1. t.

Germán, Jurij: Történetek Dzerzinszki életéből. (Ford. Rákos Ferenc.) 3. kiad. Bp. 1950, Új M. Kiadó, 170 old.

Karavajev, P. N.: Október előtt. (Visszaemlékezések. Ford. Z. Vidor Anna.) Bp. 1953, Szikra, 195 old.

Szikra

Ez a könyv komoly hiányosságot pótol politikai irodalmunkban. Szerzője arra vállalkozott, hogy röviden, mindenki számára érthetően ismertesse, magyarázza és példákkal is megvilágítsa a termelőszövetkezetek alapszabályzatát, amely már ma is parasztok százezreinek az életét szabályozza.

Röviden emlékezik meg a könyv a reménytelen múlttól, majd bemutatja a szövetkezés, a jómódú paraszti élet útját. Meggyőző példákkal bizonyítja, hogy milyen hasznos a szövetkezés a dolgozó parasztok számára. Ezután magyarázza, hogy miért van szükség az alapszabályra, majd áttér az alapszabály legfőbb pontjainak ismertetésére és magyarázására. Kitűnő példákat mond arra, hogy a szövetkezeti parasztok jólétének legfőbb forrása a közös szövetkezeti vagyon, és épp ezért ez az, amit leginkább kell a szövetkezeti tagoknak óvniuk. Egyben azonban rámutat arra is, hogy milyen szerepe van a szövetkezeti tagok életében a háztáji gazdaságoknak, milyen határok között hasznosak ezek az országra és a szövetkezeti parasztszokra egyaránt.

A következő fejezetben arról esik szó, hogy a szövetkezet gazdái maguk a tagok. Magyarázza ez a kis könyv, hogy milyen jogokat biztosít az alapszabály a tagok számára, és miért fontos, hogy éljenek is ezekkel a jogokkal. Felsorolja, hogy milyen kérdések azok, melyekben csak a közgyűlés dönthet. Ilyen például a vetési terv elkészítése.

Külön fejezet foglalkozik a szövetkezeti tervezés kérdésével, majd a munkaszervezéssel és a munkafegyvellemmel. Majd a közös jövedelem elosztását tárgyalja, s a végén megmutatja: a jövő a szövetkezeteké.

Ez a könyv jelentős lépést jelent politikai irodalmunk fejlődése terén. A szerzőnek sikerült egy elvontnak tűnő, állítólag száraz és unalmas kérdést közhírté, s nem túlzás azt sem állítani, hogy szórakoztató formában ismertetnie. Bizonyos, hogy ez a könyv nemcsak a szövetkezeti parasztságunkat segíti abban, hogy jogait és kötelességeit tisztábban lássa, hanem a szövetkezeteken kívüli dolgozó parasztok is könnyebben szánják magukat rá, hogy a jómódú élet küszöbét átlépjék. (*B. Gy.*)

Madarász Emil

TEGNAP ÉS TEGNAPELŐTT

Magvető

Néhány hónappal ezelőtt ismertettük a hetvenéves költő, Madarász Emil *Válogatott versek* című könyvét, s most újabb művének megjelenéséről számolhatunk be. A *Tegnap és tegnapelőtt* két hosszabb elbeszélő költeményt tartalmaz, a nemrégiben készült *Csorba megy a csendőrtől* című és a többi évtizeddel ezelőtt írott, s azóta különböző kiadványokban napvilágot látott *Csihajdá-t*. Mindkettő témaválasztásában, feldolgozási módjában egyaránt jellemző Madarász költészetére és irodalmi szerepének meghatározására. Az egyik is, a másik is az 1919-es Magyar Tanácsköztársaság emlékeztet, e nagy idők egyszerű és névtelen hőseit idézi, románcszerű hangon és a hajdani regősök módján.

A szovjet költészet példája nyomán Madarász is megkísérli a proletárforradalom sokrétű, bonyolult valóságát a romantika aranyzálaival kihímezni és népi énekbe szőni. Amíg Csihajda a Tanácsköztársaság bukása után, a nemzetközi harc színterén folytatja a küzdelmet a magyar nép felszabadításáért, addig a csendőröktől űzött Csorba és társai itt-hon élesztik az eltaposott paraszat, hogy majd — mint a költő mondja — Sztálinváros acéljában »játsszon szívükk piros színt«. A munkásból lett marcona Csihajda és a paraszti Csorba közül az előbbit érezzük hitelesebbnek, sőt népibbnek is.

Az utóbbival kapcsolatban megismételhetjük azt, amit már több ízben megállapítottak e különböző nyelveken megjelent költeményről, hogy a Magyar Tanácsköztársaság művészi megfogalmazásának egyik legsikerültebb alkotása.

A kötetet Bölöni György előszava vezeti be, a költő pályafutásának tanulmányzerű ismertetésével. (*Vihar Béla*)

Madarász Emil: *Csihajda. Legenda* 1919-ből. (Ill. Kass János, 2. kiad.) Bp. 1953, Szépirod. Kiadó, 40 old.

Madarász Emil: *Hatvan dollár. Elbeszélések.* Bp. 1951, Szépirod. Kiadó, 87 old.

Madarász Emil: *Ötven év. Válogatott költemények.* (Bev. Illés Béla.) Bp. 1954, Szépirod. Kiadó, 164 old.

Madarász Emil: *Tabajokok.* (Máday Gréte rajzaival.) Bp. 1951, Ifj. Kiadó, 64 sztl. old.

Madarász Emil: *Versék. 1905—1947.* Bp. 1949, Athenaeum, 138 old.

A »vidéki költő« meghatározás a múltban egyet jelentett az irodalom éltető forrásától való elszakítottsággal, az önkéntes száműzetés vállalásával és nem egy esetben a mondanivaló megfogalmazásának szűkhatáru provincializmussával. Felszabadulásunk óta a »vidéki költő« fogalmának tartalma is megváltozóban van. Példa erre éppen Csorba Győző legújabb könyve is, mely a nemrég életre hívott Dunántúli Magvető kiadásában jelent meg. E könyv mind kiállításában, mind a közölt elbeszélő költemény művészi igényességében »fővárosi« színvonalú. A sajátos helyi vonatkozás nem hogy leszűkítene, de még jellegzetesebben általános érdekűvé avatja tartalmát. Az *Ocsúdó évek* a költő gyermekkorának első évtizedéről számol be hol lírai, hol filozófikus önelemzéssel. Gyöngéd pasztellszínekkel eleveníti az egykori házat, családját, az iskolás évek emlékeit, a szegénygyermek öntudatra ébredésének — ocsúdásának — kezdeteit. Költészetére jellemző az ilyen mélyről fakadó vallomás: »*Játsszani igazán csak szegény gyerek tud. (Legjobb társ a képzelet.) — Lát a valóság megkopott egén — szívárvány-tarka álom-képeket.*«

Az olykor Illyés Gyula hangját idéző, közel ezersoros verses elbeszélésből a képzelet még gazdagabb áradását, a szenvedély még nagyobb forróságát hiányoljuk, a kristálycsiszoltságú formából a tüzeesebb mondanivalót (*V. B.*)

Csorba Győző: *A híd panasz.* Versék. Pécs 1943, Janus Pannonius Társ. 77 old. (A Janus Pannonius Társ. könyvtára 25.)

Csorba Győző: *Szabadulás.* Versék. Pécs 1947, Kultúra ny. 46 old. (A Batsányi Társaság könyvtára. Szépirodalmi sorozat 1.)

Sipos Gyula

TÍZ ÉVE

Magvető

Sipos Gyula új kötete egyetlen, az emlékezés sodrában született versciklus, amely a költő akkori és mai tudatának fényeivel árasztja el a felszabadulás nagy élményét. Milyen emlékek parazsa izítja Sipos Gyula verseit? Immár történelmé lett tények rendje szabja meg szükségyszerűen az *egyéni* emlékezés sorát is: az elnyomás utolsó hónapjainak keserve, a fasiszta pokol embervadászata, a lelkiismeret maró gyávaság, a bujdosó igazak reménysege, a »mindent vállaló« hő-

sők áldozatos embersége, az országutakon nyugatra igyekvő úrnád, — majd a szovjet seregek harcai nyomán a szabadság »első zuhatagos kedve«. Erről szólnak a ciklus versei.

A verseket forró, magával ragadó forradalmiság hatja át. Gyűlölete és lelkesedése frissen, eleven pátosszal sugárzik. Kár, hogy forradalmiságában több az emlékeket idéző reflexió, mint a felszabadulás élményét tíz esztendő nagy eredményeivel, napjaink hevével összekötő erő. Talán a költő is érezte ezt a hiányt és ezért hangsúlyozta a kötet prózai utószavában: »Minden ártó szándékkal és tünettelen szemben szükség van a valómásra, hogy a szocializmus és az értelem, a szocializmus és az emberség — elválaszthatatlan. Ez az, ami bizakodást adott — és adhat minden időben.«

A költő kevesebbet vall önmagáról versciklusában, mint amennyit az olvasó várna ennél a témánál. Sípos költői egyéniségének jellemző vonásai magarázzák ezt a módszert; az általánosító, közvetlenül jelentkező gondolati jelleg és a meggyőzés folyton lobogó indulata. Éppen ez adja meg a kötet egységes arcélét. De nyilvánvalóan hitelesebb és visszhangzóbb lenne a költő mondanivalója, ha érzékletesebb színekkel, fejlődésének áramában és szélesebb érzelmi skálán érne gondolattá. Hogy ez az igény nem áll elentőben Sípos költői alkatával, a kötet legjobb verse, *A hetényi búcsú* bizonyítja. Egy summás haláláról szól és kevés igazabb verset olvashattunk az utóbbi időben a műtbeli munkássorsról.

Sípos Gyula eredeti hangú, határozott mondanivalójú költő, megérdemli, hogy az olvasók minél nagyobb köre kísérje figyelemmel költői pályáját. (Pók Lajos)

Szécsi Margit

MÁRCIUS

Szépirodalmi Könyvkiadó

A *Március* Szécsi Margit első verseskötönyve. A kötetben a fiatal költőnőnek mintegy negyven régi és új versét olvashatjuk.

Az összeállítás négy részre tagolódik, de az egyes fejezeteken belül is rendkívül változatos a költemények tematikája, jellege. Valami azonban mégis összefogja a lazának látszó összeállítást: az életszeretet, az életöröm. Ennek az érzésnek ad hangot akkor is, amikor Sztálinvárosban, gépek csörömpölése és cement porfelhők között dolgozik (*Reflektorfényben*), az életöröm harsog a nagy hozzáértéssel megkomponált természetleíró versekből (*Március*), amelyekben néhol felejthetetlenül szép sorokat talál-

unk: »Ittfelejtett napraforgók is kelepelnék — brummognak a böjti szelek, mint a bögőhúr«. Mennyi szeretettel, az apró jelenségek rajongásával rajzolja meg Szécsi pillanatfelvételeit. (Pl. *Este a barakban*) »Messziről csille-sírást hallani — szalmazsák zizeg egy dallamot...« — írja, szinte átszellemítve az est neszeit, zajait. »Szentséges forró koranyár! — kiált fel az *Akácfa utca* című versében, miközben a »leölt baromfi perzselt toll szagát« idézi fel a kedvesének. Azért évzi a költő olyan közel magához az *Öreg tücsköt* (a kötet egyik legszebb verse!) »mert sír benne a föld erős szerelme«. Másutt gyermekkorát idézi, amikor elvágott a földről, »de oly buján szól itt a csalogány... hogy ez a földre újból visszahúz« írja a *Már elgondoltam* című versében, amelyet így fejez be: »...mit nekem — a főnről zúgó fénygalaktikák!«

Szécsi Margit egyszerűen fejezi ki magát, tiszteletben tartja a nyelvet, de emellett merészen kísérletezik a szavakkal, s egy-egy kifejezésben új szint ad nekik. Egyaránt otthonos a hangsúlyos és az időmértékes verselésben. Nem hagyhatjuk azonban szó nélkül, hogy verseiben nagyobbára csak hangulatokat ad s a költeményekből hiányzik a mélység, a mondanivaló. (Csanádi Ákos)

Somlyó György

JEGENYÉK A PARTON

Szépirodalmi Könyvkiadó

Somlyó György, ez a rendkívül tehetséges és sokoldalú költő, aki az 1939-ben megjelent *A kor ellen* című verseskötönyvének megjelenése óta hét ízben állított össze költeményeiből kötetet, szovjet és nyugati költők hű és magas színvonalú tolmácsolásával számtalanszor bebizonyította, hogy mestere a műfordításnak, Dunántúl szülőtte. És erre nemcsak akkor eszmélünk rá, ha a költő Zala szőlőiről, a fonyódi lányokról, vagy éppen séggyel szülőhelyéről, Balatonboglárról írott sorait olvassuk; akik erről a tájról indultak el — gondoljunk Kisfaludy, Berzsenyi, az újabbak közül pedig Babits és Illyés Gyula munkásságára —, azokra egyaránt jellemző: a formák szerete és tiszteletbentartása. A legmagasabb hőfokú szenvedélyeknek is kiegyensúlyozott, mértéktartó formákban adnak hangot. Ez a sajátosság intonáció Somlyó költészetének legjellemzőbb vonása.

Nincs igazuk azoknak, akik azt állítják, hogy az a költő, aki sokat foglalkozik műfordítással, végül is elveszti egyéniségét: Somlyó György a közelmúltban olyan feladatokat oldott meg, mint Neruda és Eluard verseinek átültetése, s

mégis ebben a kötetében költői egyéniségének izmosodását, kifejezőeszközeinek, technikájának gazdagodását tapasztaljuk.

Korunk költője. Feladatát a verses-könyv címadó versében, a *Jegenyék a parton*-ban így határozza meg: *A tiszta szaviak zengő sorába — álljak mindig elől. — Mint a jegenye, melynek minden ága — fel a magasba tör.* A *Két szomszédvár*-ban a múlt hagyományait összekapcsolja a jelennek. Egy régi magyar mondát elevenít fel *Az Igazság és a Hamisság utazásá*-ban, s a régi történetet új mondanivalóval tölti meg. *Egy régi füzetből* — ezzel a címmel foglalja össze néhány szerelmes versét. Ezek a vonzó, mély emberi tartalommal, szenvedéllyel terhes gondolatok előreláthatóan sikert fognak aratni a fiatalabb olvasók körében. A kötet legjelentékenyebb költeménye az *Óda Európához*, amely a költő izzó és harcos békeszeretetről tesz tanúbizonyságot.

Az igen izléses, szépkitelvezésű könyvet Bartha László rajzai díszítik. (Cs. Á.)

Somlyó György: *Seregszemle*. Versek. Bp., 1950. Hungária, 73 old.

Somlyó György: *A béke erdeje*. Versek és versfordítások. Bp., 1951. Szépirod. Kiadó, 211 old.

Somlyó György: *Példák és feladatok*. Irodalmi tanulmányok. Bp., 1951. Művelt Nép, 144 old.

Somlyó György: *Vallomás a békéről*. Költemények. (Ill. Csillag Vera.) Bp., 1953. Szépirod. Kiadó, 109 old.

Somlyó György: *A Visztula sellője*. Lengyelországi utinapló. Bp., 1954. Szépirod. Kiadó, 83 old., 8 t.

Vázsonyi Endre

PIROSKA

Magvető

Nehéz meghatottság nélkül végigolvasni ezt a regényt. Vázsonyi Endre a háború utolsó szakaszának és a felszabadulás első napjainak történelmi keretében ritka érzelemgazdagsággal rajzolja meg egy proletáranya alakját. A főhős tulajdonképpen az anya: Sipos néni. Piroska, a lánya csak néhány oldalon villan fel, a halála előtti válságos percekben, amikor nyilasok és német örök között fegyvert akart átjuttatni kommunista társainak, hogy azután életével fizessen hősi vállalkozásáért. Mégse ok nélkül viseli a szép regény Piroska nevét, mert minden a lány körül forog itt. Őt várja haza Sipos néni végtelenül gyengéd anyai szeretettel, az ő halála miatt veszti el a talajt a lába alól, az ő kommunista barátai öntenek a kínlódó, megfáradt asszonyba új életerőt, sőt az ő tetteinek dicsőségéből szeretnének csalással, hazugsággal hasznot húzni

a felszabadulás után Sipos néni volt gazdáit, a pap és a számtanácsos.

Vázsonyi Endre sok írói értéke közül a legfőbb a jellemábrázolás színessége és mélysége. Valamennyi hőse hűsből és vérből van — legtöbbször közeli ismerősünk. Sipos néni az író az alak belső törvényeinek teljes ismeretében és átérzésével építi fel — ezért értjük meg az elnyomásban töltött múltjából eredő valóságosságát, félelmeit, előítéleteit is. További érték a rendkívül kifejező, fantáziát megindító stílus és a sorok közé rejtett, egyénizamatú ironia.

Végül, de semmiképpen sem utolsó sorban az író nagy erénye az a hibátlan történelmi érzék, amellyel az országos viszonylatban csupán epizódjelentőségű esemény mögé is a háború, a felszabadulás, sőt a messzibb jövő távlatait tudja velíteni. (László Anikó)

Cseres Tibor

FERGETEG FIA

Magvető

A magyar irodalomban sok szebbnél szebb történet szól a lórlól és Cseres Tibor novelláskönyvének két legjobb írása is lórlól, Fergetegről, a tarka kancáról és annak fiáról szól. Az első elbeszélés, a *Fergeteg*, az összeomlott háború utáni felszabaduló magyar falu története, a második, a *Fergeteg fia*, új életének kibontakozó távlatait tárja elénk. Cseres Tiborban jó elbeszélőt ismer meg az olvasó. Történetei mind a faluról szólnak, az újról, a mairól; de nem a külső átalakulást írja meg bennük, hanem az emberi sorsokat ebben az átalakulásban. A parasztot, a leányt és asszonyt mutatja meg; azt, hogy hogyan keresik a helyüket a megváltozott, az új világban, hogyan illeszkednek abba bele, hogyan lesznek építőivé. Van szeme meglátni és tolla megírni a konfliktusokat. Az egyik elbeszélés címe, *Embernek próbája* ráillene a kötet több darabjára is (pl. *Árva bárány*, *Sikárgyóker*, *Katalin könnyei*). Az emberi helytállás eszméje vonul végig szinte az egész kötetben. Az író bátran nyúl a legegyszerűbb témához is és könnyedén, olvasmányosan tárja az olvasó elé. Ez az olvasmányosság, amely azonban nem adja fel az írói igényességet, biztosít sikert a kötetnek. (Simándi Béla)

Cseres Tibor: *Tél és nyár*. Elbeszélések. Bp., 1952. Szépirod. Kiadó, 225 old.

Cseres Tibor: *Térdigérő tenger*. Regény. (Ill. Szilvási Nándor.) Bp., 1954. Szépirod. Kiadó, 367 old.

Cseres Tibor: *Tűz Hédréten*. Regény. Bp., 1930. Athenaeum, 213 l.

Milton annak a XVII. századbeli angol polgárságnak fia, amelynek forradalma ideiglenesen elsöpörte a feudális nemes-séggel szövetkezett királyságot. Maga Milton hihetetlen energiával dolgozott az ifjú köztársaságért és a szó szerinti éjjel-nappali munkáért a szemévelágával fizetett. Miután a forradalom elbukott, a vak költő forradalmi szenvedélye az angol irodalomnak olyan remekeit teremtette meg, amilyen *Az elveszett paradicsom*, *A visszanyert paradicsom*, de még inkább a *Sámson* című drámai költemény.

A bibliai Sámson története és Milton élete között megdöbbentő a hasonlóság — a témaválasztást nyilván ez magyarázza. Világtalanná lett Milton is, akár a zsidó hős. Sámsonhoz hasonlóan idegen, királypárti családból való nőt vett feleségül, akivel sem közös gondolatai, sem közös érdekei nem lehettek. A párhuzam teljessé vált az ellenforradalom győzelmével, Milton elszigetelődésével és üldöztetésével. A rabsorba vetett Sámson csalódottságán, kétségbeesésén át meg átsút a költő személyes-politikai elkieseredése és megvillannak célzásai is, amelyek a restaurált királyság és az előtte meghunyászkodók ellen irányulnak. De a megrázó erejű tragédiának más eszmei célja is volt; Milton vele akarta még egy utolsó erőfeszítésre lelkesíteni a polgárság forradalmi hajlandóságát, a forradalmat, ezt a megcsalt, világtalan óriást. A biblikus témán belül úgy tud aktuálisan politikus lenni, hogy ez a költemény művészi értékét csak növeli, sőt az állandó céltartosság szenvedélyes erővel telíti a sorokat.

Dybas Tihamér nagy szolgálatot tett fordításával. Valóban sikerült gazdagabbá tenni hazáját — ahogyan reménykedve írja. Nem egészen az ő hibája, hogy a szövegben nehezen érthető sorok találhatók, mert Milton nyelve valóság-gal nyelv-esszencia, s mivel könyvdrámának szánta művét, nem is igyekezett az első hallásra való könnyed megértésre.

A kötet ízléses külső kiállítása külön elismerést érdemel. (T. P. I.)

Milton, John: *Kisebb költemények*. Ford. Tóth Árpád. Gyoma, 1921, Kner. 30 old. (Monumenta literarum I. 7.)

Milton, John: *Az elveszett Paradicsom*. Ford. Jánosi Gusztáv. 3. jav. kiad. Bp. 1916, Franklin. 447 old. (Olcsó könyvtár 1789—1798.)

A mai olasz irodalom egyik legnépszerűbb, külföldön is ismert alakja Vasco Pratolini, az »újrealista« irányzat képviselője. Műveiben nem nagy tablókát fest; ez a regénye is egyetlen firenzei utca életét mondja el rövid fejezetekben, hasonlóan a filmforgatókönyvekhez. Ez a regényszerkesztési módszer nem eredetiekedő formalizmus: az író csak így tudja nyomonkövetni egy soktagú közösség életének minden rezdülését. Nincs is a regénynek egyetlen, vagy néhány, a többi közül élesen kiváló főszereplője. Maga az utca, az utca lakossága a főszereplő (ami a század olasz irodalmának kedvelt témátípusa), és — az a társadalmi folyamat, amely az ábrázolt időszakban, a huszas évek elején, Mussolini fasizmusának uralomrajutásakor Olaszországban végbement. Az utca lakói proletárok, kispolgárok. Pratolini megtalálja a módját, hogy valamennyiük életének fordulópontjait ragadja meg, olykor akár csak jelezve, valóban csak krónikászerűen feljegyezve és nem széles epikával ábrázolva; és hogy ebben a kis közösségben ki milyen sorsra jut, az adja meg a korabeli olasz társadalom összképét, anélkül, hogy a szereplők »szimbolumokká magasodnának«. Nesi székenkereskedő, uzorás és orgazda nem több, mint aki. Corno utcai szatócs; de gondolkodásmódja, módszerei a fasizmussal kiegyező kispolgárság képviselőjévé teszik. Corrado, a kovács, Ugo, a piaci árus, Mario, a nyomdász nem emberfeletti hősök, mégis — káromkodva és olykor ingadozva bár, de — vállalják az áldozatokat, a börtönt, a megpróbáltatásokat és így minden póztól mentesen tudják a jövő ígétét jelenteni az előretörő fasizmus áradatában, a korrupció és erőszak világában az emberi méltóság őrei. Maguknak a címszereplőknek, a »szegény szerelmeseknek« — az utca néhány szerelmespárjának — emberséggel és humorral megírt története a legmélyebbről fakadó boldogságvágy tükrében ábrázolja a szegények vergődését, azt, hogy hogyan igyekeznek szűkös életüknek fölébe kerülni, szebbekké és igazabbakká válni, amikor a természet parancsát követik.

Az apró emberi drámáknak ez a meszterkéletlenül megkomponált szövevénye egy derűs, bátorlelkű nép folklorisztikus hűséggel megrajzolt képe, és hírt hoz arról is, hogy éppúgy, mint a haladó filmek, az irodalom is igyekszik megtenni kötelességét Olaszország mai nehéz helyzetében. (I. J.)

Jules Renard a századforduló idején volt híres és népszerű francia író, akinek *L'écornifleur* című regényét 1912-ben Kosztolányi Dezső a *Modern Könyvtár* sorozatban lefordította. A mű eredeti címét akkor a fordító élősdí, parazita helyett *A smock* címmel helyettesítette. A könyv fordításáról, Kosztolányi munkájáról lévén szó, talán nem is kell elmondanunk, hogy bravúros, világos, szép, fordultatos, elegáns. Akkoriban Kosztolányi előszót is írt hozzá, melyben Jules Renard humorát, iróniáját bonyolultnak, összetett humornak jellemezte. Ezt az előszót a mostani kiadás is közli.

Az *élősdí* egy házaspárról, s a hozzájuk tapadt házi parazitáról, egy tehetégtelen költőcskéről szól. Bemutatja a francia rentier, kistökés sivar, üres életét, a család elviselhetetlen belső unalmát, ürességét, melyet még az ilyen álköltőcske jelenléte is enyhít és némileg felold. S főként megmutatja a polgárság hamis, álságos viszonyát a művészethez, az irodalomhoz. A Vernet házaspár a költő eszményét Henry úrban, az élősdí álpoétában ismeri föl, aki magát ugyan költőnek hazudja, de az igazi alkotásra tulsóleg képtelen. S ezt legbelül ő is tudja, érzi önmagáról. Henry úr tányérnyalója a félművelt, sznob polgárcsaládnak, aki hamis, másolt, idegenből kölcsönzött, élményekkel és frázisokkal vakítja őket. Méltók egymáshoz, hiszén minden társadalmi réteg oly irodalmat terem és kap, amilyet érdemel.

A regény alakjainak egymáshoz tartozása kitűnik abból is, hogy milyen idegenül állanak az élet szép, erős valóságaival, a dolgozó emberek világával, a parasztok, halászok komoly termelő munkájával szemben. Ők csak pénzt tudnak költeni, műveltséget színlelni, önmaguknak és másoknak hazudni. Ez a típus nem volt ismeretlen a magyar társadalomban sem. Ma már kiveszőfélben levő, legrosszabb típus, írónak és közönségnek egyaránt.

Az egyes figurák jellemzése, különösen a férfiaké, kitűnő. Erkölcsi értéktelenségük is találoan elevenedik meg abban, amint Henry úr, »a költő«, Vernet úr költségein nyaralva, először házigazdájá feleségét akarja elcsábítani, majd unokahúgát szemeli ki áldozatául. S amikor égni kezd a föld a talpa alatt, új áldozat keresésére indul. Talán Jules Renard művészetén bátorodott föl Kosztolányi a Pacsirta remek realista városrajzára, az akkori vidéki magyar város

maró szatírával megvont alakjai ábrázolására. Mint fordító azonban mindenképpen felülmúlta az eredetit. Hegedüs István rajzai találó művészi illusztrációi a regény mulatságos szövegének. (*Katona Jenő*)

Darvas Szilárd

TRÉFÁS KALAUZ

Szépirodalmi Könyvkiadó

A kötet címadó krokija valóban arról a »tréfás kalauz«-ról szól, akit mindnyájan ismerünk a 6-os villamosról, vagy az 5-ös autóbusról — de a cím szerencsésen jellemzi az egész kötetet is. Darvas Szilárd — kétségtelenül egyik legjobb humoristánk — hol mosolygós tréfaszóval, hol pedig jól köszörült szatirikus élű intelmekkel kalauzol végig saját életünkön. Mintegy nyolcvan szatírárt és humoreszket tartalmaz a gyűjtemény, de egy sincs, amelyik témáját vagy szereplőit illetően ne lenne közeli ismerősünk, s még jó, ha nem magunkra ismerünk egy-egy kigúnyolt alakjában... Ismerjük a gyanakvó, a megértő, az ideges, az üdülő, a kritizáló és önkritikus embert, ismerjük a helyezkedőt, az udvariast és azt is, aki mindig átesik a ló másik oldalára.

Humor-irodalmunk legjobb hagyományait — elsősorban természetesen Karinthy filozófikus szellemességét, képzeletének sokszor groteszk, de mindig telibetaláló szárnyalását ápolja tovább Darvas. De ami ennél sokkal fontosabb: összetéveszthetetlenül egyéni a hangja. A témák sokasága és sokfélesége, másrészt a megfogalmazás eredetisége bizonyítja, hogy Darvas Szilárd *látásmódja* humoros: egyszerre szemléli az embereket és jelenségeket színükről és visszájukról, hogy aztán pregnáns formába öntse megfigyeléseit.

^ Köztudomású, mennyire szomjazza közönségünk a jó humort, milyen sikert arat sokszor még a kevésbé jó is. Ugyanakkor idült panasz már, hogy irodalmunkban kevés a szatíra, a humoros karcolat, nem is szólva a humoros regényről vagy az igazi vígjátékról. Darvas Szilárd nemrég megjelent kötete a bizonygató rá, hogy »a humor az utcán hever«. Csak jó szem, éles toll, egyszóval tehetség kell hozzá, hogy valaki észrevegye és mindnyájunk örömeire irodalmi formában megcsillogtassa. (*Gy. I.*)

Darvas Szilárd: A csodálatos papagály. Irodalmi karikatúrák. Szür Szabó József rajzaival. Bp., 1947. Athenaeum, 127 old.

Darvas Szilárd: Ugyanaz viccben. Bp., 1950. Athenaeum, 106 old.

Jakob Wassermann a könyv megírásának idején, 1925—26-ban a Németországban már szervezkedő újkori barbárság, inkvizitórikus erőszak és »boszorkányüldözés«: a fasizmus miatti balsejtelmeinek adott hangot ebben a kisregényben, amely a valóságos boszorkányüldözések korában játszódik és mondászerűen meséli el Ernst Ehrenberg úrfi költői szépségű történetét.

A fiú páratlan képessége, hogy az élet igazságait csodálatos mesékbe burkolva fedi fel hallgatói és általában mindenki előtt, akivel összekerül. A híveknek valóságos tábora gyűlik köréje. Még gyámja, Adolphus Philippus würzburgi püspök, inkvizitor és a boszorkányüldözés bajnoka is rabjává lesz a fiú varázsának, azaz ébrednek benne az emberszeretet, puhul benne a dogmák merevsége; de nem tud kitérni sötétlelkű tanácsadója, a minden »földi« szépséget és emberieséget gyűlölő Gropp jezsuita atya követelőzése elől és főleg azért, nehogy ő maga is boszorkánymentés gyanújába keveredjék — boszorkánysággal vádolva a fiút, halálra ítéli.

Az ítélet hírére azonban megmozdul a környék népe — először a gyerekek, majd hozzájuk csatlakoznak a felnőttek is —, szétveri a fegyveres őrseget és kiszabadítja börtönéből a fiút, aki meséinek szépségével és igazságával egy szebb és igazabb élet reményét tartotta ébren az elnyomottakban.

Wassermann itt nem bonyolítja túl a lélekrajzot, mint más műveinek többségében, pontosan annyit alkalmaz kétségtelenül kitűnő pszichológiai képességéből, amennyi a szereplők jellemzéséhez szükséges. Így kiváló a fiú fejlődésének elemzése: hogyan vált ilyen csodálatosan álomlátóvá; vagy pl. nagyon jó annak a küzdelemnek az ábrázolása, amely a püspökben folyik a fiú iránti szeretete és babonás korlátoltága, az inkvizíciótól való félelme közt.

Maga a megoldás, hogy ti. a művészet kiút, megváltás lehet, különösen az északi népek irodalmában ismert jelenleg. Ezt látjuk Th. Mann korai műveiben — bár erős fenntartásokkal egybeszóve —, vagy pl. a norvég Knut Hamsunnál stb. De míg ez a megoldás a polgári irodalomban már csak az egyén önmegváltásának útja — Wassermann ősi hagyományokhoz nyúl vissza, amelyek a kifejezés művészetét még a varázsló, a jó, a ráolvasás, a szó bűvés erejével

győzedelmeskedő »táltos« tevékenységével azonosítják. Ebben a kisregényben is a költészet a társadalmi megváltás eszköze és formája lesz. Wassermann azonban elmarad e nagy népi mítoszok mögött társadalomábrázoló erő dolgában és ezért a lélektani és költői szempontból remekül megalkotott történet társadalmi háttere, különösen magának a népek cselekvő szerepe — noha ezt maga az író hangsúlyozottan döntőnek tartja — erősen stilizált, merev, kulisszaszerű.

A szorongás és magasrendű idealista hit szülte ez a kisregény, s egyben a weimari Németország viharelőtti légköri körének dokumentuma. (*Lékay Ottó*)

Wassermann, Jakob: *Etzel Andergast*. Regény. Ford. Szinnai Tivadar, 1—2. köt. Bp. 1932, Pantheon. (A modern regény klasszikusai.)

Wassermann, Jakob: *A Maurizius-ügy*. 1—2. köt. Ford. Molnár Akos, Andai Ernő. 2. kiad. Bp. 1930, Pantheon. (A kiválasztottak.)

Fegyin

EURÓPA ELRABLÁSA

Új Magyar Könyvkiadó

K. Fegyin az élő szovjet irodalomban Solohov mellett a regény egyik legjelentősebb képviselője. Írásaiban a klasszikus orosz és nyugateurópai — elsősorban francia és német — realista regény legjobb hagyományait eleveníti fel és fejleszti tovább az új mondanivaló kifejezésére. Világlátottsága, igen széles humanista műveltsége, érdekes témaválasztásai külföldön is igen olvasottá, népszerűvé tették.

E regénye részben Nyugaton, főként Hollandiában, részben a Szovjetunióban, Észak-Oroszország különösen szép vidékén és Leningrádban, játszódik. Egy szovjet újságíró, Ivan Rogov, nyugateurópai útján beléseret Philipp van Rossum holland »fakirály« unokaöccsének orosz származású feleségébe. Ez a szerelmi történet a cselekmény fővonala; párhuzamosan fut vele az észak-oroszországi holland fakitermelési koncesszió felszámolásának története. A háttér: a válságba merülő, faszálódó, háborúra készülődő Nyugat és az első öt éves terv hősi harcában új életet teremtő szocialista ország. Két világ áll egymással szemben s partnerként, termelésben, szerelemben, életmódban, emberségben. A szembeállítás nem végletes; Fegyin nem a szélsőségeket, hanem éppen a vízvonalakat pontokat keresi. Közélemez egymáshoz a két világot, és a mélységes kontrasztot apró dolgokon mutatja ki.

Bebizonyul, hogy a szerelem mást jelent Klavgyijának és mást Ivánnak; az asszony érzi ennek a másfajta, tisztább érzésnek az erejét, nosztalgia marad benne utána, de nyugati úriasszonyi mivoltából, egész életéből kivetkőzni nem tud. Ivánnak a saját családása fáj és nem a szakítás; nem azt látja, hogy mit vesztett, hanem hogy mit kockáztatott ezzel a kalanddal. Philipp van Rossum »szovjetbarát«-ként szerepel; fölünyesen hirdeti, hogy ismeri és érti az »orosz lelket«, a forradalmat. Majd lecsitul — mondja — és »helyreáll a normális rend«. A regény végén azután sejteni kezdi, mi az, ami a Szovjetunióban végbemegy, de felfogni, megérteni — nem meri; elemi gyűlölet és félelem ébred benne, menekül a valóságtól.

Szinte hihetelen, mi mindent mond el ezen az alig négyszáz oldalon az író körüljáról, a két világról, az emberekről. Tizenöt évvel ezelőtt írta, de mindazok a politikai és erkölcsi problémák, amelyeket feszeget, a tér- és időbeni távolság ellenére, nagyon nekünk való és nagyon a mához szóló olvasmánnyá teszik. Örülünk, hogy megjelent, külön örülünk Brodsky Erzsébet művészi, a nehézségekkel is szellemesen és könnyen megbirkózó fordításának. (*Mesterházi Lajos*)

Fegyin, K.: Első örömök. Regény. (Ford. Gergely Viola, 3. kiad.) Bp., 1950, Révai, 340 old.

Fegyin, K.: A diadalmas esztendő. Regény. (Ford. Gergely Viola, 3. kiad.) Bp., 1950, Révai, 1—2. köt.

Fegyin, K.: Az Arkturusz szanatórium. Regény. (Ford. Lányi Sarolta.) Bp., 1954, Új M. Kiadó, 134 old.

Sahia

JŰNIUSI ESŐ

Új Magyar Könyvkiadó

Alexandru Sahia, a fiatalon elhunyt román író műveiből kilenc elbeszélést tartalmazó kis kötet tanúsítja, hogy az író jól látta korának, a 30-as évek román társadalmának problémáit, belső összefüggéseit és bátran ábrázolta őket a kissemmizettek, a dolgozók oldaláról nézve. Megeleveníti az öntudatosodó, egyre forradalmibb munkások, a végrehajtótól rettegő, kétségbeesésbe süllyedt szegényparasztok alakját, a háború nyomorékjait, a katonaság dróton rángatott bábjait és a másokból élőködők figuráit. Észreveszi a legkisebb embertelenséget, visszásságot is, és merészen bírálja.

Sahia írói feladatát így határozta meg: »A munkástömegek felszabadításához akarok írásaimmal hozzájárulni. Az ő

eszméik az én eszméim is... Az író az emberiség védelmezője. Neki kell első sorban megvilágítania az utat egy olyan élet felé, ahol megszűnik a kizsákmányolás és kipusztul a faji gyűlölködés.« Ennek a célnak a szolgálatában állnak ezek a rövidebb írások és bár hőseik általában tragikus véget érnek, mégis optimisták, a jövőbe mutatók (hogy mennyire azok, bizonyítja, hogy keletkezésük idején kézről kézre jártak a román munkásság körében, mert egyszerre jelentettek bátor szókimondást és biztást). Nagy ígéret volt ez a huszonkilenc éves korában meghalt író; ha megérte volna a felszabadulást, az olyan részletmegfigyelések és élmények, amilyenek ezekben a rövidebb írásokban kaptak irodalmi formát, alapul szolgálhattak volna igazán nagy művek számára.

A kötet Ignác Rózsa gondos fordításában és Bartha László kifejező illusztrációival jelent meg. (*Gy. Á.*)

Anna Seghers

A HOLTAK NEM VÉNŰLNEK

Új Magyar Könyvkiadó

Véres napok: Karl Liebknecht, Róza Luxemburg meggyilkolása; a szociáldemokrácia segédkezése az előretörő ellenforradalomnak. Kapp-puccs, becületes dolgozók, ártatlanok mézárása, pogromok, forradalmárok kivégzése... »Végezetek!«, hangzik Klemm százados úr, a rajnai tőkés szájából a parancs és Wenzlow, a porosz katonatisz-család sarja végrehajtja az »ítéletet« Erwinen... Így kezdődik Anna Seghers regénye. S a kivégzett Erwin, az egyszerű, becületes német szimbolummá magasodott alakja kerül ki győztesen a regény befejezésekor. Ezt fejezi ki a cím is: *A holtak nem vénülnek*. Nem sikerült, nem sikerülhet az alkotó, igazi Németországot a finánc-tőkének, semmilyen gazember, cinikus társaságnak megsemmisítenie.

Több mint félezer oldalon vonul végig Németország történetének eddig legrettenetesebb szakasza. A német társadalom teljes szélességében láthatjuk, éljük a folyamatot, amely a forradalmi erők vereségén, a mindjobban szervezett ellenforradalmon, Hitler hatalomrajutásán, a második világháborún keresztül elvezet a legyőzetes, a fasizmus megsemmisítésének időszakáig. *A holtak nem vénülnek* tehát társadalmi regény. Minden szereplője — kommunisták, munkások, parasztok, értelmiségiek, földbirtokosok, tőkés katonatisztek, SA és SS legények, Hitlerjugendek stb. — részese, szenvedője vagy élvezője: alakítója a

fejlődés pozitív vagy negatív irányának. A történelem így éppen nem illusztrációul szolgáló háttér. A szereplők valóban a történelemben élnek. A regény a kor minden tragédiájával, az élet mégis meglévő szépségeivel, barbársággal és emberiséggel telített. Innen, hogy nemcsak való, de izgalmas is. Megérteti mindazt, ami történt, és mégjobban meggyűlölteti, ha lehet — mert így lehet — a fasizmust, Bebizonyítja, hogy a hitleri Németországnak el kellett pusztulnia, amint el kell pusztulnia minden fasizmusnak.

Seghers regényének számos erénye mellett talán egyedüli gyengéje, hogy a cselekmény szálai — amelyek a fejlődést egy-egy társadalmi rétegen belül mutatják —, nem kapcsolódnak eléggé össze. Ez némi szerkezeti széttagoltsághoz vezet, de a mű egészének sodra átlendít ezeken az árkokon.

Vajda Endre hiteles fordítása és Paulinyi Zoltán tömör, jól tájékoztató jegyzetei elismerést érdemelnek.

A holtak nem vénülnek jelentős alkotás. Bár a múlt Németországról szól: érzékelteti, előrevetíti a német jövőt is.

(G. Vészi János)

Seghers, Anna: *A hetedik kereszt*. Regény. (Ford. Thury Zsuzsa.) Bp. 1949, Szikra. 327 old.

Seghers, Anna: *A vonal*. Elbeszélések. (Ford. Deveseriné Guthi Erzsébet.) Bp. 1951, Szépirod. Kiadó. 39 old. (Szépirodalmi kis-könyvtár 31.)

Seghers, Anna: *Történetek a békéről*. (Ford. Róna Ilona.) Ill. Ferenczi Béni, Bp. 1954, Orsz. Békétanács. 39 old.

Seghers, Anna: *Gyerekek*. Elbeszélések. (Ford. Thury Zsuzsa. Ill. Dudics József.) Bp. 1955. Ifj. Kiadó. 49 old.

Lagin

A CSALÓDÁS SZIGETE

Új Magyar Könyvkiadó

1944 júniusában a Perzsa-öbölből elindult angol hajókaraván egyik szállítóhajóját német tengeralattjárók elsüllyesztik az Atlanti-óceánon. Öten menekülnek meg: Zeratod őrnagy, angol munkáspárti szakszervezeti vezető, Smith fűtő, Zeratod »szaktársa«, Flammery amerikai egészségügyi százados, régi bankár család sarja, Mobs amerikai haditudósító és a katonai küldetésben az USA-ba készült Jegorovics szovjet sorhajóhadnagy. Az öt hajótörött ekként a szövetséges hatalmak nemzetek szerinti összetételét képviseli és amikor egy tujaton Dél-Amerika közelében egy ismeretlen szigetre vetődik, az ott talált, kőkorszakbeli életszínvonalon élő bennszülött lakossággal és egy ugyancsak ott tartózkodó őttagú SS-különítménnyel együtt

immár a világpolitika valamennyi tényezője — kicsiben — együtt van. A regény a továbbiakban is szimbolikus párhuzamot von a világpolitikai eseményekkel. Jegorovics és az angolszászok közt addig még valamennyire megvan az egyetértés, amíg a német különítményt felszámolják. Ezután azonban Flammery és Zeratod gyarmatosítók módján viselkednek a bennszülöttekkel szemben és céljaik elérésére testvérháborút szítanak köztük. Jegorovics viszont szövetségest talál az angol fűtőben és sikerül megakadályozni a testvérháborút. Az imperialista klikken az sem segít, hogy nyílt szövetségre lép a németekkel, mert ez utóbbiak titka, az atombomba, magát a klikket pusztítja el.

Az író nem is titkolja, hogy könyve irányregény. Ennek érdekében nem mellőzi az elvont ideológiai fejtegetéseket sem, pedig maga a történet enélkül is érdekesen és világosan kifejezné az eszmei mondanivalót: az imperialisták a saját maguk ásta verembe esnek bele. (Fülöp Attila)

Lagin, L.: *Az A. B. szabadság*. Regény. Ford. Madarász Emil. Bp. é. n. Új Idők, 228 old.

Gáspár Ervin

A KROKODIL

Szépirodalmi Könyvkiadó

Egy kisvárosi múzeumból pajkos gyerekek elcsenik a kitömött krokodilt, hogy a nyári szünetben krokodilosdit játsszanak vele a folyóban. És mert az ország képviselőválasztás előtt áll, az éppen »ellenzékben«² lévő, »néppárti«² uralknak kapóra jön a krokodil eltűnése. Az ügy kapcsán támadást indíthatnak a polgármester, a múzeumigazgató és általában a liberális kormánypárt helyi hatalmasságai ellen.

Ezt a jellegzetes »Mikszáth-témát«² jó meseszövevényi készséggel, a századelő találó rajzával, csípősen éles iróniával bonyolítja négy és félszáz oldalon az író, s oly érdekeltté teszi az olvasót is a történetben, hogy a könyvet egyilegzetre végig kell olvasni. Politikai szatíra ez a regény, a századeleje fájdalomosan-nevetséges úri párttharcait leplezi le; de erőteljesen körvonalazott jellemrajzok, éles karikatúrák, s a lényegyet kereső realitásérzék jellemzik a leírásokat.

A gördülékeny s csak néhol henyé stílusban megírt, remek dialógusokkal megtűzdelt, jól megszerkesztett történetben a sok politizálás is szerves része a mesének, s közben még arra is jut ideje az írónak, hogy néhány találó megállá-

pítást tegyen az úri politika lényegéről.

Az alakok változatos tömkelegéből is kiválik az öreg múzeumi hivataloszlóga, akit hol a néppárti urak, hol a kormány-pártiak dicsőítenek — persze önző céljaik érdekében. Szimbóluma ez a jelenetsor az úri politikának, amely a Guba-féle embereket, a népet, csak arra használta, hogy vokasai révén a saját embereit ültethesse a képviselőházba.

Gáspár Ervin első regénye kiforrott írói egyéniséget sejtet, akinek legjellemzőbb tulajdonsága: erős realitásérzéke s kegyetlen ironiája.

A »kegyetlen ironia« néha túlságosan kegyetlen. Nagyon hiányzik a könyvből valamilyen »nevettető«, pontosabban »kedvesen megmosolyogtató« iz, ami a mikszáthi ironiának volt csodálatos sajátja. Gáspár szatírája kissé rideg. »A politikai felszín« — mondja valahol a kötetben, s minthogy őt magát szereplőinek inkább politikai arculata érdekelté, jellemrajzai gyakran az emberi lélek felszínét tükrözik. (*Györi György*)

IFJÚSÁGI MŰVEK

Mark Twain

KOLDUS ÉS KIRÁLYFI

Ifjúsági Könyvkiadó

Mark Twain annyi gyermeknemzedéktől forgatott mesekönyvét Jékely Zoltán szép fordításában olvashatják most fiatal barátaink. De meggyőződésünk, hogy nemcsak ők fogják forgatni, de titkon a szülők is újra elolvassák. Mark Twain gyermekalakjai mindnyájunk gyermekkori ismerősei, mint Robinson és Gulliver. Igazán maradandóak Mark Twain művei közül éppen gyermekkönyvei: a Tamás úrfi kalandjai, a Huckleberry Finn és a Koldus és királyfi. Ez a három regény talán a legnagyobbak közül való, amik ebben a műfajban teremték. Mindnyájan újra gyermekké változunk, amikor például a Koldus és királyfit olvasuk és eszünkbe se jut semmiféle esztétikai értékelés.

Átléjük újra Tudor Edward, VIII. Henrik fia végzetes cseréjét a kis csavargóval. Tom Canty-val. Mulatunk az utóbbi zavarán, ügyefogyottságán, majd leleményességén a trónörökös helyzetében. S elszorult szívvel éljük végig a királyfi szünetét a számára annyira ismeretlen új életben. Közben megismerjük a régi Londont és az angol sziget vidéki életét, amelyet Mark Twain majdnem olyan meghitt vonásokkal rajzol, mint

egyebütt szülőföldjét, a Mississippi tájait.

Mark Twain néha, mintha azt akarná mondani: csak a ruhát kell kicserélni, s a királyfi valóban koldussá, s a koldus majdnem királyfivá válik. A kis Tom eleinte még vissza is vágyódik a királyi palotából szegénységébe, de később hamar megtanul és tud királyfi lenni. A királyfi megismeri a küzdelmet, bajt, szenvedést, az akkori társadalmat, megtudja mi a jogtalanság és elnyomás, s eljut annak felismerésére, hogy »rosszul van alkotva a világ, a királyok előbb saját törvényeik iskoláját kellene, hogy kijárják: hadd tanuljanak emberséget.«

Az emberség az, ami Mark Twain történeteinek talán legfőbb varázsát adja, az ember lenni mindig, s minden körülményben — érzése és tanítása. Mark Twain maga is mindig ellenlát a kísértesnek, amelynek amerikai írók áldozatul szoktak esni. Bár a leggazdagabb és »lelegelőkelőbb« emberek versengtek barátságáért, mégis mindvégig megmaradt egyszerű, maív, tiszta embernek. S így születhettek meg hozzá annyira hasonló lelkületű szellemi fiaai: Tamás úrfi, Huckleberry Finn, a kis Edward és Tom Canty. (*K. J.*)

Mark Twain: Tom Sawyer kalandjai. (Ford. Karinthy Frigyes. III. Würtz Adám.) Bp. 1954. Ifj. Kiadó. 236 old.

Mark Twain: Huckleberry Finn kalandjai. (Ford. Karinthy Frigyes. III. Würtz Adám.) Bp. 1954. Ifj. Kiadó. 309 old.

Mark Twain: A lóvátett város. Elbeszélések. (Ford. összeáll. és bev.) Szász Imre. Bp. 1951. Szépirod. Kiadó. 212 old.

Mark Twain: Jámor lelkek külföldön. (Ford. Benedek Marcell. Szerk. és jegyz. Lutter Tibor. III. Biai Föglein István. Térképek. Bognár Gábor.) 1—2 köt. Bp. 1954. Művelt Nép, 1 db.

Mark Twain: Utazás az Egenlítő körül. (Ford. Benedek Marcell. Bev. és jegyz. Lutter Tibor. III. Biai Föglein István. 1—2 köt.) 2. kiad. Bp. 1953. Művelt Nép. 1 db.

Gyertyán Ervin

ÍTELET HANOIBAN

Ifjúsági Könyvkiadó

1945 őszén egy rajnaparti baraktáborban Szálasi tábornokainak utolsó haditetteként kétes remények felé vezérelt sokezer magyar levante él. Ezek a szerencsétlen, még apai-anyai gondozásra szoruló fiúk milliói hasznát hajtának egykori tábornokaiknak: a francia idegenlégió toborzói ugyanis minden új légionárius után 800—1200 frankot fizetnek a lelkiismeretlen magyar tiszteknek. De a holland idegenlégió és belga gyaratmat hadsereg is szétküldte ügynökeit, hogy katonákat toborozzon a hazájukból elhajtott embermilliók nyugat-németországi vásarán. Egyes tengerentúli

trösztek is innen akarnak olcsó »anyaghoz« jutni. Innen viszik az embereket a maláriás vidékekre, őserdőkbe, kő- és ólombányákba. A hazátlan, kiszolgáltatott magyar fiúk nagy többsége reményvesztetten aláírja a jelentkezési ívet s ezzel megpecsételi sorsát.

A francia idegenlégióba csábított fiatalok között van a regény hőse, a kalandra vágyó, megszedített Gerendás Péter is. Rövid afrikai kiképzés után, társaival együtt Vietnamba vezénylik, »a rend fenntartására«. Itt megismeri a valóságot, szeme kinyílik, ráébred arra, hogy aljasul becsapták, félrevezették őket. Meggyőződik arról, hogy Vietnam népe a hazájáért, a szabadságáért küzd, míg a légiósok idegen földön, idegen érdekekért véreznak. Gerendás Péter tisztuló lelkiismerettel, az igaz ügyért vívott harc oldalára áll, a helyes utat felismerő sok más társával együtt s a népfelszabadító háború megbecsült hőseként tér vissza hazájába.

Szépen fejlődő ifjúsági irodalmunk jelentős alkotása Gyertyán Ervin kalandos regénye. A fiatal író példamutató bátorsággal vállalkozik a jelentős mai téma, a gyarmati népek szabadságharcának hű és kifejező feldolgozására. A gazdag, fordulatos cselekményű mese jó értelmében vett »hatástkeltő« kifejtésével párhuzamosan, egyre többet tudunk meg fiatal hősről, egyre inkább közel érezzük magunkhoz és aggódunk sorsáért. Gyertyán érdeme, hogy ennyire szívünkbe lopja Gerendás Pétert, mint ahogy az író tehetségét dicséri egy sor hős vietnami szabadságharcos portréjának megrajzolása. (Lőránd Lajos)

Z b a n a c k i j

A SZOKOLINI FENYVES TITKA

Ifjúsági Könyvkiadó

A Nagy Honvédő Háború idején a fiatal szovjet partizánok világraszóló hőstetteket vitték véghez. Tíz-tizenkétéves gyermekek, tizenhat éves ifjak és lányok olyan erkölcsi, szellemi érettségről tettek tanúságot, hogy szinte természetes, ha a szovjet ifjúsági irodalom még ma is sokat merít ebből a témakörből. A szovjet írók, szülők és pedagógusok olyan erkölccsant és erkölcsi példatárat találnak magában a szovjet nép történetében, amely feleslegessé tesz minden elméleti úton megszerkesztett hőstörténetet, intelmet és nevelést.

Ilyen megragadó példákat tár elének ez a könyv is.

A gyermekektől alakult partizáncsa-

pat, egyre több felnőtt bevonásával, egyre nagyobb jelentőségű vállalkozásokat, hadműveleteket hajt végre. Kezdi azazal, hogy a falu árulójának, a fasisztabérencnek háza falára felírják az őt megillető becsmérlő szavakat, folytatják egyéni robbantó tevékenységgel, majd megszervezik a fasiszták elleni nagyobb horderejű támadásokat, bekapcsolódva a központilag irányított partizánháborúba.

A regény cselekményét lényegében a történelmi valóság alakította ki, az író legfeljebb — a szerkezet, egysége érdekében — kikerekíthette, elsimíthatta a kompozíciót megbontó mozzanatokot, vagy kidomboríthatta az eszmeiséget erősebben hordozó elemeket.

Komoly érdeme a műnek, hogy a gyermekszereplők egyéni vonásait — közös jellemvonásai ábrázolásával összeolvastva — jól árnyalja. Az egyik kis hős például, Tyimka, aki a szónak nemcsak irodalomelméleti, hanem katonai értelmében is hős, mindjárt a regény elején gyarlóságával együtt mutatkozik meg: nagyot mond, mindent túlszínez, egyszóval: szájhős is Tyimka. Ezt társai is tudják és emiatt nem ritka köztük a veszekedés. Természetesen a fiúk fejlődésével és a célok növekedésével s megvalósulásával párhuzamosan jelentéktelenednek a gyarlóságok: a gyerekek hozánőnek vállalt feladataikhoz.

A regény azonban a magyar ifjú olvasók hazafias nevelése és a magyarszovjet kapcsolat ápolása vonatkozásában egy nem elhanyagolható feladatot ró a könyvtárosa: a leggyűlöltebb fasiszta pribéket több helyen úgy ábrázolja az író, amint az talpnyaló magyar tiszték között tombol. A mi olvasóinkkal meg kell értetnünk, hogy ezek az elleneszenves figurák nem képviselték az egész magyar népet a szovjet nép szemében. (V. P.)

Fagyejev, A. A: Az ifjú gárda. (Ford. Madarász Emil.) Bp., 1951. Ifj. Kiadó. 539 old.

S z a m u i l M a r s a k

ERDEI VENDÉG

Ifjúsági Könyvkiadó

A természetéről, az állat- és növényvilágról, elsősorban pedig magáról az emberről mesél Sz. Marsak fiatal olvasóinak. A többszörös Sztálin-díjas szovjet költő életvidám hangja, a szép tolmácsolásának öröme ragadja meg az olvasók szívét, de nem kisebb hatásúak szatirikus tárgyú versei sem. Különösen jellemző Marsakra, hogy szemét mindig a születő újra, a jövőre függeszti:

»Csodák csodája volt az ott, a kis erdei kertben. Láttam, ahogy majd ringni fog, Az erdő kétézerben.«

A kötet — Fodor András sikerült változtatásában — az említett tárgykörök szerint csoportosítja a költeményeket. Az első részben az évszakok változásairól, a természet jelenségeiről olvasunk, aztán a *Kölykök a ketreben* című verssorozat következik, amelyben a költő egy állat-óvodában szerzett élményeit írja le. Fák-ról, virágokról, gyümölcsről szól a *Délceg őrség* ciklus, amelynek gondolatilag is legszebb darabja a *Tizenhat köztársaság kertje* című vers, egy karél iskoláról, amelynek ifjú micsurinistái a tizenhat szövetséges köztársaság virágaiból teremtenek kertet.

»S virul, pompáz az iskola kertje a karél tájon. Északi méhek friss raja zümög a gruz virágon.«

A *Mit jelent egy esztenő?* című ciklus Marsak tanítókölteményeit gyűjti csokorba. A versek munkára, tanulásra, a könyvek szeretetére nevelik az ifjú olvasókat, akár komoly hangon szól hozzájuk a költő, akár a nevetetés eszközét alkalmazza.

A satirikus tárgyú verseket a *Miszter Tviszter* sorozat tartalmazza, ezt pedig a költő humoros állatmeséi követik. Marsak e versek legtöbbit szovjet népmesék alapján írta és e népek érzés- és gondolatvilágát hozza közel az olvasókhoz.

Fodor András fordításának érdeme, hogy az eredeti versek egyszerű hangját tolmácsolja, megőrzi hangulatukat és mind tartalmilag, mind formailag hűséges. (*Vámosi Pál*)

Marsak, Sz. J.: *Cirmos*, Ford. Urbán Eszter. Bp., 1950. Uj M. Kiadó, 16 sztl. old.

Marsak, Sz. J.: *Kölykök a ketreben*. (Ford. Wedres Sándor, Ill. Róna Emy, 3. kiad.) Bp., 1953. Ifj. Kiadó, 32 sztl. old.

Marsak, Sz.: *Kulipintyó*. (Ford. Fodor András, Ill. Vaszyecov.) Bp., 1953. Ifj. Kiadó, 30 old.

Marsak, Sz. J.: *Tizenkét hónap*. (Mescjáték.) Ford. Békés István. Bp., 1949. Uj M. Kiadó, 95 old. 1 t.

Orlov

A LÁTHATATLAN BŰVÁR

Ifjúsági Könyvkiadó

A szerző arra törekedett, hogy olyan mindennapi, közismert, látszólag nem sok figyelmet érdemlő jelenségek, mint az árnyék, a füst, a szikra, a buborék stb. jelentőségét megmutassa a tudomány és a technika szempontjából. Színesen, elevenen megírt rövidke történetei a legkülönbözőbb jelenségekre derítenek fényt.

Így pl. a buborékról szóló fejezet az üvegfúvással (üvegbuborékok), a caisson-betegséggel (légbuborékok az erekben), a hab-fúvatókészülékkel, elsüllyedt ha-

jók kiemelésével (a víz alatt levegővel megtöltött hordók segítségével), flotációs dusitással (a légbuborékok felszínre viszik a mosott ércből a fémot), a habszerű építőanyagokkal s végül az óslénytán egy kérdésével foglalkozik.

E sokoldalúság, amelyhez a megírás könnyedsége társul, lebilincselővé teszik ezt a könyvet.

A szerző rengeteg érdekes tényt gyűjt anekdotászerűen össze, melyek közt az egyes fejezetekben tárgyalt alapvető, egyszerű jelenség létesít kapcsolatot. Anekdótái azonban nem pusztá érdekességek, mert bepillantást engednek egy-egy tudomány, vagy technikai, esetleg kultúrtörténeti kérdés lényegébe.

Emeli a könyv értékét, hogy anyaga igen modern.

Mindent összevéve ez a kis könyv az ifjúsági irodalom jelentős gazdagodása, a szórakoztató módon, szinte észrevétlenül tanító művek fajtájából.

A fordítás nyelve szép, a könyv kivitele nagyon izléeses. Az Ifjúsági Könyvkiadó olyan könyvet adott az olvasók kezébe, amelyet szívesen és haszonnal fognak forgatni a 8—12 éves gyermekek s örömmel fogják olvasni szüleik is. (*Ákos Károly*)

Orlov, Vladimir: *Feltalálók titkai*. (Ford. Remete Dezső.) 2. kiad. Bp. 1950, Dante. 92 old.

ISMERETTERJESZTŐ, TUDOMÁNYOS ÉS SZAKKÖNYVEK

Lang Dezső

LEGENDA ÉS TÖRTÉNET

Művelt Nép Könyvkiadó

A nem mindennapos, rendkívül érdekes és eredeti könyv tárgya — mint a szerző előszavában írja — »a keresztény ideológia története... a niceai zsinat idejéig. (325)« s ezen belül a megváltás-tan keletkezése, történelmi-politikai háttere, alakulása, fejlődése. Lang Dezső pompásan felkészült tudós, s egyúttal szórakoztató szépíró, írása nem szokványos ismeretterjesztő mű, ennél sokkal több, sokkal igényesebb: izgalmas, tudományos munka. Érvélese mindig meggyőző, alapos dokumentáción alapul, gyakran eredeti és ragyogóan szellemes. Széleskörű filológiai, történelmi, marxista bizonyítékok segítségével mutatja ki: a megváltó és messiás kultuszok eredetét, egymásrahatását, a zsidó-keresztény mitológia kibontakozását.

Írása a maga nemében páratlan; összegezés és az elért eredmények tovább-

fejlesztése. Néhány megállapítása bizonyára nemzetközi jelentőségű — az olvasó csak azt sajnálja, hogy a »Legenda és történet«-et nem a Tudományos Akadémia könyvkiadója jelentette meg. A példányszám miatt tehette volna, hisz ez a kitűnő, tudományos körökben is nyilván nagy érdeklődést felkeltő írás a Művelt Népnél is mindössze 1000 példánnyi papírt kapott. (S ha már a kiadó a mű megjelentetését vállalta, éppen profiljánál fogva jól tette volna, ha a könyvet bőséges jegyzetanyaggal látja el.)

A »Legenda és történet« tudományos irodalmunk »rejtett tartalékaira« hívja fel a figyelmet. Itt volna az ideje, hogy kibányásszuk. Mi látnók hasznát. (G. Gy.)

Kautsky, Karl: A kereszténység eredete. Történelmi tanulmány. (Ford. Faludi János.) Bp. 1950, Szikra, 465 old.

Nyikolszkij, V. K.: A vallás keletkezése. (Ford. Oláh József.) Bp. 1950, Szikra, 144 old.

BUDAPEST RÉGISÉGEI, XVI.

Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata

Ötéves szünet után újra megindult a félévszázados múltra visszatekintő kiadványsorozat, amely ezúttal a Budapesti Történelmi Múzeum évkönyveként fog megjelenni. Az új, Gerevich László szerkesztetté kötet jó képet ad az elmúlt években a főváros területén folyt hatalmas ásatási munkákról és arról a tevékenységről, amelyet tudósaink Budapest ó- és középkori történetének feltárása érdekében kifejtettek.

A kötet anyaga két témacsoportra oszlik. Az egyik Aquincum feltárása és történetének kutatása, a másik a felszabadulás utáni legnagyobb magyar ásatás, a középkori budai vár feltárási anyagának közzététele és vizsgálata.

Az Aquincummal kapcsolatos tanulmányok közül a legjelentősebb Sz. Póczy Kláraé, amely az óbudai Kiscelli úton talált római lakóházakkal foglalkozik és az egykori római település három korszakát elemzi. A Hajógyári szigeten felszínre került helytartói palota gazdag leleteiről előzetes jelentésben számol be Szilágyi János, az ásatás vezetője. Kaba Melinda az aquincumi parancsnoksági épület újonnan feltárt két helyiségének stukkódomborműveit ismerteti, Schausek János az aquincumi ipari technika történetéhez szolgáltat érdekes adatokat különböző római kori használati tárgyak rendeltetésének és készítmódjának meghatározásával.

A budai várral kapcsolatos tanulmányok közül Nagy Emese írása Zsigmond király építkezései közül az ún. Friss Palotát rekonstruálja. Holl Imre a XII—XVI. századi külföldi és hazai kerámia-

művészetet hasonlítja össze a talált anyag alapján, Vattai Erzsébet a XV—XVI. századból származó ezüsterleket mutatja be, F. Tóth Rózsa pedig a budaszentlőrinci pálos kolostor néhány XV. századi kötőredékének eredetéről számol be.

A kötet két újkori tárgyú tanulmánya közül Voit Pálé a királyi palota XVIII. és XIX. századi belső kiképzését rekonstruálja, Seenger Ervin dolgozata pedig a pesti Vigadó első formájáról szól.

E kutatási területek egyikéhez sem kapcsolódik a kötet legjelentősebb tanulmánya, amelyben Györfly György bebizonyítja, hogy a honfoglaláskori magyarság államszervezetében a főhatalom formája a kettős »királyság« volt, s hogy az egyik »király« székhelye Budán, a Lajos utcai amphitheatrumban helyén lehetett; a tanulmány ennek alapján történelmünk egy korszakát új szempontból vizsgálja meg.

A kötet kiállítására méltó a tartalomhoz: egyik legszebb tudományos könyvünk a felszabadulás óta. A külföldön való használhatóság kedvéért minden tanulmányt németnyelvű kivonat követ. (Sz. J. Gy.)

Génthon István: Magyarország műemlékel Bp. 1951. Akad. Kiadó, 576 old.

Antalfy Gyula

MAGYAR ÉVSZAKOK

Magvető

Antalfy legmélyebb *tájélményeit* adja át az olvasónak, valóban »szérmes földrajzot« ír, de nem írósztal mellett, kedves költőit forgatva csupán, hanem künn a szabadban, a valóság, az élet és az irodalom, a költészet szépségét szívében találkoztatva. Olyképpen, hogy az irodalom segítse élvezni a természetet és a természet az irodalmat. A könyv valóban életrekelti a művészet meghatározását: a természet egy költői érzékenységű temperamentum közegén át nézve és fölmutatva.

A négy évszak keretében úgyszólván valamennyi magyar táj megjelenik előttünk a balatongyöröki Szépkilátótól a pillisszentkereszti klostrom romjain át a Hortobágyig és az északkeleti határmenti Szurokhegyig. Az olvasó szinte zavartan áll a táji szépség ez áradó gazdagsága előtt. Ime, hogyan lehet a »riport« műfaját megnevesíteni, igazi költészet emelni. Talán a legszebb valamennyi darabja között a vallomásszerű *Novemberi hajnal*...

De tévedne, aki csak lírai tájleírásokat, érzelmes hangulatokat vélné találni e könyvben. A szerző józám magyarsága is át-átrv okos, sohasem fárasztó, soha

prozaivá nem váló fejtegetéseiben, amire ismét csak egy példát idézhetünk a föld-reform, telepítés, közös gazdálkodás az ormánsági egykére tett hatását bemutató részben. De ezenkívül is a magyar ásvány-, növény-, állatvilágnak mily gazdag ismeretéről tanuskodik minden hívalkodás nélkül e könyv, mely stílusában helyenként a legszebb magyar prózai stílust éri el, s nem méltatlan Eötvös Károly, vagy Herman Ottó ilyenszerű műveihez. Kompozíciójában pedig négy tételével szinte zárt zenei alkotást ad zengő szavakban. Okos, igaz, szép könyv, szinte váratlan ajándék. (K. J.)

Varga Domokos. *Megújódó magyar tájak.*
Természetfalképző munkák Magyarországon.
Bp. 1952, Népszava, Révai ny. 87 l. 4 f.

Ormos Imre

KERTTERVEZÉS TÖRTÉNETE ÉS GYAKORLATA

Mezőgazdasági Kiadó

Lényegében tankönyv, de tudományos monográfiának is kiváló, s a nagyközönség számára is élvezetes olvasmány. A kerttel, mint az ember művészi alkotásával foglalkozik, mely minden korban — kevesebbek vagy többek — életének megszépítésére szolgált. A szerző történelmi áttekintését és elemzését adja a kertművészet fejlődésének az ókortól napjainkig, majd ismerteti a kerttervezés mai szempontjait, eszmei — tartalmi és formai — és gyakorlati szempontokból. Megtanít a helyes kompozícióra, a kertnek a természeti tájjal és a különböző emberi tevékenységekkel és alkotásokkal való összhangbáhozására, a kert alkotó elemeinek (terep, támfalak, utak, lépcsők, víz, kövek, virágrács, kerítés, padok, szobrok, fák, cserjék, virágok, pázsit stb.) kialakítására. Külön fejezetek foglalkoznak a városépítéssel, a városi zöldterületekkel és a kerttervezés különféle feladataival — a terek, üdülő parkok, fasorok, sport parkok, középületek, botanikus kertek stb. helyes tervezési és építési módjával, a kerttervezés munkaménetével.

Az élvezetes stílusú — számos fényképpel, színes rajzzal és ábrával élővé tett könyv — nemcsak száraz tudás anyagot és gyakorlati szakismeretet közöl, hanem — mivel művészetről művészeti módon szól — megtanít a lényeget meglátni, s tudatossá neveli szépérzékünket.

Általános érdeklődésre számot tartó munka. (Zolnay Vilmos)

Rapaics Raymund: *Magyar kertek.* A kertművészet Magyarországon. Bp. 1940, Egyetem ny. 303 old., 10 t.

Magyari

RÁDIÓTECHNIKUSOK ZSEBKÖNYVE

Műszaki Könyvkiadó

A múlt évben megjelent kiváló segédkönyv már második kiadást ért meg és joggal. Nemcsak a rádióval, illetve híradástechnikával foglalkozók számára, hanem minden villamos szakembernek nagy segítséget nyújt ez az összefogó gyakorlati zsebkönyv. Megtaláljuk benne a villamososság és mágnesség alapvető törvényeinek összeállítását, a rádió építőelemeinek (ellenállás, kondenzátor, tekercs, transzfórátor, egyenirányító és az összes elektroncsőtípusok) gyakorlati táblázatait és adatait, a rádióáramkörök kapcsolásait és a méretezésre vonatkozó módszereket, valamint a rádióhullámokkal kapcsolatos elméleti és gyakorlati tudnivalókat.

Külön fejezetet szentel a könyv az elektroakusztikának, melynek igen nagy kiterjedésű alkalmazási köre van (erősítők, mikrofonok, hangszórók, a gramofon és magnetofon) és a mérés technikának. Ez utóbbi fejezetben a legkülönbözőbb mértékegységek táblázatait és a villamos műszerek leírását találjuk meg. Végül öt nyelven (magyar, orosz, német, angol, francia) híradástechnikai szakszótár egészíti ki a könyvet.

E rövid tartalmi ismertetés után nincs szükség külön ajánlásra. Ez a munka a zsebkönyvvel szemben támasztott legmesszebbmenő igényeket is kielégíti. (Mayer László)

Lyka — Gádor

BUDAPEST SZOBRAI

Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat

Lyka Károly, művészettörténetünk agg mestere bevezetésével és Gádor Endre szerkesztésében van előttünk egy nagy kiadvány Budapest szobrairól.

Az a sok budapesti szobor, melyeknek képét a könyv tartalmazza, aránylag új keletű, alig egy-kettő idősebb százévesnél, s ezek nem is emlékszobrok, hanem egyházi vagy allegorikus jellegű alkotások. A török másfél századon át elpusztított mindent, ami szobrász keze alól került ki s utána csak az 1840-es években jutottunk el odáig, hogy felmerült egy valóságos emlékszobor nagyarányú terve: Mátyás király lovasszobraé. Lyka a terv felvetőjétől, Ferenczy Istvántól — terve megvalósulása helyett Buda első emlékműve Hentzi császári tábornok szobra lett! — egészen a második világ-

háború kitöréséig tekinti át a főváros szobrainak történetét. A felszabadulás után létrejött emlékművek hosszú sorát külön tanulmány ismerteti.

Budapest emlékszobrainak legjelesebbjei megállják a helyet sok más ország legjobb városdíszító szobrai mellett. Természetesen mindegyik magán viseli korának bélyegét. Valamennyi részt vett a művészi stílusoknak ama változásában, amely egész Európa szobrászatának alakulását jellemzi. A klasszicizmus-tól a neobarokkon át egészen a naturalisztikus szobrászatig a sokféle felfogás eléggé változatossá teszi a főváros szobrgyűjteményét. Szobrászatunk a ki-egyezőési korszak első felében még Bécs szobrászatán okul, második felében inkább Párizs hatása alatt áll.

A könyv igazi értéke és célja, hogy megismerteti velünk a haladó történeti és művészeti hagyományokat tükröző emlékműveket. Ez a könyv ösztönöz emlékműveink megismerésére és sok olyan

anyagot tartalmaz, amelyet eddig még nem dolgoztak fel.

A mű pompás fényképfelvételeit Pet-rás István és Borsos Imre készítették. (Czobor Agnes)

Fekete István

H A L Á S Z A T

Mezőgazdasági Kiadó

A könyv elsősorban a természetes vi-zeink halgazdálkodásával kapcsolatos gyakorlati tudnivalókat tartalmazza. Anyaga nyolc részre tagolódik: a víz, a vizek élete, a hal, a hal tenyésztése, hal-betegségek, vizeink mellékági haszno-sítása, halfogás-halászszerszámok, a hal szállítása.

A könyv a halászmester-képző tanfo-lyamok tankönyve, de népszerű és ok-tató stílusánál fogva az érdeklődő nagy-közönség is haszonnal forgathatja. (—)

T A R T A L O M

LENIN MŰVEINEK 15. kötete (Ny. J.)	113
F. N. SZAMOJLOV: Emlékek a múltból (Hajdu Ferenc)	114
TÓTH BENEDEK: Az alapszabály a termelőszövetkezeti élet legfőbb törvénye	114
MADARÁSZ EMIL: Tegnap és tegnapelőtt (Vihar Béla).....	115
CSORBA GYŐZŐ: Ocsudó évek (V. B.)	115
SIPOS GYULA: Tíz éve (Pók Lajos)	115
SZÉCSI MARGIT: Március (Csanádi Ákos)	116
SOMLYÓ GYÖRGY: Jegenyék a parton (Cs. Á.)	116
VÁZSONYI ENDRE: Piroska (László Anikó).....	117
CSERES TIBOR: Fergeteg fia (Simándi Béla).....	117
MILTON: Sámson (T. P. I.)	118
PRATOLINI: Szegény szerelmesek krónikája (I. J.)	118
JULES RENARD: Az élősdí (Katona Jenő)	119
DARVAS SZILÁRD: Tréfás kalauz (Gy. I.)	119
WASSERMANN: Zendülés az úrfiért (Lékay Ottó)	120
FEGYIN: Európa elrablása (Mesterházi Lajos).....	120
SAHIA: Júniusi eső (Gy. Á.).....	121
ANNA SEGHERS: A holtak nem vénülnek (G. Vészi János)	121
LAGIN: A csalódás szigete (Fülöp Attila)	122
GÁSPÁR ERVIN: A krokodil (Győri György)	122
MARK TWAIN: Koldus és királyfi (K. J.)	123
GYERTYÁN ERVIN: Ítélet Hanoiban (Lóránd Lajos)	123
ZBANACKIJ: A szokolini fenyves titka (V. P.)	124
SZAMUIL MARSAK: Erdei vendég (Vámosi Pál)	124
ORLOV: A láthatatlan bűvár (Ákos Károly)	125
LANG DEZSŐ: Legenda és történet (G. Gy.).....	125
BUDAPEST RÉGISÉGEI, XVI. (Sz. J. Gy.)	126
ANTALFFY GYULA: Magyar évszakok (K. J.)	126
ORMOS IMRE: Kerttervezés története és gyakorlata (Zolnay Vilmos)	127
MAGYARI: Rádiótechnikusok zsebkönyve (Mayer László)	127
LYKA-GÁDOR: Budapest szobrai (Czobor Ágnes).....	127
FEKETE ISTVÁN: Halászat	128

Felelős szerkesztő: Zolnay Vilmos

A kiadásért felel: a Lapkiadó Vállalat igazgatója

2-553270 Athenaeum (F. v. Soproni Béla)